

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуула!

БҮРЯТ АЯН

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной декабрин 21-нээ гараа

1999
апрелин
1

Хабарай дунда
улаагшан туулай
нарын
16
гарагай 5
ЧЕТВЕРГ
№ 33 (20093)

N 13 (107)

Завершение серии статей «Тайна посвящения в шаманы» читайте на 13-ой странице. Автор – вице-президент ассоциации «Бөө мүргэл», уроженец Баргузинского района Б.Д.Базаров пишет: «... Невольно вспомнились слова из известной песни «Баргузин, мой край родной»:

13

*Мой Баргузин – край рек и озер,
Горы высокие,
Тайги зеленый простор.
Эту песню пою
и славию край родной.
Эвенк, бурят и русский
живут одной семьей.*

АХА ЗАХАТАНЬАА ЖЭШЭЭ АБАН...

Буряадай Уран зохёолшодой холбооний айгуулагдааар 65 жэлэй болон мэдээжэ эрдэмтэ, бэт, фольклорист А.И.Улановай түрэхөөр 90 аһанай ойдо зориулагдана үдэшэ хаяхан нэгэргэдөө. Холбооний правленийн түрүүлэгшэ С.Дугаров элидхэл соогоо Уран зохёолшодой холбооний түүхэ тухай дурдажа, тэрэнэй хүгжэлгэдэ хэ хубитаяа оруулалсаһан, энэ үдэшэдэ айлшаар рэһэн А.И.Уланов, Ц.Н.Номгоев, Ц.Д.Дондокова, Г.Чимитов, К.Г.Карнышев болон бусадта байрай алуун үгэнүүдые зориюулан байна. Эдэ аха захран зохёолшоднай тон һонирхолтой урсалгануудые хөөрөжэ үгэбэ. Удаань эдэнэр Уран зохёолой холбоондо рхёолдоһон арасадаата байдалые шүүмжэлэн, хүсэ ядалаа, гуурһаа нэгэдхэн ажаллаһые урялһан андалга абан.

Лопсон ГЕРГЕНОВ.
А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото

БАНКЪ СБС-АГРО-БУРЯТИЯ

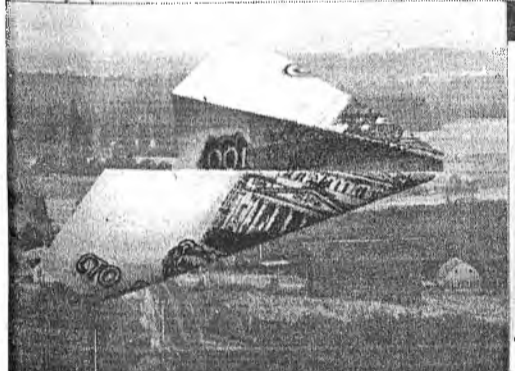
Расширенная лицензия ЦБ РФ № 1295

СЕТЬ ФИЛИАЛОВ БАНКОВСКОЙ ГРУППЫ СБС-АГРО

Абакан, Астрахань, Архангельск, Барнаул, Белгород, Биробиджан, Благовещенск, Брянск, Вологда, Волгоград, Воронеж, Владивосток, Владикавказ, Владимир, Екатеринбург, Иваново, Ижевск, Иркутск, Ишим, Казань, Калининград, Калуга, Кемерово, Киров, Кострома, Красноярск, Краснодар, Курск, Курган, Кыргин, Липецк, Магадан, Майкоп, Махачкала, Москва, Мурманск, Нальчик, Нижний Новгород, Новосибирск, Новгород, Орёл, Оренбург, Омск, Пенза, Пермь, Псков, Петрозаводск, Ростов-на-Дону, Рязань, Самара, Саранск, Саратов, Ставрополь, С-Петербург, Смоленск, Сыктывкар, Тамбов, Тверь, Томск, Тула, Тюмень, Улан-Удэ, Ульяновск, Уфа, Хабаровск, Чебоксары, Челябинск, Черкесск, Чита, Элиста, Ярославль.

ПРЕДЛАГАЕТ

РАСЧЁТНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ

- Расчёты в режиме реального времени,
- Более 2200 филиалов СБС-АГРО в 70 регионах России,
- Возможность немедленного использования средств, зачисленных на счета
- Низкие тарифы,
- Надёжность и оперативность платежей,
- Новейшие банковские технологии.

Телефон для справок: 33-07-07, 33-68-70 в г. Улан-Удэ

Ранжуровой гудамжада бахадаа, Үндэһэтэнэй номой ангай хажууда түхээрэгдэһэн этэ мүшхын дурасхаалай самбар араа нэн гүт? Тэрэн дээрэ «Вамият и в честь великого композитора Ч.Е.Павлова» эһэн үгэнүүдэ һиилээтэй юм.

«ДУУНУДАЙ БУРЯАДАЙ ДУУНУДАЙ МАГТАЯ»

Үргэн зондо мэдээжэ болоһон дуунуудай хүгжэм зохёолһон Буряад Республикын габьяата ажал ябуулагша, бэлигтэй композитор, бэрхэ дирижер, багша Чингис Ефимович Павлов мүнөө далайгай ябахан нэн. Зүгөөр суута «Адуушанай дуун», «Нам песни многих стран известны» гэхэн дуунуудай хүгжэм ходоодоо зүрхэндэмнай үлэнхэй. Мартын 26-да оперо болон баледэй театр соо композиторай мүнхэ дурасхаалда зориулагдана үдэшэ болоо. Тус хэмжээ ябуулга РЦНТ-гэй хүдэлмэрилгшэд эмхидхэжэ, дээдэ шатада үнгэргэбэ гээд тэмдэглэлтэй. Буряадаймнай түрүү дуушад К.Базарсадаев, Д.Дашиев, Д.Занданов, Б.Будаев, А.Галсанова, Х.Аюржанаева, С.Данзанэ болон бусад Чингис Ефимовичэй хүгжэм доро

зохёогдоһон дуунуудые сугларашадта бэлэглээ бэлэй. Энэ хүн «Байгал» ансамблин хүгжэмэй хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай үндэһэтэнэй 1-дхи лицей-интернадай хүгжэмэй багшаар хүдэлхэ үедөө духовой оркестр, дуун болон хатарай «Наран» ансамбль байгуулагша, Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин дэргэдэхи буряадай арадай инструментүүдэй оркестр эмхидхэгшэ мүн. Удангүй тус оркестр Ч.Павловай нэрэ үгэхэнь. Гадна РЦНТ-гэй хүдэлмэрилгшэдэй оролдолгоор композиторай дуунуудай «Родная песня» гэжэ нэрэтэй суглуулбари хаяхан мүндалбэ. Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, энэ

эмхиин директор Н.Г.Донсоронова үгэ хэлэхэдэ: «Чингис Павловай зохёолһон хүгжэмүүдэй эхэ бэшэгүүд манай архивта хадагалаатай. Энэгээрнь бидэ сэхэ омогорхдогбди», - гэжэ мэдүүлээ нэн. Тийхэдэ «Бурятвнешторгын» зүгһөө В.П.Бертаков бэлигтэй хүбүүнэйнгээ габьяагай харюуда

тэрэнэй түрэлхидые хари гүрэнцэ амаруулхаар найдуулаа. Дуунууд элдэб байдаг. Заримынь хүнүүд 2-3 жэл дуулаад лэ мартажархидаг. Зариманинь он жэлүүдэй ошохо бури үшөө олоһон дунда тарадаг. Тийхэдэ дуунай хүгжэм нилээд ехэ һуури эзэлнэ гэжэ хэлэхэеэ һананаб. Хүгжэм бүхэнэйнь номгон даруу, зөөлэн урдаса хүнэй сэдхэл эльбэншүү болохо юм. Тээд Чингис Ефимовичэй зориута дуунда гэжэ зохёолһон үшөөше олон хүгжэмүүдын сагаа хүлээжэ байна. Ерээдүйдэ хэн нэгэн һонирхожо магад.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Ч.Е. Павлов; лицей-интернадай эдир дуушад.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

НАТО-гай ОРОНУУДАЙ БУЛИМТАРХЫ ЯБУУЛГАНУУДАА ХОХИДОНОН ЮГОСЛАВ АРАДАЙ ТУА ХҮРГЭХЭ ТУХАЙ РЕСПУБЛИКЫН ХҮН ЗОНДО БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХАНДАЛГА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно: НАТО-гай оронуудай булимтархы ябуулгануудһаа хохидоһон югослав арада туһаламжа үзүүлхэ тухай Буряад Республикын хүн зондо Хандалга абаха (хабсаргадана).

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Удэ хото, 1999 оной мартын 26 № 153-И.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

НАТО-гай ОРОНУУДАЙ БУЛИМТАРХЫ ЯБУУЛГАНУУДАА ХОХИДОНОН ЮГОСЛАВ АРАДАЙ ТУА ХҮРГЭХЭ ТУХАЙ РЕСПУБЛИКЫН ХҮН ЗОНДО БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХАНДАЛГА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно: НАТО-гай оронуудай булимтархы ябуулгануудһаа хохидоһон югослав арада туһаламжа үзүүлхэ тухай Буряад Республикын хүн зондо Хандалга абаха (хабсаргадана).

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЕНОВ.

Улаан-Удэ хото, 1999 оной мартын 26 № 153-И.

БАМ БАРИЛГЫН ОЙ ТЭНДЭГЛЭГДЭХЭНЬ

Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ БАМ-ай барилгын эхилхээр 25 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь гэшэ.

Республикын Правительствын захиралтаар эмхидхэлэй комитет бии болгогдоо (түрүүлэгшэнь Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхэ орлогшо В.К.Агалов).

Найдаа комитетэй түрүүлшн заседани үнгэргэгдэжэ, баяр ёһололой найр Северобайкальск хотодо байгша оной июлиин 17-18-да үнгэргэгдэхэ гэжэ шийдхэгдээ.

ОБ ИТОГАХ 1-ГО ТУРА ВАКЦИНАЦИИ

25-го марта состоялась пресс-конференция по итогам проведения 1-го тура вакцинации против полиомиелита по республике. Присутствовали члены штаба во главе с первым заместителем министра здравоохранения В.Б.Бубеевым.

По докладу специалиста РЦМП ИИ А.А.Баклиной в общей сложности вакцинации подлежало 30017 детей, охвачено 27842. Из них 17 отказов по различным причинам, 29 временных и 17 постоянных медицинских отводов. Всего детей в возрасте до года подлежало иммунизации 9415, охвачено 9275, до 2 лет (10548-10478), до 3 лет (10158-9727). По Улан-Удэ эта работа выполнена на 99,5%, по районам - на 99,4%.

В Баунтовском, Прибайкальском, Окинском районах вакцинация прошла очень успешно (100%). Низкий уровень наблюдался в Тарбагатайском (98,5%) и Кабанском (98,8%). В остальных районах республики план выполнен на 99%.

В целом 1 тур прошел без особых затруднений. Но по словам заведующей детской поликлиникой ТМО № 4 г. Улан-Удэ О.Н.Введенской, сложности были из-за нехватки телефонных аппаратов и большой миграции детей. Так, за период 1-го тура в республику прибыло 606 детей, число выбывших составляет 511. Все докладчики сделали отчет о проделанной работе и уведомили нас о полной готовности к проведению 2-го тура Национальных Дней иммунизации, который начнется с 19-го апреля.

В данное время в изоляции находится шестимесячный ребенок, у которого возможен полиомиелит. Анализы отправлены в Москву на уточнение. Так что вакцинация обязательна. Лучше перестраховаться вовремя и быть уверенным, что ребенок абсолютно здоров, чем потом винить себя.

Джыит МАРХАДАЕВА. Фото Аркадия Батомункуева.

Усть-Ордына Мадьевская

ДЕПУТАДЬ АА ТУГАЛАМЖА

Гүрэнэй Дүүмын депутат С.С.Босхолов Баяндайн аймагай больницада, дунда хургуулида болон үхибүүдэй приютдэ гуманитарна туһаламжа эльгээ.

Аймагай больницада 4 мянган түхэригэй эм дом ороо. Хургуулиин үхибүүдэ дэбгэригүүдтэй, ружкануудтай посылкада ехэ баярлаһан байна.

БЭЛЭГ

Боохоной аймагай Олонхо хууринда РЭС-эй шэнэ байшан-конторо баригдаба. Энэ байшанай хахадтань бассейнтэй спорткомплекс нээгдээ. Округтой захиргаан тус барилгада 24 мянган түхэригэй туһаламжа үзүүдбэ.

Е.ЦЫБЕНОВА.

ДУРАСХААЛАЙ ТУРНИР

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ветеран, инвалид, бэлигтэй багша, олон жэлдэ Яруунын аймагай хургуулинуудта директорээр шадамар бэрхээр ажаллаһан, олон орден, медальнуудтай Ойдоп Жамбалович Жамьяновай дурасхаалда зориулагдан районий турнир (баскетбол) тоонто нотаг Эгэтэдэнь, дунда хургуулида апрелиин 10-да үнгэргэгдэхэнь.

Залуу үетэниие хургаха, хүмүүжүүлэхэ хэрэгтэ габьяатай, арад зондоо хүндэтэй байһан ажалай болон дайнай ветеран Ойдоп Жамбаловичай нэрэмжэтэ кубогта хүртэхын түлөө эмхидхэгдэхэ энэ мүрысөөндэ сүт хүдэлхэн нүхэдэнь, шабинарын, Яруунын аймагай эдир спортсменүүд, эрхим бэрхэ хүбүүд, басагад эдэбхитэйгээр хабаадаха байха гэжэ найданабди.

Түрэнэн дүүниинь республикын хүдөө ажарын мэдээжэ мэргэжэлтэ, аймагай ветерануудай советэй түрүүлэгшэ, Буряад Республикын габьяата агроном Бальжинна Жамьянович Жамбаов, Ойдоп Жамбаловичай наһанайн хани нүхэр, Буряад Республикын габьяата багша Акулина Олонёвна Орбодоева, эсэынгээ пэрые нэрлүүлжэ, үргэжэ ябаһан үри хүүгэдэнь, түрэлхидын энэ турнирта гол хубитаяа оруулалсаха, гэр бүлынгөө зүгтөө шангуудые барюулха юм.

Бүхы наһаараа дайнда нүхэсэһэн дайшаалхы нүхэрнй, аяр хотын Пермь хотодо ажалануудад В.А.Керзин мүнөөшье хүртээрөө амаршалгын бэшэгүүдые 1989 ондо наһа бараһан О.Ж.Жамьяновай гэр бүлэдэ эльгээжэ байдаг.

Б.ДОРЖИЕВА. Яруунын аймагай Эгэтэ нотаг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ажалай болон дайнай ветеран О.Ж.Жамьянов. (Гэр бүлын альбомһоо).

УЛААН-ҮДЫН УЛАСХООРОНДЫН ЯАРМАГ

Улаан-Удын уласхоорондын яармаг Буряад ороной ниислэлдэ июниин 16-һаа 20 хүрэтэр үнгэрхэ.

Буряад Республикын Правительствын тогтоолоор яармагай эмхидхэлэй комитетэй бүридэл баталагдаа. Вице-премьер, промышленностиин, энергетикын болон транспортын министр Владимир Перелаяев комитетэй түрүүлэгшэнь, Худалдаа наймаанай талаар Гүрэнэй комитетэй түрүүлэгшэ Валентина Дамбаин орлогшонь болоо.

Яармаг Бабушкинай гудамжадахи Хүүгэд-эдиршүүлэй урлал бүтээлэй ордон соо үнгэрхэ. «Улан-Удэнская ярмарка» АО бүхы хэмжээ ябуулануудай түлөө харюусалгатай.

ШУУД ЛИЦЕНЗИНУУДЭЭР

Республикын дэбисхэр дээрэхэ рознично худалдаа наймаанда, ниитын эдэс хоолдо архи дарһа асаржа үгэдэг эмхинүүдэй аккредитаци тухай республикын Правительствын тогтоол баталагдаба.

Байгша оной апрелиин 1-һээ имагтал архи худалдаха лицензитэй, аккредитацин аттестаттай оптово предприятинууд рознично худалдаа наймаанда, ниитын эдэс хоолдо архи дарһа худалдадаг эрхэтэй болохо.

Этилэй спирт, архиин продукция үйлэбэрлэхэ, худалдаха тухай Федеральна Хуулиин ёһоор, аккредитаци конкурсын үндэһэ хуури дээрэ Буряад Республикын Худалдаа наймаанай Гүрэнэй комитетэй комиссиар бэелүүлэгдээг. Дурсагдагша Гүрэнэй комитетэй түрүүлэгшэ Валентина Дамбаин конкурсын комиссиет толгойлоо. Имагтал гүрэнэй бүридхэлтэй, архи оптоор худалдаха лицензитэй, архи дарһа хадагалха, зөөхэ зохио байрануудтай, түхээрэлгэ, хэрэгсэлнүүдтэй эмхинүүд конкурсно хабаадаха эрхэтэй байха.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

ОЛИМПИАДАДА ИЛАГШАД - БГУ-гай ОЮУТАД

Хургуулинхабарай амаралтын үедэ заншалта ёһоор Улаан-Үдэ хотодо гуманитарна шэглэлэй предметүүдээр республиканска олимпиада үнгэрбэ. Энэ жэл тус олимпиадада 300 гаран үхибүүд суглара. Мүнөө жэлэй олимпиада А.С.Пушкинай 200 жэлэй ойдо зориулагдан байна.

Англи, буряад хэлэнэй предметүүдээр бэлигшадабария, аза талаангаа туршалсахаа Агын автономито округһоо 5 үхибүүд ерээ. Баяндайн аймагай Гаханай дунда хургуулин хурагша Нина Кушкеева Оһын аймагай Кутанкын 9 жэлэй хургуулин хурагша Боря Богданов хоёр Усть-Ордын округые энэ олимпиадада түлөөлхэн байна. Гадна ород хэлээр наймаар мэдэдэгээр туршажа үзэхэеэ Улаан-Баатар хотын Монгол-Россин хургуулин 6 үхибүүд олимпиадада хабаадалсаа юм.

Республиканска олимпиадада хабаадахын тула энэ гурбан делегация хурагша бүхэнэйгөө түлөө 300 түхэриг түлбэри заабол түлэдэг байна. Зүгээр эрхэжэлгээ энэ олимпиадада хабаадахын тула мүн лэ республикын хургуулинууд мүнгэ түлэдэг болохонь. Монгол-Россин хургуулинхид энэ олимпиадада өөһэдхын хүсөөр ерэнэн байна. Харгын мүнгэ (манайхьяр болбол 2000 түхэриг шахуу) түрэлхидын олохо, үхибүүдээ эльгээгээ.

Эрдэм хуралсалай талаар хани харилсаатайгаар ажаллаа ябуулха гэнэн Буряад Республикын Эрдэм хуралсалай министрствын ба Агын автономито округ хоёрой хэлсээгээр 1996 онһоо эхилжэ, Агын округой үхибүүд энэ олимпиадада хабаададаг болонхой. Тэрэ гэнээр жэл бүри буряад хэлээр Агын округой хурагшад заабол шангай хуурида гарадаг байна. Аргалиин дунда хургуулин Оюна Жалсанова, Оюна Цыбанова, Зүдхэлиин Света Мункожаргалова болон бусад республиканска олимпиадада эрхим дүнгүүдые харуулан юм.

Мүнэ эжэл буряад хэлээр мүн лэ шангай хуурида гараха зорилготойбди. Гадна англи хэлээр гурбан үхибүүдэ асараабди. Эдэмнай баһал бэрхэ үжбүүд юм, - гэжэ Агын 3-дахидунда хургуулин

багша Вера Гомбоевна Мадыева хэлээ нэн.

Усть-Ордын округые заншалта ёһоор Оһын аймагай үхибүүд ударидаа. Жэл бүри Үбэсын дунда хургуулинхид ердэг аад, мүнөө жэл хуршэ Кутанкын хургуулин хурагша буряад хэлэнэй олимпиадада ерээ. Түрүүлшнхээ Баяндайн аймагай Гаханай дунда хургуулин буряад хэлэнэй багша Клара Протасовна Измайлова 8-дахид классай хурагша Н.Кушкееватай энэ олимпиадада хабаадалсаа.

Үдэһөө урагша, хүүгэдэй даабария дүүргэжэ байха үедэ, хургуулин багшанар Буряад Республикын Эрдэм хуралсалай министрствын ахамад мэргэжэлтэдтэй уулзаба.

Олимпиадын хоёрдохой үдэрэй түгэсхэлдэ мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдоо. Буряад хэлээр 1-дэхи лицей-интернадай үхибүүд Л.Дамбаев, О.Гомбоева гэгшэд ударидаа. Хари хэлэнүүдээр Захаамнай 2-дохид хургуули, Хориин, Хэжэнгын хургуулинуудай шабинар найр бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа гэжэ жюриин гэгшүүд тэмдэглээ. Хурамхаанай лицейн 11-дэхи классай хурагша Марина Будаева, Хягтын аймагай Ехэ Нуга хууринай басагад Ксения Санжиева (11 кл.), Надя Эрдыеева (9 кл.), Зэдэн аймагай Петропавловкын дунда хургуулин Аюна Цыденжапова гэгшэд хари хэлэнүүдээр эрхимлээ.

Ород хэлээр хотын 3-дахид лингвистическэ гимназиин хурагша Д.Бураева ба 59-дэхи хургуулин шаби Н.Трифопова гэгшэд түрүү хуурида гараа.

Түүхын предметүүдээр мүн лэ хотын үхибүүд эрхимлээ. Политехническэ 27-дохид лицейн хурагша Олег Красовский, Гусиноозёрскын 5-дахид хургуулин Ирина Дашинамжилова, Улаан-Үдын 49-дэхи хургуулин Ирина Петрова гэгшэд «История Бурятии», «Граждановедение» предметээр түрүү хуури эзэлээ.

Энэ олимпиадада түрүү хуури эзэлхэн 11-дэхи классай хурагшад шалгалтагүйгөөр БГУ-гай окуятад болохо юм.

Е.ЦЫБЕНОВА.

Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

ГЭНЭ УСАПЬАА ГЭНЭДЭХЭГҮЙН ТУЛА

Буряад Республикын Правительство хүн зоние зоожэ гаргалгын, адууна мал, экономикайн объектуудые хамгаалгын, предпрятни, эмхинүүдэй үнэтэ баялгуудые сахилгын түсбүүдые удаадахи долоон хоногой дүүрэтэр тодорхойлхые министрствэнүүд, албан зургаануудай бүхы хүтэлбэрлэгшэдтэ, граждэн оборонын дарганар - хотонууд, районуудай өөһэдхын хүтэлбэрийн толгойлогшонорто даалгаба.

Гол мүрэнүүдэй мүльһэнһөө сэлмэхэ, саһанай хайлаха, мүн ерэхэ зундаа ушаржа магад үерэй үедэ хүн зоние, хүдөө ажарын адууна малые, экономикайн объектуудые, хүүргэнүүдые, харгынүүдые, гидротехническэ түхээрэлгэнүүдые хамгаалгын тула энэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Онсо түгшүүрилтэй байдалай тохёододо, хүтэлбэрлэгшэд зоёһон табигданан түсбүүдтэй

зохилдуулан, онсо яаралтай хэмжээнүүдые абаха эрхэтэй болоод, граждэн оборонын болон онсо байдалнуудай хэрэгүүдэй талаар Буряад Республикын Гүрэнэй комитетэй оперативна дежурнада дары элдэхэхэ уялагатай.

Үертэ абтажа магад хууриин, тосхонуудта түлишын нөөсөнүүдые, ажамидарал хангалгада хэрэгтэй бүхы юумэ бэлдэхэ гэжэ заагдана.

Мүльһэн харгынүүдэй унаха, байгша харгынүүдэй унада магад абтаха үедэ хууриин тосхонуудай хоорондоо автотранспортоор наадгүй харилсалгые хангахын тула тоброжо гараха харгынүүдые тодорхойлохо даабари «Бурявтаводор» предпрятнида үгтөө.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

АЯЛАГ АДУУНУУД ЭЭДЭЛЭЭ

Тойрогой түб тосхондо Ага нотагай дуу найруулагшад шэнэ зоёһолнуудаа олоной анхаралда табижа, мүрысөө үнгэргэбэ. Хүн зоний дүүрэн сугларһан соёлой байшанай ехэ зал соо 30 гаран дуунууд ээдэлээ. Округ соогоо мэдээжэ болоһон хүжжэмшэд О.Тангатова, Р.Балдандашиев, Б.Бальжинмаев, Д.Ринчинов, О.Диноченко, Б.Батоев, А.Маркеев болон бусад олоной үзэмжэдэ найруулануудаа табыа.

Харалга-шагналын дүнгөөр Агын цедколлежын багша Ринчин Балдандашиев түрүүлшын шанда хүртөө. Д.Батоболотовагай зоёһон «Баярай хүлдэнүүд» гэнэн шүлэгөөр дуу найруулан байна. Согто-Хангил нотагай Ольга Тангатова Д.Оротовой зоёһон «Аба эжымни хайратай» гэнэн шүлэгтэ аялга зоёёжо, хоёрдохой шанда хүртэбэ. «Дуулыш, басагахан» гэнэн дууе Зугаалайн Баясхалан Батоев уран гоёор найруулжа, мүн лэ хоёрдохой шанда хүртөө. Дударгын адуу зоёёгшо Александр Маркеевтэ урмашуулгын тусхай шан бэлэт барюулагдан байна.

Ц.ГОНГОРОВ.

республикада олзо оруулха арга боломжтой үйлдвэрлэлүүд тон үсөөн, олонхи халбаринууд, илангаяа гүрэндэ мэдэлтэй промшленна предприятинууд, хүдөө ажыхын үйлдвэри угаа гарзатай. Тэршэлэн налог түлэхэ үндэһэ нууриин боломжо үргэн бэшэ. Гар үзүүрэй худалдаа-наймаанай олзоһоо бюджеттэ горитой

ажыхыда 55 млн. 721 мянган түхэриг зориулһан байха юм. Депутат А.Н.Жильцов энээн тушаа тон зуб иигэжэ хэлэнэ: «Экономикын бүхы асуудалнууды юундэ бюджетдэй мүнгөөр шийдэхэ гэжэ оролдоно гэшэбибди. Үйлдвэрийн халбаринууд өөһэдөө бюджеттэ олзо оруулха ёһотой, харин бюджет имагтал социальна болон соёл культурын, гэгээрэлэй

Үшөө нэгэ жэшээ. Манай «Буряад үнэн» хадаа Президентын, Правительствын, Арадай Хуралай газетэ гэшэ, тиймэһээ республикын бюджетдээ хуулиин ёһоор тэдхэмжэтэй байха ёһотой юм. Хэдэн жэлэй туршада бюджетдээ хараалагдаһан мүнгэн гүйсэд үгтэдэггүй байһанай ушараар газетэ 1400 түхэриг үритэй, харин 1999 ондо «Буряад үнэниие» хэблэхын тула 3500 мянган түхэриг хэрэгтэй.

ХҮНЖЭЛЭЙНГӨӨ ХЭМЖЭЭГЭЭР ХҮЛӨӨ ЖИИХЭМНАЙ ГҮ?

Зай, иигээд лэ манай республика 1999 ондо хуулиин ёһоор баталагдаһан бюджеттэй болобо гэшэ. Правительствын дуралдаһан тоо, баримтанууды Арадай Хуралай сесси хоёр үдэрэй туршада зүбшэн хэлсэһэн байха юм.

Уншагшадта ойлгосотой байхын тула, юрын жэшээнүүд дээрэ тус бюджет тушаа тайлбари хэлэхэ зорилготойб.

Жэшээ болгон, нэгэ бүлын байдалы хаража үзэе. Бүлын эзэн хадаа нэгэ жэлэй оршо, гаргашы өөрынгөө хармаанай боломжоор түсэблэнэ ха юм. Жэлэй туршада хэды шэнээн олзотой байхабиб, тэрэһнээ хэды түхэригэй гарза гаргагдахэб гэһэн юрын тоо бодолго ухаан соогоо хадууха ёһотой. Хоолойгоо тэжээхэ,

нэмэри ороногүй.

Бюджетдэй хуулиин ёһоор хараалагдаһан 1387322 мянган түхэриг олзые хэрэглэмжын хэмжээнүүдээр халбари халбаринуудта хубаахада, халбари бүхэнэй хангалтада харюусахаар мүнгэн хүртэнэгүй. Тусхайлбал, социальна политика гэхэ гү, али залуушуулай, ветерануудай, инвалидуудай, тэдхэмжын тусхай

хэрэглэмжэнүүды хангаха үүргэтэй ха юм».

Депутат Ц.Г.Багуйев: «Засагай аппарат дарамта болонхой. Алба хаагшадтай тоо, аппаратай гаргашы эрид шууд хороохо шухалаа».

Депутат М.А.Баданов: «Засаг тойронхи алба хаагшадтай тоо 25 процентээр хороогоо хаа, ямаршы хохидол болохогүй».

Зохёохы ажалшадтай бүлгэмүүдтэ туһаламжа үзүүлхын асуудалаар Арадай Хуралай сесси дээрэ ехэ арсалдаан болоо. Уран зохиолшодой, Уран зураашадтай, Композиторнуудай холбоонууд дүн хамта оройдоо 150 мянган түхэриг бюджетдээ эриһэн байха юм. «Нийгын нэгдэлнүүд бюджетдээ тэдхэмжэ абаха эрхэгүй юм», - гэжэ финансын министр А.Ю.Налётовой мэдүүлхэдэ, депутат К.А.Соболев иигэжэ хэлээ: «Манай Правительство 150 мянган түхэригөө байха миллион миллионоор үрижэл байдаг. Хэрбээ манай зохиолшод, зураашад, болон композиторнууды дэбжээгүй хаамнай, Буряад орон өөрыгөө үнэмшэлхэ иноургүй болохо ха юм. Имагтал зохиохы ажалшад манай республикын омогорхол болоно. Тэдэнэртэ туһалхал ёһотойбди!»

байрануудта зориулагдаһан түсэбтэ оройдоо 21570 мянган түхэриг хараалагдаһан байха юм. Соёлой хүгжэлтэдэ 22 млн.гаран түхэриг зориулагдаа, харин гэгээрэлэй хэрэгтэ 42826 мянган түхэриг хараалагдаа.

Тоо харахада, даб гээд удхыень ойлгохогүйдөө болохот. Тиймэһээ жэшээлэн эдэ тоонууды хаража үзэе. Дээрэ дурдагдаһан гурбан халбаринууд дүн хамта 66 млн.түхэриг бюджетдээ абаха эрхэтэй болоо.

Харин тийгэхэдэ, анхарагты, гүрэн турын засаг баряшад өөрынгөө хэрэглэмжэдэ 66 млн.120 мянган түхэриг номолһон байха юм. Олон тоото министерствэнүүд, комитедүүд, Президентын, Правительствын, Арадай Хуралай аппаратауд хадаа гэгээрэлэй, соёл культурын, социальна шэглэлэй хамтын гаргашатай адли мүнгэ өөһэдтөө хараалһан байна.

Буряад Республикын экономико урагшатайгаар хүдэлнэгүй гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр энэ министерствэдэ зуугаад хүн хүдэлмэрилдэг, «экономикоёо» ямар аргаар хүгжөөхэбибди гэжэ ханаагаа зобонбди гэжэ хэлсэдэг. Ашаг үрэгүй иимэ министерствэнүүд, комитедүүд олон хэбэртэй.

Хүгжэнги гүрэнүүдэй промышленность, хүдөө ажыхын үйлдвэри бюджетдээ тэдхэмжэ абадаггүй, гэхэ зуура бюджеттэ олзо оруулдаг. Харин манай бюджет республикын промышленность, энергетикэ болон барилгада дүн хамта 46 млн. шахуу түхэриг, хүдөө

Харин правительство бюджетдэй проект соо оройдоо 1900 мянган түхэриг хараалһан байгаа. Ушар тиймэһээ хэрэглэмжын мүнгы гүйсэд үгүүлхэ эрилтэтэйгээр редакция Арадай Хуралда хандаһан байна. Депуатаудай олонхинь буряад хэблэлэй хуби заяанай түлөө ханаата болодоггүй байһанаа харуулба. Хэрэглэмжын мүнгыг үгэхэгүйбди гэжэ шууса дуугаа мэдүүлээ. Депуатауд С.Калмыков, И.Павлов гэгшэд «Буряад үнэнэй» түлөө иимэ үгэнүүды хэлсэһэн байна: «Буряад Республика өөрынгөө Конституциин ёһоор гүрэнэй буряад, орд хэлэнүүдтэй. Хэрбээ гүрэнэй буряад хэлэн дээрэ газетэ хэблэхэ аргагүй болоо хаа, хэн болохо гэшэбибди?! Энэмнай ганса экономическа асуудал бэшэ, мүн политическэ удхатай хэрэг болоно».

Олонхи депутатуудай нэшхэлдэ би үнэншэнэгүйб. Заримдань буряад хэлэнэй хуби заяан хоһон ойлгосо. Гэбэшье «Буряад үнэндэ» хараалагдаһан мүнгэн дээрэ арай-шамай 600 мянган түхэриг нэмэжэ үгэхэ гэһэн шийдхэбэри Арадай Хурал абаха баатай болобо.

Гэхэ зуура, Улаан-Үдын авиапредприятида туһаламжа болгон аяар 5 миллион түхэриг бюджетдээ үгэхэн байха юм. Энэ акционернэ бүлгэм бюджетды юундэ «нааха» эрхэтэй юм?

Бюджетдэй талаар арсалдаатай асуудалнууд олон. Тиймэһээ, бюджетдэй гаргашы олоной мэдээсэлэй аргаар арад зондо саг үргэлжэ тайлбарилжа байхань шухала. Энээн тухай олон депутатууд сесси дээрэ мэдүүлһэн байна.

«Арадай Хуралай дүрбэдэхи сесси үүргээ дүүргээ - 1999 оной бюджет баталаа», - гэжэ спикер М.И.Семенов тобшолол хэбэ. Зүгөөр «Газар тухай» Хуулиин проект болон шухала олохон асуудалнууды энэ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэжэ үрдэггүй. Юуб гэхэдэ, депутатууд олон ушарнуудта сэхэ асуудалнуудта анхаралаа үлүүсэ хандуулха сагаа дэмы бараһан байна.

Николай НАМСАРАЕВ.

ВАШ АДВОКАТ

Юридическая консультация №3 АДРЕС:

ул. Советская, 21-3 Тел.: 22-04-40

На вопросы читателей отвечает адвокат Второй коллегии адвокатов РБ Татьяна ГУЛЯШИНОВА.

Прошу Вас разъяснить, пожалуйста, такой вопрос. Моя бабушка была раскулачена в 30-х годах, но не была выслана, т.е. она осталась жить в родном улусе, в своем доме, т.к. она была единственным кормилец в семье, у нее на руках оставались престарелая мать и маленькие дети. Мой отец (ее сын) умер в 1977 году, бабушка умерла в 1992 г. Имею ли я, внучка, право на компенсацию? У нас у всех (бабушка, отец, внучка) одна фамилия.

С уважением В.Матвеева. Возврат конфискованного имущества, возмещение его стоимости или выплата денежной компенсации согласно «Положения о порядке возврата гражданам незаконно конфискованного, изъятого или вышедшего иным путем из владения в связи с политическими репрессиями имущества, возмещения его стоимости или выплаты денежной компенсации», утвержденное Постановлением Правительства РФ от 12 августа 1994 года №926, производится наследникам по закону первой очереди в равных долях: детям (в том числе усыновленным), супруге (супругу) и родителям (усыновителям) умершего, а также ребенку умершего, родившемуся после его смерти.

Выплата компенсации внукам законом не предусмотрена.

Я инвалид 2-ой группы. Мы приватизировали квартиру. После приватизации ордер остался в БТИ. Это было в 1992 году. Я хочу, чтобы мне вернули ордер, но они говорят, что ордер должен быть у них.

К.Мяснишкин. Ордер является основанием для вселения в жилое помещение в доме государственного или общественного жилищного фонда.

С момента регистрации в БТИ договора о передаче жилого помещения в собственность согласно ст. 7 Закона РФ «О приватизации жилищного фонда в Российской Федерации» от 4 июля 1991 №1542-1 Вы приобрели право собственности на жилое помещение, т.е. вправе владеть, пользоваться и распоряжаться им по своему усмотрению. Ордер в данном случае теряет свою юридическую силу.

Ваш социально-правовой статус инвалида II группы в данных правоотношениях значения не имеет и не несет ни правоустанавливающих, ни правоизменяющих правовых последствий.

Уважаемые читатели! Вопросы в рубрику «Ваш адвокат» принимаются только в письменном виде по адресу: 670000, г. Улаан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23, «Буряад үнэн», каб. 44. На конверте указать - «Ваш адвокат».

Если Вы хотите получить более квалифицированную юридическую помощь, то можете обратиться непосредственно в юридическую консультацию №3 на платной основе.

Подготовил Батомунко БАЛДАНОВ.

хубсаһа абаха, хүүгэдэй нуралсалда мүнгэ хараалха, эмнэлгэдэ гаргашалха гэхэ мэтын гарзые олоһон олзонь хаажа шадаха гү, шадаагүй хаань, хаанаһаа урьһалхаб гэһэн бодомжотой байна ха юм даа.

Мүнөөнэй шахардуу сагта олонхи бүлэнүүд үритэй, саг болзортоо салын, пенси абаагүй, бүхы юмэнүүдэй гаргашанууды арьбалха баатай болоно.

Манай республика имагтал нимэрхүү байдалтай гэхэдэ, алдуу болохогүй. Үритэй, ямаршы халбаридэ хэрэглэмжын хэмжээгээр мүнгэ номолхо шадалгүй. Шэнжэлэгшэдэй хараалһанай ёһоор, манай республика дүн хамта 384615 мянган түхэриг өөрын олзо 1999 ондо олохо зэргэтэй. Тэршэлэн федеральна бюджетдээ 800000 мянган түхэригэй трансферт (туһаламжа) абаха. Манай өөрын олзоһоо туһаламжын хэмжээн хоёр дахинһаа ехэ байһаниинь элитэ харагдана.

Юундэ иимэ дорой байдалтайбибди гэхэдэ, манай

УНШАГШАДАЙМНАЙ ТУРШАЛГАНУУДНАА

Шүлэг зохёол бэшэхэ нэдэбтэй зон Буряад орондомнай дунда бии. Уласхоорондын наһажал зоной эжэлээр олон даа. Гуурһаяа туршажа, зохёолнуудаа редакцияда дашарамдуулан, эдэнэй шүлэг найруулгануудыг эльгээдэг наһатайшые найруулагшад тэдэнэй уншагшадай һонорто дурадхал.

"УЯНГАТА МҮРНҮҮД УХААЕМ ЗОВООГООД..."

Борис Николаевич Николаев 1929 оной февралын 16-да Эрхүүгэй областын Баяндайн районой Гахан нууринда түрэнэ юм. 1952 ондо Эрхүү хотын хүдөө ажыхын институт дүүргээд, БМАССР тусхайтаар эльгээгдэжэ, Хяагтын аймагай Сүхын МТС-тэ агрономоор томилогдоо. Тэндэһээ Борис Николаевичай ажалай баян намтар эхилээ һэн. 1962 ондо КПСС-эй ЦК-гай дээдэ партийна нургуули түгэсхэнэй удаа партийн обкомой хүдөө ажыхын таһагта инструктораар ажаллаа, тэрэнэй удаа БМАССР-эй хүдөө ажыхын министрэй орлогшоор, М.Н.Ербановай нэрэмжэтэ хүдөө ажыхын техникумэй директорээр, партийн обкомой хүдөө ажыхын таһагыг даагшаар, Бурядай АССР-эй Арадай хиналтын комитетэй түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлөө. Харюусалгата албан тушаалда хүдэлхэ үедөө гансашы ажала урдаа хараад ябаагүй, шүлэгүүдыг бэшэжэ туршадгай һэн. Тэд мүнөө болотор хүнүүдтэ харуулаагүй ябаа. «Уянгата мурнууд ухааем зовоогоод абадаг һэн», - гээд, Борис Николаевич мүнөө хэлэдэг.

НЮТАГТАА, ЗОНДОО ЗОРЮУЛАА

Василий Цыдыпович Батуев 1930 оной февралын 13-да Яруунын аймагай Тэлэмбэ нотагта түрэнэ юм. Бурядай хүдөө ажыхын дээдэ нургуули дүүргэнэй удаа түрэл нотагаа бусажа, агрономоршые, бригадираршые, бухгалтераршые ажаллаһан байха. Алишые ажалда урагшатай, нарин нягта, харюусалгатай Василий Батуевиче нотагай зон нэгэн дуугаар сомоной Советэй гүйсэлкомой түрүүлэгшээр һунһан юм. Тингээд 1982 оной апрель наһаа мүнөө болотор Гондын арадай депутатуудай сомоной Советэй гүйсэлкомой түрүүлэгшээр ажаллажа ябаһан зандаа. Дүрбэн үхибүүдынь булта багша мэргэжэлтэйнууд, тэдэнэй гурбаннь БГУ-да багшалдаг. Үшөө һонирхолтойнь юун бэ гэхэдэ, Василий Цыдыпович ажалай амаралтада гараһаар шүлэг зохёолнуудыг бэшэжэ эхилэнхэй. Олонхи шүлэгүүдынь түрэнэ нотаг, тэндэхи арал зондо зорюулагданхай. Нэгэ хэды шүлэгүүдынь уншагшадайнгаа анхаралда дуралханабди.

ХАЛУУН ЗҮРХӨӨРӨӨ УГТАГШАЛ

Сагаан манан соогуур Сагаан хатаршаяа бэдэрбэб. Саада айлай басагад сооһоо Сэбэрхэн басагыень шэлэбэб. Хара хээрын харгыда Ходоог тэргэ шэглүүлбэл. Хара шарайтай басаганишнь Хариин хүбүүндэ шэлүүлбэл. Хариһаа ерэнэн бэрезүүд Хадамуудай хүүрээр ябагшал. Холоһоо ерэнэн түрэлөө Халуун зүрхөөрөө угтагшал.

Сээжэ зүрхээ хүдэлгэбэб. Сагаан гүйдэлийэ морёороо Сагаалганай зугаада ошобоб, Сагаахан шарайтай һамгантайнь Сэдьхэлэй дуран соо зугаалбаб.

ШАРА АЛТАЯА ЗҮҮЛГЭЭРЭЙ

Хотироо харгыда Ходоог тэргээ шэлээрэй, Холоһоо ерэнэн худануудаа Харгы дээрэ угтаарай. Хадын ялхитай харгыгаар Хара жороо шэлээрэй, Холшортой гоёхон басаганда Хоёр наһаагаа орхёрой. Шабартай болдогтой харгыгаар Шара хатаршаяа шэлээрэй, Шарахан найхан басаганда Шара алтаяа зүүлгээрэй.

ТУРШААД ҮЗЭХЭМ

Хатарша хула мориёо Хатаргааг туршаад үзэхэм хаяа. Холоһоо ерэнэн басагаа Хүүрээрэ туршаад үзэхэм хаяа. Хойто хадын ташалуурта Хазаарын жолоо таһарба хаяа. Харахан шарайтай һамганань Хүрэн зүрхээ таһалуулба хаяа.

УРМЫН ДҮҮРЭН ЯБУУЛБА

Хотироо хотироо харгыда Ходоог тэргэ шэглүүлээ, Хорин табанай наһанда Хариин басаганда шэлүүлээ. Үндэр хадын ташалуурта Үргэн жолоо таһарба, Улаахан шарайтай басаганда Дулаахан зүрхээ орхибо.

АЛТАН ГОЁХОН ХУДАГЫТАЯА

Хара хээр морёороо Хатаргаһаар ерэнэ хаяа. Хүндэтэй найхан худагытаяа Холшороор зугаалхаяа ерэнэ хаяа. Алаг сагаан морёороо Арбаад хараан гүйлгэбэ хаяа. Алтан гоёхон худагытаяа Андалдаа хэлсэхээ ерэнэ хаяа. Шара гүйдэлийэ морёороо Шагал соогоо харайлгаба хаяа. Шадамархан сэбэрхэн худагытаяа Шагал соогоо хөөрэлдэбэ хаяа.

Борис НИКОЛАЕВ, сэрэгэй үсын тылэй ветеран, Буряад Республикын габыята агроном.

АРДАГХАН ХЭЭРЭЭРЭЭ

(Дуун)

Ардагхан хээрээрэ Аласай холыг зориёл, Ажалша олон таанартаа Амархан мэндые хүргээл. Уяатайхан хээрээрэ Утахан холыг зориёл, Ушарһан нүхэд сугларжа Уяхан дуугаа дуулаел. Хазаартайхан хээрээрэ Хада үндэрөө дабаял, Ханилһан нүхэд сугларжа, Хатар наадаа наадаел. Эмнигхэн хээрээрэ Эгсэ үндэрөө дабаял, Эдир олон залуушуул Эбтэйхэн зетэйхэн ябыта, Эхэ эсэгэ наһатайшуул Энхэ элүүр нууял даа.

ТҮРЭЛ НЮТАГ ТЭЛЭМБЭМ

Үргэлжэ нэлэнхы дайдатай Үндэр хада уулануудтай Тэршээ олон горходтой Тэлэмбэ манай тоонто Гурбан ехэ Яруунын Гушан гурбан гулбайн Зүүни хубиие эзэлэнхэй Зэнхын холоһоо манатана.

Хадын хабшуу хабсагайһаа Харьялан урдадаг Хэндэ гол Булагай уһандал тунгалаг Бурьялан байһан уһаараа Тэлэмбын дайдыг ундалуулаад, Сэхэ зүүлжээ урдаһаар Сибириин суута Витимдэ Сэлгээ найхан уһаа Сэхэлдюулэн шудхадга.

Шэдхэ хүбшэ тайгамнай Шэлүүнэ баабгайгаар элбэг, Буртаг бүтүү хаданууднай Буга хандагайгаар олон, Нэмжээ үргэн дайдамнай Нэрһэ аһирһаар баян, Бүгдэ зондо мэдээжэ Баян хэшэгтэй Тэлэмбэмнай.

Түхэрээн сагаан Тэлэмбэмнай Түрэл арадаа суурхуулжа, Талха таряагаа ургуулан, Тала гүбээгээ бүрхөөжэ, Тоһо мяхан эдегээр Тогтоһон олон айлшадаа Тэбэрин таалан байдаг Тэгшэ амгалан нотаг юм.

Хабтагай сагаан Тэлэмбэмнай Хадаараа манаран уняартаад, Хамаг эдоно суурхуулжа, Холын сууда гаранхай. Хада гүбээгэй баялигыг Хамгаалан аршалан байдаг, Хүдэлмэришэ олон арадын Хэрэг байдалаа сахижа, Ажалаа арьбадхан хүгжөөжэ Ажа жарган нуудаг юм.

УУЛА БААБАЙ

Уужам элдин нотагай Улад зоной хүлдэ Уула-Баабай хаданнай Урда холын түүхэтэй,

Олон зоной мүргэлтэй, Огторгой өөдэ тэгүүлһэн Орьёл шулуун оройтой Олондо суутай Уула-Баабай.

Нютаг нугаа суурхуулан Номгон найхан сэдхэлтэй Номо наадагаа үргэнхэй «Нуралһаа динжэн гарба» нэрэтэй Нютагайм хүлдэ Уула-Баабай.

Сахилгаан хурдан гүйдэлтэй Сагаан хүхэ моритой Мүргэлтэй олон хадануудаар Мунхэ бата холбоотой Манай хүлдэ Уула-Баабай.

Амитан зоноо абарха гэхэн Арьяа Баалаһаа захаятай Алтан дэлхэйдэ мундэлһэн Амитан зоноо аршалжа байдаг Арадайм хүлдэ Уула-Баабай.

Муу юумыень доошонь даража, Үнэн юумые өөдэнэ үргэжэ, Үглөө бүри манаа эрьежэ, Үргэмжэтэй найхан байдал Үдэр бүри тохёожо байхыеш Үрөөнэб шамдаа, Уула-Баабай.

ЭРЬЕ – МИНИИ ТООНТО

Хүхэ сэнхир огторгой доро Хурьһэтэ алтан дэлхэй дээрэ Хун боложо түрэхэдөө Хушуун түглын хойморто, Эрээн түглын дундахана Эрье добо дээрэ Эхин түрүүн амилһан, Эхэлээ унаһан тоонтонни.

Баруун зүг тээһэмни Бирагсахан гол урдахал Гэнтэ зүүн хойноһоо Гүшынэб горхон һалхилхал. Хонгор Бирагсахаанаа уруудан Холшые ошоогүй ябахадаш, Холшорхон залуу наһанайм Хотогорой зуһалан болошохол.

Бага балшар наһаяа Бирагсахаанай эрье дээгүүр Сахиур шулуу түүжэ, Сасуутан олон нүхэдөөрөө Сагаа үнгэргэдэг бэлэйбди.

Холуур наагуур харахадаш, Хамтын олон үхэр мал Хонгор талаяа бүрхөөжэ Колхозой зөөриие арьбадхача.

Эрье тоонто нотагта Энээхэн наһанайм хугасаа соо Эхэ, эсэгэмнише хүдэлөө даа. Эдир залуушуул ажалаараа Элдин нотагым суурхуулаа.

Эрье тоонтодоо буухадаа, Эхэ эсэгэм наһададаг. Эхэ эсэгынгээ үргэмжөөр Эндэнээл үндыгөө бэлэйб.

Эрье тоонтоһоо алхалан Эхин нургуулида нуража, Эрдэмэй уужам харгыда Эрмэлзэн зорео бэлэйб.

Эдир наһаншые үнгэржэ, Эсэгын жаргал эдлэнхэй, Эрье тоонтоёо магтажа Эльгэлэн эльгэлэн ябагшаб даа. Василий БАТУЕВ.

Самбу Норжимаев

АГЛАГ ЭЛДИН АГА НЮТАГАА НАЙШААНАБ

Алтан дэлхэйн нхорюуда оршоһон

Аглаг найхан Ага нютагни, Анхан сагнаа хойшо Алдаршажа эхилээ бэлэйш! Түрүүшын тушаалтадай нэгэн Түгэлдэр тайшаагай ябуулга Түрэлхи Агьемни суурхуулжа, Түүхэдэ оруулан нэрэжүүлээл. Баатар хун тайжа нүхэрһөө Балжан хатан хахасажа, Баарһан тэрэнэй хосорһон газарын Баһал Ага нютагтамни юм. Хори буряад эсэгэнэрһээ Хоорондуураа булад шугамаар Холо болгсдон таһарһан, Хододоо гажармаар түүхэтэйш даа. Тоонто – түрэнэн нютагни Тойрог Агьндэбисхэрдээрэ, «Тугалай бэлшээрһээ» гараха сагтам Тулгуури туһань аша сэнтэй һэн. Ажал хэрэгээрэ тодорһон Алдар суута хүнүүдээр Ага нютагни элбэг даа – «Аласайнь хэрэгтэ сэнтэйл» юм. Ганжарбын гэгээн мүндэлжэ, Газар дайдаар суурхуулан, Буянта зоной талаанда Бурхан шажан үргэжөө һэн. Түбэд орон түрүүшынхээ хүржэ, Түүхэтэ газар шэнжэлһэн Эрдэмтэ Гомбожаб Сэбэгэй Эндэхил гуламта нютагтай юм. Захадаа хүртэшгүй зайтай «Замбуулин зургаанай нэгэн» – Орос гүрэнэй дүүмэдэ Очиров Агаһаа нунгагдаа бэлэйл. Сэнхир номин тэнгэри доро Сэбээн нэрэтэй түрэнэн, Балшар наһанһаа хойшо Базар нэрэтэй үндһэн Агьн эрдэмтэ абаргашуул Алдар солоёо мүнхэрүүлээ һэн. Булигдашагүй һонор толгойтойше һаа, Бурха зүүжэ шажанаа орхийһон, Буряад зонһоо буруу харанхай Бурьжа ошошодыше олдхол байха. Урда Шэнэхээн нютагта Ухаан бэлгээрээ шалгаржа, Сэрэгэй жанжан болотороо Сэхэ дээшээ ургаһан Гармын Үржэн генералай Гурбалын баһал Агьн юм. Табхайн Дугарыше нүхэдөөрөө Табтаанай, Элеэгээр хүндэлэн, Таба хүрэдэгэй абяе Тала дайдаар сууряатуулаал бэлэй.

Байлдаанай шэрүүн тулацдаата Баруун дайнда хабаадалсан, Базар Ринчино багша Баатар герой болоо һэн. Худөө талын ээси Хүнхэр нютагай Пурбуев Хонин хүрэгэй хажууһаа Холодон таһаржа үзөөгүй, Ажалша малша габьяагаараа Ажалай Геройдо хүртэһэн юм. Даширабдан Батожабай, Балданжабонудыше Далияа хүсэһэн даль бараануудтал Агьн «уурхайһаа» дэгдэжэ, Арад зоноо баясуулан, Дэби, дэбиһээр дүүлжэ, Дээшээ ниидэн гараал бэлэй. Эрхим хүбүүдээрээ суурхуулан Эхэ нютаг Агаяа Эжытгээ сасуулан найшаанаб, Энхэрэн хандажа магтанаб! Амгалан сайн, Агамни, Аглаг найхан нютагни! Алдаршаан суута зонтойши Адлихан шамдаа дуратайб даа. Хонин хүрэгэй хэбтэри Хотоной һуурин хохир Хольн нютагта ябахадан, Хододоо һанаандан ородог юм. Бутын оройдо ургаһан Буусын халахайн үнэр Бусад нютагаар ябахадан, Бусаханаар һөөргэм урлаланхайл. Үетэн нүхэдөөрөө хамта Үглөөнэй шүүдэр махажа, Ухибүүн ябаханаа һанахадан, Үбсүү сээжэм сэлмэдэг даа. Түрэнэн тоонтыемни тойроһон Түглэгэр гүбээ хадануудынь Түшэлгэ мэтэ һанагдан, Түгшүүритэ сэдхэлыем заһадаг юм. Умдалан уухада садашагүй Урадхал уһата Агьнгаа гол Умбажа ябахадан гоёл даа, Ухаан бодолыем һэргээдэг юм! Анхан сагнаа дэлгэржэ, Ага нютагаарни заншалтаһан Уг гарбалайнгаа гурим даганхай Урин налгай сэдхэлтэй Улад зонийн ажабайдал Улам бадаран заһарха болтогой! Аба эжымни түрэнэн гуламта – Аглаг найхан Ага нютагтаа Алас холо ябаашые һаа, Амгалан байдал хүсэнхэйб даа. Сэлгези сагаан талануудыш Сээжэдээ һанажа ябанхайб, Зүүдэндээ энхэрэн оруулжа, Зүрхэнэйгөө оёрто хадагаланхайб. Зоригтой омог зонийн Зоболон оршолондо дайрагдангүй Золтой жаргалтай ажаһуухыень Зорюута үрээжэ дурданхайб!

АРШААН ТӨӨБИИН ҮРШӨӨЛТЭЙ ЕНГОРБОЙН ИРАГУУ НАЙРУУЛАГША

Хатан дангина.

«Эрдэм ехэтэ номгон, эд ехэтэ дошхон» гэдэгтэй ёһоор, «номгоной» ажал, хэрэг тухай бэшэжэ гү, али зон нүхэдтөө хөөржэшые һуухада һанаа сэдхэлдэ тэнюун байдаг даа. Тиймһээ нютагайнгаа эрдэм ехэтэ, уран буряад хэлэнэй «хандама», «дойбог сохилгын» ноён Роза Баировна Намжиловагай зохёолнуудые уншаад, һонирхон шэбинэб.

Роза бигэ хоёр нэгэ шэрээдэ һуужа, аяга сайшые уугагүй, «шуби» гэжэ һайнаар танилсагүй хоёрбди. Гэбэшые нёдонго жэлһээ аймагайнгаа «Ажалай тугай» ашаар тон дутын нүхэд мэтээр танилсаһан юмгу.

Росси Федерациин эрдэм гэгээрэлэй отличник Роза Баировна Намжилова аймаг соогоо мэдээжэ математикийн багша юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Хүүгэдэй болон эдиршүүлэй оюун болг хүржөөлын түбтэ шатарай кружок уришатайгаар ябуула. «Һайнхун наһанай нэмжэ бүри оюу түрээдэг» гэхэхээ угхатай Роза Намжилова һайнэй эхилжэ шүлгэ зохёолнуудые нютагайнгаа урдаа хараха буряад газетэдэ хэблүүлжэ эхилһэндэнь баясаагүйдэ аргагүй.

Розын зохёолнуудые анхаралтайгаар уншаһан хүн бүхэн «олье үзэһэн, холье хараһан» хүн юм байна гэжэ ойлгохо. Ирагуу шүлгүүдынь түрэл байгаалшатаа хүйһөөрөө холбоотой, мүн баһа буянта сагаан эхэ, эсэгһээ угхатайбди, нангин хургаалһаань урган дамжахабди гэжэ гэршэлнэ, үгэ бүхэн оншотойхоноор сохилшондо. Унаган жороо буряад хэлэн даа!

Энэ Уласхоорондын наһажаа зоной жэлдэ ехэ шаарһан, илангаяа амидын жаргалай эхи табиһан буянта сагаан Эжыдээ зориулан уншата шүлгүүдэйнь мурнууд яаха аргагүй сэдхэлэйм хүбшэргэйе дайража, зүрхыем доһолоо даа.

«Дойбог сохилгын» уһагүй талада, ургажа ябаа залуу үетэйи угариданша, ород, буряад хэлнүүдые үнэн зүрхөөрөө энхэржэ, «богсо» дүүрэн мүнэһлөөд, тэнсүүлжэ шададаг Роза Баировна Намжиловада зохёохы ажалдань асару ехэ амжалта хүсөөд, өөртөн ба гэр бүлэдэнь зол жаргал ба амгалан тайбаныше хүсэһэнб.

Цыбикжап НАЙДАНОВ, уран зохёолшо, уран зурааша, Захааминай аймагай «Уран Дүшэ» литературна нэгдэлэй гэшүүн.

Захааминай аймагай Бургалтайн Дондуп Норбуулин дасанай Дашанима шэрээтэдэ зориулаһаб.

СЭГНЭНЭБ ШАМАЯА, НАХЮУНАН

Тусхайга наһанайм гэрэлтэ мүнэнэй түби дэлхэйдэ мүндэлэн ерэхэдэ, Ухибүүн бэеым һүлдэ болон Үгтөө бэлэйш, нахюуһам.

Он жэлнүүдэй һэлгэлдээн соогуур Онсото хубияа бэдэржэ ябахадан, Үетэн нүхэдһөөм дугуу бэшээр Үргөөш, намаяа, нахюуһам.

Гүлмэр хүбүүнэй зүрхэндэ Гэрэл бадаруулжа ялагас гээд, Нангин нүхэрэй ээмые Нэнгэн ябуулааш, нахюуһам. Үтэлхын дабаае тулгатай дабахым Угсаата наһыем залгажархөөд, Ури хүүгэдэй халуухан дурые Үршөөн заяагааш, нахюуһам.

Захагүй байдалай далай соо Замаа алдангүй нараа утгаад, Сагтай жөгдэ алхалан ябахадан Сэгнэнэб шамаяа, нахюуһам.

Олоной хэрэгтэй хатуу шэрүүнэй Онһыень оложо шадаһандан Одон мэтэ урдам ялараад, Омогорхол түрүүлнэш, нахюуһам.

Шуурга һалхин эбхэржэ, Шадал тэсэбэринем туршахаяа Шүдөө зуугаад ороходонь, Шүтэхэб шамдаа, нахюуһам.

Наһанайм нангин табисуурай Нарата намараа угтахадань, Гэгээн сагаан элшээрээ Гэрэлтыш намдаа, нахюуһам.

Амидын жаргалай харгые Алдажа гэнтэ бүдэрөө һаам, Аянтын абяа буулгангүй Аршалыш намаяа, нахюуһам.

Хоридохи зуунай һүүлшын үдэрһөө Һүлдэ тэмдэгтэ һэргээн задалжа, Нангин наһанайм тулга болон Найдал түрүүдыш, нахюуһам.

ЭЖЫНЭРТЭЭ Амидын жаргалай эхиие табиһан Амтата хүмбэйгөөр амимнай залганан, Үе бүхэнэй богоһые алхуулан Эрдэн мэтэ эжымнай ха юм. Үе дамжуулха үүргээ дүүргэжэ, Үлзы хотогтой умайдаа шэрэһэн,

Юһэн һараар юртэмсые шэртүүлһэн Юунһээш үлүү эжымнай ха юм. Харанхы һүнеэр нойроо сэлмээжэ, Хуурайлан, бүүбэйлэн, хүхэндөө нэнгүүлһэн, Балшар наһанда баяр нэмээһэн Буянта сагаан эжымнай ха юм. Үүрэй солбоноор мэндээ мэдүүлэн, Үргэн дэлхэйгээ сагаагаар сүршөөд, Амтата хоолымнай аманда асарһан Арюун сэдхэлтэй эжымнай ха юм.

Уг гарбалай нангин утаһанай Үнгэтэ сэгсэгынь залаае задалһан, Үнэн худалай хилье тануулаһан Ухаан бодолтой эжымнай ха юм. Үндэһэ табиһан элинсэгэй заншалаар Эсэгын нэрые үндэрөөр сэгнүүлһэн, Эрдэм бэлгэй жолооо баруулан Энэрхы заяатай эжымнай ха юм.

Үбсүү нэнгэн дали ургаад, Ухибүүн наһанһаа хахасаха хирэдэ Дариха бурханай мэгзэмээр үдэшһэн Дэмбэрэл ехэтэй эжымнай ха юм... Бээе даанхай наһанайш харгы Буянта эжын юрөөлөөр зурыхал.

Һаншаг сайжа наһанһандаа хүрэхэдөө һурганан ашыень заатагүйл харюулхаш.

ТҮРҮҮШЫН УРЯАЛ Арсын хангал тэрлигэй Хормойн торгые гайханаар Алхалан ерээл хабар -

Уян хуһадтай, эржэн хайлуур Горходтой эмнилсэн Ургы сэгсэгэ, ягаан түүдэгээ Уула майлаар тарибал. Гунхан найгаһан Түрүүшын сэгсэгүүд Газар дайдымнай Шэмэг - зүүдхэл, харыш. Зүгөөргүй баясан Баглаа сэгсэг суглуулха заншал

Саг зуурын хэндэшые хэрэггүй һалюу ябадал, болииш. Долоон үнгэтэ һолонгын Дугы дээгүүр дамжаһаар Дуулан ерээл Зунай аяама хаһа, Дуранай дулаанһаа Дэлхэй замби һараа хүсэжэ, Дэлгэрэн заяабал Элдэб янын үрэ жэмэсээ. Аһирһа мойһон Алаг эрээхэн байна - Арбаад хоног жэбхинэг, Нарай бэнь, хүлээ. һамарай эдээн Тонжоогүй үшбөл - Хушын хангал аршаание Хорёод хоног хорог, хүлээ. Үзэсхэлэнтэ байгаалитай Тоонто нютагтайм гэнтэ золгоод,

Үнэн зүрхэнһөө дураа Хэншыеб хубаажа магад. Бурханһаа адистай Буурал Байгалай эрдэни дуһалһаа

Бүгдэ зоной һүлдэтэ одод Нэргэжэшые магад. Эгээл нимэһээ, наранай туяа - Наһанай туяал. Эгээл нимэһээ, шубуудай жэрьезн

Хүүгэдэй нэрьезн, ойлгыш. Амагаа дуудаһан Бугын дуунай сууряан Амгалан байдалай Эгээл түрүүшын уряал, сэгныш.

ХҮЛЭЭ Шэмэг зүүлтэ ногоондо Шүүдэр болон үнгэрөө, Үдхэн манаар, үдхэн манаар Үргэн дайдам хушагдаа.

Һарахан, һарахан хүлээ, хүлээ Һаруул найхан дуранһаашни Нэбшээ һалхин хүдэлжэ, Хүхэ маные дэгдээхэ.

Хангал татаһан ургамал Хагдан болоод үнгэрөө. Сагаан саһаар, сагаан саһаар Сэлмэг дайдам хушагдаа.

Ургыхан, ургыхан хүлээ, хүлээ. Урихан хабарай мүндэлхэдэ Наранай элшэ задаржа, Наһаа ногоо дэлгээхэ.

ХҮҮГЭДТЭЭ ХҮРГЭЭЛ Мүнгөөр толорһон мянган мүншэнүүдэй Мүнхэ гэрэлынь гайхан, гайхан шэнжэнэб. Найман зүг руу адли тэгшэ налмайһан

Номин хүнхэ тэнгэринин садхалан шарайһаа һарганаб. Тэнгэринин сэгсэгээр дахин дахин эрьбэдэг

Түүхэдэ ороһон үе сагнай жөгтэй гээшэнь. Алтан утаһаар уг гарбалаа дамжуулдаг

Аба эжын буянта үүргэнь сэнтэй гээшэнь. Хоридохи зуунай жабхаланта һүүдлын үдэрнүүд Харанаар байтарнай мухарин ерэхэнь хаяа.

Дутын ерээдүйн ажабайдалай алхасань Таабаридал адли туршан, туршан байна даа.

Эхэ найхан жөгүүртэ байгаалин һүлдые Эгээ гамтайгаар ургажа байһан хүүгэдтэ х үргээл. Энхэ амгалан байдалай эршээтэ долгине

Эрьһэнь хаялангүй аршаандал адли хүртээл. Роза НАМЖИЛОВА.

Ереван. Арменийн демографическа байдал зонгой ханаа зобоонон зандаа. Яивариин 1-нэй мэдээнүүдээр 3798200 хүн тэндэ тоологдоно. Ямар хойшололгууд хүниие ханаата болгоноб гэхэдэ, 1992-1998 онуудта 600 мянган гарап армянууд шотагхаа гаража ошонон байна. Гол түлэб юундэ тоонто шотагаа орхихо баатай болоно гэжээ? Энэ орёо асуудалда харюу үгэхын түлөө социальна шэнжэлгэнүүд гүрэн дотор үргэнөөр үнгэргэгдэжэ эхилбэ.

Вильнюс. Литовско хэлэн дээрэ эгээл эрхимээр оршуулагдахан «Пушкинай уянгата

шүлэгүүд» гэрэн конкурс Вильнюс хотодо сонсохгодо. Ородой агуухэ поэт А.С.Пушкинай түрэнөөр 200 жэлэй ойн баярай найндэр үнгэргэхэ гүрэнэй комисси ба «Литература ир мянас» («Литература и искусство») газетын редакци имэ хэмжээ ябуулга эмхидхээ.

Пушкинай ехэнхи шүлэгүүд литовско хэлэн дээрэ номууд боложо гарахан ушарһаа үшөө оршуулагдаагүй зохёолнууд элдэ хараада абтаха юм. Имэ аргаар гэхэ гү, али конкурсантнуудай хүсөөр литовско пушкинаидын «сагаан толбонууде» үгы хэжэ зорилго табигдана.

МИЛИ И ФУНТЫ - ЕЩЕ НА ДЕСЯТЬ ЛЕТ

Европейская комиссия предоставила Великобритании 10-летнюю отсрочку на полный переход этой страны с англо-американской системы измерений в метрическую. Мили, фунты, акры и фоймы должны были превратиться в километры, метры и сантиметры к концу 1999 года, поскольку Евросоюз расценивает британско-американскую систему измерений как анахронизм, не отвечающий стандартам ЕС. Поблажка Великобритании до 2009 года вышла из-за того, что США

также уведомили «европейскую столицу» Брюссель о своей неготовности перейти на общемировые системы измерений. Лондон был предупрежден о грядущей гармонизации определения линейных мер, мер площадей и веса в 1989 году. С тех пор ЕС шил постоянные нарекания от британских компаний: им приходилось делить всю экспортную продукцию на две категории - предназначенную для США и остального мира.

МЕЧТА ПИСАТЕЛЯ

Знаменитый египетский писатель Нагиб Махфуз (87) признался, что если был бы здоров, то написал бы роман о похождениях Моника Левински.

Лауреат Нобелевской премии в области литературы, который из-за болезни уже 4 года заново учится владеть рукой, отказывающейся выводить буквы, назвал бы этот роман «Платье твоей красы,

Моника». Г-н Махфуз не порицает ни Моника, ни Билла Клинтон. Он считает естественной связь молодой женщины с влиятельнейшим в её стране мужчиной. Писатель даже не осуждает Левински за то, что она предъявила свое платье, названное им «символом любовного экстаза», в качестве вещественного доказательства греха, совершенного Клинтон.

ДЕТИ - ЦВЕТЫ ЖИЗНИ!

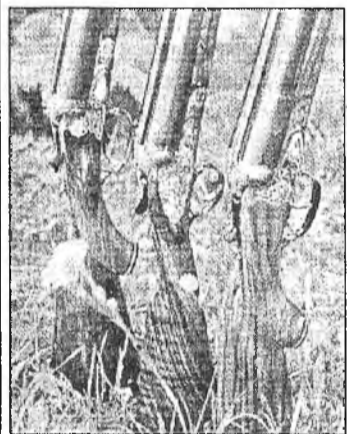
ПЛОДИТЕСЬ И РАЗМНОЖАЙТЕСЬ!

С призывом ко всем семейным парам мира «отказаться от гедонизма и эгоизма» - обзаводиться детьми и воспитывать их обратился Папа Римский Иоанн Павел II. В ходе традиционной воскресной проповеди на площади перед Собором святого Петра он призвал власти различных стран мира «создавать всем семьям все условия для увеличения потомства - обеспечить их достойной работой, соответствующим их запросам жильем, благоприятными экологическими условиями, и, конечно, поощрять рождение детей». Понтифик назвал родителей «привилегированными соратниками Бога в его созидательных деяниях».

Что можно сказать о тех родителях, которые, предавшись гедонистическому и эгоистическому существованию, добровольно отказываются от познания радости быть отцом или матерью? - посетовал Иоанн Павел II.

Арсенал

НА ПРИЛАВОК С «ОРУЖЕЙНОЙ» ТОЧНОСТЬЮ

Предполагается, что на мировой «прилавок» в Дубаи наряду со всемирно известным автоматом Калашникова и его модификациями были выставлены снайперская винтовка Драгунова, широко известные пистолеты-пулеметы «Бизон-2», «Клин» и «Кедр», а также автомат нового поколения «Абакан».

Завесу секретности над автоматом нового поколения «Ижмаш» приподнял на совещании руководителей ВПК России пять лет назад. Но только в прошлом году АИ-94 - Автомат Никонова образца 1994 года - принят на вооружение Российской армией. А чаще его называют просто «Абакан». Это, кстати, девиз конкурса, объявленный Министерством обороны еще в 1984 году, на

По традиции достойно было представлено российское вооружение на международной выставке в Дубаи, которая открылась 14 марта. Но настоящей сенсацией там стала продукция одного из старейших отечественных заводов - производителей оружия - Ижевского оружейного завода, входящего в многопрофильное машиностроительное объединение «Ижмаш».

создание автоматического стрелкового оружия. Отборочное сито не прошли образцы таких уже известных конструкторов, как Игорь Стечкин, Герман Коробов, и других. Поразило же воображение взыскательного жюри изделие неизвестного ижевчанина Геннадия Никонова.

От всемирно известного Калашникова в автомате Никонова остался лишь магазин, так как патрон используется тот же самый - калибра 5,45 мм. При первом сдвоенном выстреле пули вылетают из ствола «Абакана» с начальной скоростью аж 1800 метров в секунду, а дальше оружие переходит на обычный темп стрельбы - 600 м в секунду. Это и повышает вероятность поражения цели, так как стрелок чувствует отдачу после того, как две пули ушли из ствола. По сути получается автомат в автомате, и даже малообученный солдат показывает высокие результаты

поражения мишени. Рассказывают, когда Виктор Черномырдин стрелял из этого автомата на полигоне и показал замечательный результат, даже возникло подозрение, не манипулируют ли подхалмы мишенями. «Абакан» принес его создателю - потомственному машиностроителю Никонову - мировую известность.

После получения «Ижмашем» статуса Федерального центра стрелкового оружия на первый план для объединения выдвинулась задача продвижения на внешние рынки. Происходит это не только потому, что внутренний спрос не может обеспечить даже минимальную нагрузку мощностей «Ижмаша». Не забудем, что трудно, а порой и вовсе нельзя перепалатить специальные автоматические линии для изготовления боевого оружия на производство охотничьих или спортивных винтовок. Такой арсенал просто никому не нужен.

К тому же и для Министерства обороны содержание армии более приоритетно по сравнению с закупками оружия и исследовательскими работами. В прошлом году из 19 миллиардов рублей, ассигнованных на закупку вооружений и боевой техники, была срезана сразу пятая часть (и при этом надо помнить и 17 августа).

Ответом на кризис со стороны ижмашевцев стала структурная перестройка. Были выявлены так называемые «центры прибыли» - мотоциклетное и автомобильное и, разумеется, производство стрелкового оружия. По свидетельству инициатора преобразований - генерального директора «Ижмаша» Владимира Гродецкого, все эти производства были выделены в самостоятельные «дочери» (головное объединение оставило за собой контроль за внешней экономикой и планированием). Уже в прошлом году на «Ижмаше» добились снижения затрат на производство сэкономили на этом 82,4 миллиона рублей.

Вера КРАСНОВА.
«Российская газета».

«ТОЙОТА» ИЗ ТУШИНО?

Положительно решился вопрос о производстве микроавтобусов «Тойота» на Тушинском машиностроительном заводе в Москве. Разногласия только в отношении годового выпуска: японская сторона считает, что достаточно 2 тысяч машин, правительство Москвы настаивает на 10 тысячах. Первый автомобиль будет собран уже в конце этого года.

ЯПОНЦЫ НАСТУПАЮТ НА МОРЕ

Крон-принц Нарухитэ и его супруга принцесса Масако стали участниками торжественной церемонии открытия новой скоростной автомобильной дороги, проходящей в тоннеле под дном Токийского пролива и по мосту над ним. Трасса протяженностью почти 15 км. напрямую связала крупные Японские города Кавасаки и Кисарадзу - путь стал в пять раз короче. На осуществление проекта ушло восемь лет и около 11,5 млрд. долларов. Время, конечно, уже не вернуть, а вот деньги - можно попробовать. В первые пять лет эксплуатации проезд по дороге будет платным. Любопытно, что в месте соединения тоннеля с мостом в океане насыпан искусственный остров, названный «Морской светлячок», длина его 650 и ширина 100 метров. На нем рассчитливые японцы возвели пятиэтажное здание с магазинами, ресторанами, паркингом на 480 машин.

По оценкам западных экономистов, производство автомобилей в России возрастает с 868 тысяч в прошлом году до 1360 тысяч в 2001-м.

Правительство Вьетнама намерено организовать сборочный завод по производству грузовиков КАМАЗ. Российская марка здесь довольно популярна - по дорогам Вьетнама бегают более 10 тысяч машин, собранных в Набережных Челнах.

Журналисты 56 ведущих автомобильных изданий Японии 48 голосами присудили звание «Автомобиль 1997-1998 гг.» «Тойота-Приус». На последующих местах - «Хонда - Аккорд» и «Тойота-Аристо».

ВЕЛОСИПЕД ПО ЦЕНЕ АВТОМОБИЛЯ

Центральным экспонатом лондонской выставки Байк-1997 стал чудо-велосипед ценой 12 тысяч долларов. Он сделан из титана, весит всего 11 кг, имеет миниатюрный компьютер, указывающий наезднику маршрут следования, и приборчик для автоматического измерения артериального давления. Шины изготовлены из шкуры кенгуру, что обеспечивает не только их долговечность, но и плавность хода. В создании велосипеда участвовали 10 компаний из США, Великобритании, Японии, Германии, Италии.

обедал в столовой полка.

Вечером 14 марта в гарнизонном клубе состоялось общее собрание красноармейцев и командно-политического состава, где Семен Михайлович выступил с боевой речью, полной уверенности в победе строительства нового общества.

одного государства, не имеющего добровольной военной организации, - говорил на пленуме обкома. - Почему это так? Потому, что современная война будет носить массовый характер. Решать судьбу будет та страна, которая выбросит миллионную армию, у которой будет обеспечен тыл, налажено снабжение. Только такая армия способна побеждать

С.М. БУДЕННЫЙ В СТОЛИЦЕ БУРЯТИИ

70 лет тому назад, в марте 1929 года столица БМАССР встречала члена Реввоенсовета СССР, инспектора кавалерии РККА, члена Центрального Совета Осоавиахима Семена Михайловича Буденного.

Теплая встреча состоялась 13 марта на железнодорожном вокзале. На встречу прибыли руководители республики и представители воинских частей.

14 и 15 марта Семен Михайлович посетил воинские гарнизоны, произвел инспекторские осмотры бурятского кавалерийского и железнодорожных полков. Он интересовался жизнью и бытом красноармейцев, вместе с ними

15 марта Семен Михайлович присутствовал на демонстрации пионерских отрядов и учащихся города на площади Революции.

В этот же день он посетил госконюшню, выступил на митинге в здании депо, в клубе стекольного завода, на пленуме обкома партии. В своих выступлениях он освещал задачи борьбы советского народа за создание мирных условий для страны. Выступая на митинге перед рабочими железнодорожного и водного транспорта заявил: «Мы, налегая рабоче-крестьянским плечом, сделаем все для укрепления Советского Союза... Нам надо отвоевать у врага мирную передышку для хозяйственного строительства и этого мы добьемся, укрепляя организацию Осоавиахима». «Сейчас нет ни

своих врагов».

С.М.Буденный собирался в Бурятию второй раз в дни празднования 10-летия бурятских кавалерийских частей, в 1934 году. Но служебная занятость не позволила ему посетить бурякволок. Он прислал теплое приветствие, где выразил уверенность в том, что бурякволок будет украшением нашей красной конницы.

С.М.Буденный отдал все свои силы делу укрепления обороноспособности страны.

А.ГУРУЖАПОВ,
кандидат исторических наук.

ТҮНХИЛГЭ

Монгол угсаатанин Эргинэ Кунтэй холбуулжа тайлбарилдаг гэжээ. Эргинэ гэжэ үгыг эгсэ, Кун гэжэ үгыг хэлтэгий гэнэн удхатай гэдэг. Эргинэ гол Аргунь байлтай гэжэ магадладаг.

Уншагшадай анхаралда бодожо үзэхын тула ханамжаяа хэлэжэ бэшэхэ ушарни гэхэдэ, Эргинэ гэжэ үгыг эргилдэнэ, Кун гэнэн үгыг Гуун гэжэ тайлбарилхаар. Энээн тухай Грум-Гржимайло Эргинэ-Кун Дурнад Азида байхагүй, ганса Енисейн эхиндэ байлтай, юундэб гэхэдэ зүг бүригөө үндэр уулаар хүрээлэгдэнэ, дорно зүггөө хүнэй ябахар бэшэ ой тайгаар бүхэлэгдэнэ, орохо гарахань бэрхэтэй гэжэ тэмдэглэнэн юм.

Монголоой түүхэшэд энэ хэлэны хэрэглэгдэггүй, харин Хитадай түүхэшэдтэ түшэдэг, мүн Европын оршуулагшад монгол угсаатан тухай бэшэхэдэ, Хитадай түүхэшэдтэ абанан, тэрээнхэнь манай түүхэшэд эшэ болгодог гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүн энээн тухай В.Илжаниша «Ехэ Юуан уласай мандахан Түрын Хүхэ Судар» түүхын роман соогоо тэмдэглэны үзэхэдэ: хитадууд монголоой түүхыг бэшэхэдэ, газар унанай нэрэнүүдыг, илангаяа Байгалшадархи газарай нэрэнүүдыг мэдэхгүй байхан ушарнаа хитад нэрэ үгөөд, тэрэнэ тайлбарилангүй, хитад зандань орхино байханаа гадна тон хэрэгтэй зүйлыг нэгэ - хоёр мурөөр тэмдэглэдэ, багахан үйлыг хэдэн дэбтэр болгон бэшэнэн», - гэжэ тэмдэглэнэн.

Ородой эрдэмтэ Н.Я.Бичурин ба бэшэшье эрдэмтэдэй тэмдэглэнэй ёноор: «Хунну тэрэнэй зүүгээр Дүнхү (Дзунху) манай эрын зургаадахи зуун хүрэтэр Сянби, Маюн, Жужан, Таба гэхэ мэтын янза бүриин нэрэтэй обогүүдай түүхэ сударга тэмдэглэгдэдэг байханаа гэнтэ хураггүй болошон».

Ушарын гэхэдэ, аман домог, түүхын ёноор Түүрэг аймагтай Хияан Нукус хоёр аймаг тэмсэлдэдэ, илагдахадаа нотагаа орхижо, Эргинэ Гуун гэнэн эргилдэжэ, тойрожо,

обогтон худа урагай холбоотой боложо, үри хүүгэдэ үдхэжэ, олон боложо, хэдэн бүлэг шэнэ аймаг обогтон боложо таһарһаар дүрбэн зуу гаран жэл үнгэргэбэ. Үнэржэжэ олон боложо, тэрэ

Хайрхануудыг оройжо урданан тон түргэн урасхалтай, гүнзэгы уһатай газар шэглэжэ, ангай зүргөөр нэбтэрэн орожо, нэгэ бүтүү талада тогтожо нотагланан юм.

Хада уула тойрон нуурижан түбхинэгшэд хадын обогтон болобод. Тала газарта нуур нуга тойрон нуурижагшад нуурай обогтон болобод. Тэрэ хоёр

хабшуу, бүтүү хада уулануудаар, шобхо үзүүртэй хайрхануудаар хүрээлэгдэжэ, түрүүн нэбтэрэн ороhon газарын бүтүү ой модоор дүррэжэ бүтэсэнхэй байхадань, тэндэнэ гараха мурөө олоё гэжэ зүбшэдэн хэлсэхэдэ, обог обогынгоо мэргэжэл эдлэжэ, зүб шийдхэбэри гаргахадань: түмэр хайлуулдаг дархадтаа, уран

гартай урианхануудтаа, хада газарай хайр шулуу хэмхэдэг жужаануудтаа, хамаг юумэндэ түбэншэ, түмэдтэ, арһа шүрбэнхэй эзэд баядуудтаа найдая гэлсэжэ, эбэй ёноор зүбшэдэбэд, гараха мурөө олобод.

Түмэр хайлуулжа абадаг газартаа ерэжэ, хэмгүй эхэ түлэ бэлдэбэд, далан сар гаргажа, бүтүүгээр үбшэжэ, далан хөөргэ хэбэд, арһан туламаар нүүрһэ зөөбэд. Бүхы бэлдэхэлээ дүүргэдэ, түмэр хүдэр хайрханаа түпхижэ, үдэр һүнигүи түмэр хайлуулжа, эхэ онгорхой нүхэ гаргажа, нара гараха зүг тээшэ гаража ерэхэдэн, уужам тала дайда Эргинэ голой эрьбэр нэбшэжэ байхадань, тэрэ газараа Түнхэн гэжэ нэрлэнэн гэжэ бодохоор (С.А.Б).

Тэндэнэ гарагшадай дунда хэдэн аймагыг толгойлогшо Бүртэ Шоно Байгал сэнхир далай гаталжа, Баргажан түмэдтэ хүрөөд, Гуа Маралтай ниилэн айл боложо, дээрэнэ табисууртай хаан гэжэ үргэмжэлэгдэнэн.

Алтан Мундарга, Мон уулынхид Монгол аймаг хоёр боложо бүрилдэхэдөө, Монгол (мугул) - дэрлэнгүүд, монгол - нируунууд болоно. Дэрлэнгүүд нукуз хонгирад, хуралас, ихирбс, урианхай, хилингууд, болоно. Нируунууд - хатагин, салжууд, тайчууд, хартакан, чинос, мангууд, урууд, тийхэдэ нируунуудай хоёрдохи халбаринь юркин, чаншиут, хияан болоно.

Эргинэ Гүүндэ нотагта дүрбэн зуу гаран жэлдэ нотаглажа, булта нэгэ хэлэтэй монголнууд гэжэ Мон үндэрэйнгөө нэрээр нэрлэгдэнэн юм.

С.БАХЛАЕВ.
«Монгол угсаатанай дэбтэр», «Булар эрги» номуудһаа үдхалагдаба.

ОРОСОЙ АГУУЕХЭ
ПОЭТ А. С. ПУШКИНАЙ
ТҮРЭГНӨӨР 200
ЖЭЛЭЙ ОЙДО
А.С.ПУШКИН
РУСЛАН
ЛЮДМИЛА ХОЁР
(Поэмын оролто)

Номин далайн номгон эрьбэр дээр

Ногоон сарса модон ургадаг.

Эндэ үлгөөтэй алтан гэнжые Эрдэмтэ миисгэй бэрхээр дамжадаг.

Үсхэн намаата модые тойрожо,

Үдэр һүнигүи гороолон ябадаг.

Нара зүб тойроо һаа, дуу дууладаг,

Нара буруу һаа, үльгэр хөөрэдэг.

Тэндэ эди шэди дүүрэн лэ: Тэрэгүүр дайдын эзэн

зайдаг лэ,

Ута үһэтэй лусууд хүүхэн Уһанһаа гараад, мүшэр

һандайдаг.

Хүнэй хүлдэ гэшхэгдээгүй Хүбөөтэһэн тэндэхи зүргэ

дээр

Арай хэндэш мэдэгдээгүй Ангуудай мурнууд аржыдаг.

Тэндэ сонхо үүдэгүй үргөөгэр

Таяагай хүл дээрэ баригданхай.

Ой модонинь, талан тэндэ Оройдоо хии үзэгдэл юм.

Элһэлиг хоһон эрьбэр эльбэн,

Эртэ үүрээр долгин эбхэрнэл.

Жэбжэгэр гушан гурбан баатарнууд

Жэгтэй тунгалаг уһанһаа гаранад.

Далайн эзэн - абгань ааб даа -

Дандаа тэдэнээрэ суг ябанал.

Шэгээр сэбэр хан тайжа ахай

Шэрүүн хаанай дура буланхай.

Тэндэ зоной нюдэн дээр Тэнгэрээр дүүрэнэн

эльбэһэн

Бартаа хүбшэ, далай дээгүүр

Баатарые үргөөд саашална.

Харанхы балай тэндэхи шорондо

Хан хүүхэн гансаараа уйдана.

Хүхэ шоно үнэн сэхээр Хүүхэн дүүхэйдэ алба хэнэ.

Ягшаа һамгыг һуулганан уур

Ябана, һалирна харигтаа тэрэгүүр.

Алмай Лобсогдолдой тэндэ ошоод,

Алтаа дараһаар хатайрдашоо.

Тэндэ Оросой үнэр гутана, Тэндэ Ород ороноор

анхилна.

Тэндэ би нэгэтэ ябаа һэм, Тэндэ би архи уугаа һэм.

Далайн ногоон сарса хараа һэм,

Доронь һүүдэртэ амаржа һуугаа һэм.

Тэрэ эрдэмтэ миисгэй намда Тэндэ үльгэрнүүдэ

хөөржэ үгөө һэн. Гунгаа ЧИМИТОВ буряадшалба.

1978 он.

урда сагай түүхтэй, ажабайдалтай нягтаар холбож шэнжэлсэн байх. Философско гүнзгий удхатай номуудын мүнөө хүрэтэр удха шанараа алдаагүй, саашадаашье хэрэглэгдэж, анхаралда абтажа байхан дамжаагүй. Тодорхойлол, «К характеристике героического

эпоса бурят», (Улан-Удэ, 1957), «Бурятский героический эпос» (Улан-Удэ, 1963), «Бурятские улигеры» (Улан-Удэ, 1968) гэнэн номууд болоно. Эрдэмтэн буряад арадай шүлэглэн хэлэгдэдэг үлгэрнүүдые зохёохы талаар болоод гол удхыень баримталжа, гурбан бүлэг болгож хубаан харахан, тэрэн мүнөө үедэ буряад үлгэрнүүдые саашань шэнжэлэн үзэхэдэ тон зүб, ехэ нүлөө үзүүлдэг байна. Ямар бүлэгүүд болоноб гэхэдэ, эхиридэй (эхириетские), үнгын (унгинские), хориин (хоринские).

героический эпос. «Аламжи Мэргэн молодой и его сестрица Агуй Гохон» (Новосибирск. Наука 1991) гэнэн үлгэрые М.И.Туллохонов бэлдэжэ гаргахан байна. Баһал энэ серидэ гарахан «Бурятские волшебные сказки» (Новосибирск. Наука 1993) гэжэ номой бэлдэлгэдэ С.С.Бардаханова ехэ ажал хэһэн юм. Гадна эрдэм

сэдьхэлэй дуран, дэлхэйн амгалан байдал зураглан бэшээн шүлэгүүдын уншагдай, уран зохёол шэнжэлэгшэдэй анхарал ехээр татахан юм. Мүнөөшье Алексей Ильич шүлэг бэшээн зандаа. Нүүлэй үедэ бэшэгдэһэн шүлэгүүдын 1998 ондо гарахан «Избранное» гэнэн ном соо оруулагданхай. Саашань хэлэхэдэ, А.И.Ула-

ЭРДЭМТЫН ГУРБАН БЭЛИГ

Дэлхэйн эрдэмтэдэй дунда мэдээжэ эпосовед, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор А.И.Улановай 90 наһанай ойд

тайлбарилхан хэдэн статья толилуулхан, радио ба телевиденер үгэ хэлэһэн юм.

Хоёрдохёор, А.И.Уланов залуу эрдэмтэдые бэлдэжэ, эрдэм шэнжэлэлгын хүндэ харгыда залан оруулжа, арадтаа хүндэтэй, тунхарихагүй хурса бэлигтэй олон хурагшадые бэлдэжэ, ехэ аша туһатай ажал хэһэн алдартай. Тэдэн хэд бэ гэхэдэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэй докторнууд, профессор М.И.Туллохонов, С.С.Бардаханова, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэй кандидатууд Д.Д.Гомбоин, Д.А.Бурчина, А.К.Паликова, М.Н.Намжилова, Е.Н.Кузьмина гэгшэд болоно. Багшынгаа хэжэ байхан ажальеень халап абажа, эрдэм шэнжэлэхэ мүнөө үеын эрилтэдэ тааруулан бүри эршэтэйгээр ябуулжа эхилэнхэй. Эдэл хурагшадыйн ашаар ород хэлэн дээрэ буряад арадай шүлэглэмэл үлгэрнүүд, онтохонууд оршуулан гаргагдажа байдаг. Жэшээлбэл, «Абай Гэсэр могучий» гэжэ Маншуд Эмегеевэй «Гэсэр» үлгэр Москва хотодо «Эпос народов Евразии» гэнэн серидэ нёдондо гарахан юм. Эндэ М.И.Туллохонов (шэнжэлхы статья), Д.А.Бурчина тайлбари бэшэлсэн юм. Тийхэдэ «Памятники фольклора народов Сибири и Дальнего Востока» гэжэ серидэ «Бурятский

шэнжэлэлгын талаар Алексей Ильичэй хурагшад удха шанараараа гүнзгий бодолгой монографическа хүдэлмэринүүдые хэблүүлэн байна. Нэрлэбэл, С.С.Бардахановагай «Система жанров бурятского фольклора» (Новосибирск. Наука. 1993), Д.А.Бурчинагай «Гэсэриада западных бурят» (Новосибирск. Наука. 1990), Д.Д.Гомбоингай «Эхириет-булагатские улигеры» гэхэ зэргын номууд болоно.

Гурбадахаяр, А.И.Уланов манай буряад уран зохёолой хөгжэлтэдэ ехээн хубитаяа орууланхай. 1934 ондо СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн болоһон. 1936 ондо Москва хото руу манай үлгэршэдые хүргэлсэжэ ошоһон байха. Өөрынгөө дүтын зоной, хурагшадыйнгаа гэртэн ороходонь, 1934 ондо уран зохёолшо М.Горькийн гар табиһан гэшүүнэй билет харуулдаг юм. Тэрэ гансашье эрдэмтэн, уран зохёол шэнжэлэгшэ бэшэ, дуушан-поэт болох бэлигтэй түрэн байна. Бурханай хайраар үгтэһэн бэлигэ А.И.Уланов буряад арад знойнгоо жаргалта байдал, Эхэ орон, байгаали, дуран тухай болон тэрэ үеын зоной урагшаа шуумайн эрмэлзэлэн зүрхэнэй сохилсын худал барин бэшээн шүлэгүүдын хүн зоной сэдьхэл баярлуулдаг.

А.И.Улановай бэшээн шүлэгүүд манай буряад газет, журналнууд соотуур хэблэгдэхэеэ гадуур, СССР гүрэнэй томо журналнуудта, шүлэгүүдэй шэлэгдэмэл альманахта, тийхэдэ украин, таджик, литва, монгол хэлэн дээрэ оршуулагдажа хэблэгдэнхэй. Тэрэнэй хэдэн шүлэгүүдэй ном гаража, арад зноймнай дунда тарахан гэшэ. «Байкальская любовь» (Байгалай дуран) гэжэ ном соогоо поэт Байгалай шэпжэ, хүнэй ажабайдалай тэнсүүри,

нов Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда бээе гампангүй ябахан байна. «Эрэ хүн уяржа, баярлажа шадаха, хүндэ сагай ерэхэдэ, шулуун зүрхэ зүрхэлжэ, арсаан дүрэ дүрэлжэ, урагшаа шуумайн, гэдэргэе сухарихагүй зоригтой ябаха» гэжэ буряад зон хэлсэдэг. Эндэ хэлэгдэһэн үгэүүд Алексей Ильичтэ баран тухаха гэхэ байнаб. Тэрэ өөрынгөө дураар дайнда мордоо һэн. Фашис этэгээдүүдэй урда дабагдашагүй хэрэм болоһон Сталинградтай байлдаанда хабаадажа, А.И.Уланов шэн зориг, эрлэхгэ габыа харууланхайнгаа түлөө Эхэ оройнгоо шанда хүртэжэ, Улаан Одойн ордон абанан юм. Фронт дээрэ тэрэ гансашье буу номоор бэшэ, өөрынгөө шүлэгүүдээр дайшахы нүхэдөө урагшань ураладаг, зоригыень бадаруулдаг һэн.

Мүнөө А.И.Уланов 90 наһанайнгаа оёе тэмдэглэжэ байхадаа, ухаан бодол һонор, уран зохёолой, эрдэм шэнжэлэлгын ажалай жоолоо алдаагүй, олон тоото хурагшадыйнгаа хэрэгүүдые дүнгэлсэн, шадал соогоо хүдэлжэ байхан зандаа.

Манай багша хоёр хүбүүдэйнгээ, басаганайнгаа гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэжэ, эрдэм бэлиг олгуулаад, олон аштай, зээнэртэй болоод жаргажа хуудар.

Багша, эрдэмтэ, поэт Алексей Ильиче энэ ехэ ойн баяршарнь үшөө дахин амаршалаад, үбшэ зоболонгүй, үшөө ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдэжэ хууыень хүсэе.

В.ГУНГАРОВ,
Буряадай Эрдэмтэй түбэй ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэй кандидат.

«Нютагай домогуудһаа» гэнэн конкурсно

МЭРГЭН ХАБТААНАЙН УРШАГТА ЯБАДАЛНУУДҺАА

Утаата нютагнай хагаа манай Захааминай аймагай эгээ саага захын гэлтэй. Нээрээшье ехэл һайхан газарта оршодог юм гаа. Саашаа һарьдаг руу ошоходогшье, урдаһан эгсэ үндэр хага ууланууд ербылдэжэ байха. Иишэмнай ердэн улаг байгаалиемнай гоёшоожо ошодог юм. Зариман холоһоо ерэжэ, агнууришье хэхэ дуратай байдаг: «Ёһотойл агнууриин газар байна!» гэлсэдэг. Тэрэншье яаха аргагүй зүб. Буга, хандагай, зэрлиг гахай, баабгай гэхэ мэтын томо ангуу олон гаа. Урдандаа манай элинсэг хулинсагууд энгээ

агнуури хэжэ, хоолойгоо тэжээдэг байһан юм.

Тэгээн тухай һонин һонин домогуудые дуулагшабди, зүгөөр минии һонирхолдо ангиуша мэргэн Хабтаанайн ябадалнууд энегдэтэйгээр шагнагдагша. Нэгэ шимэ ушар хүдөөдэ тэрэнтэй тохёолдоһон юм байха. Нэгэтэ Хабтаанай Хүдүү гэжэ газарта агнажа ябатараа, бодон гахайн мүнүүдые обёоржорхёо. «Байза, хойно-һоонь мушхэжэ ошохо юм байна. Хаана холо ябашаха һэмши» - гэжэ тэрэ аман соогоо гүбэнэн, мүнөөр мүнхэжэ эхилбэ. Хабтаанайн унажа ябаһан морин эзэнэйнгээ юу

хэхье тухайлангал, баһал һэр-мэр гэн, һэргэлэн болоод, гэххэдэжэ жэгдэрүүлсэдхибэ. Ангууша хүнэйш морин баһал ондоохон, ухаамсар байгшань мэдээжэ ха юм. Мүнөөр мүнхэ мүнхэхөөр одоошье хүсэжэ ербэдэ. Тэрэ зэрлигшье булай томоһон амитап байшаба. Зайжа эсэһэнгээ юм гү, эгсэ хабсагайн ганга дээрэ амарханаар налайжа хэбтэһэнгээ гэнтэ сошоод, саашаа гүйжэ ариха гэхэдэ, ганга руу унашаба. Ангууша Хабтаанай моринойнгоо жолоо татажа үргингүй, үнөөхи гахайнгаа хойноһоо орошобо гаа. һонин гэхэдэ, тэгэ гурбанай амиды мэнгэ

үлэһенишье гайхалтай. Яһа уһанишье яагаашьегүйг. Хабтаанай мэргэн мэдээ ороходоо, моринойнгоо эмээлэй бүүргэ бута сохижо унаһанаа ойлгобо. Худалша хүнэй хөөржэ байһангал болоно гүб? Теэд энэ ушар үнэн болоһон юумэл гаа.

Саашань бүришье һонин юумэн болоо. Тэрэ гахайн тээ саанахана ганга дорохи уһанай мүйлһэн дээрэ хэблэжэжэ хэбтэбэ. Бодохо гэхэдэ, халтираад һөөргөө унажал байха юм. «Энэ шүдхэрэй түлөө шүүд лэ үхэн алдаба! Намһаа холо ошохогүйш!» гэжэ хараал шэрээл табиһаар уур сухалгаа

барюулаһан Хабтаанайнмай бүһэдөө зүүжэ ябаһан мадара хутагаа габ шүүран абажа, гары түргэн гахайгаа добтолбо. Зэрлиг гахайшье баһал аймшагтай сухалтай урдаһань тэмсэлдэбэ. Тэгэ хоёр нилээд угаан туласагдаа. Хабтаанай гахайнгаа шэрхэг ута ноһонһоо зулгаажа абаха зуураа, дээрэн асалжа хуушаба. Иигэжэ абанан хойноо дуилэжэл халаа юм ааб гаа. Мүнөө тэрэ газарын Хабтаанайн хабсагай гэжэ нэрлэгдэдэг. Тэрэ ушар дуулаһан ангиушаг тэрэгүүр агнажа ябахадгаа, тогтожо һонирхон харадаг юм.

А.ЦЫБИКОВ.
Захааминай аймагай, Утаата хууриин.

5 ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

- 7.00 «Доброе утро»
7.00 «Новости культуры»
7.15 «Рафиня Шереметьева» 2 с
7.30 Поле чудес
7.30 Мультфильм
7.30 Смак
7.30 «Новости культуры вместе»
7.45 Фильм «Свет в окне»
7.50 Бралаш
7.55 «Герой боевика»
8.00 «Новости»
8.15 «Космическая полиция»
8.30 Звездный час
8.30 До 16-ти и старше...
8.00 Премьера сериала «Во имя любви»
8.00 «Новости»
8.15 «Эти забавные животные»
8.45 Мультфильм
8.50 Мы
8.55 Спокойной ночи, малыши!
9.00 Время
9.40 Линия кино «Сталкер» 1 с
9.45 «Взгляд»
9.50 «Сталкер» 2 с (до 02.30)

РОССИЯ

- 8.00-10.35 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
8.45 Дежурная часть
8.50 Телемагазин
8.50 Товары почтой
9.00 Санта-Барбара
9.15 Музыка, музыка
9.20 Вести
9.30 Мелочи жизни
9.30 Зеркало
9.40 Мультфильм
9.45 Музыка, музыка
9.50 Вести
9.50 Телесериал «Матери, жены и любовницы» (Польша)
16.25 Богатые и знаменитые
17.20 Мультфильм
17.35 Первые поцелуи

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 18.00 Мультфильм
18.25 За «лучшую роль»
18.45 Соёмбо
19.00 Байгал
19.15 Штрихи к портрету Николая Ламдинова
20.00 Республиканские новости
20.20 Рек-тайм
20.25 ТАМИС. Энергосбережение (Что сделано?)
20.45 Рек-тайм
20.50 Реклама
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

- 21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Любовь с первого взгляда
22.20 Время кино. Авантюрная драма «Коротышка из Майами»
00.05 Акуна Матата
01.10 Дежурная часть
01.25 Вести
01.55 Русское лото

ТИВИКОМ

- 10.00 Сериал по понедельникам:

- «Кавингтон Кросс»
10.45 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
11.10 «Вчера в Итогах»
12.10 «Итого»
12.30 «Итоги. Ночной разговор»
13.00 «Сегодня»
13.30 «От винта»
13.50 «Старый телевизор»
14.00 «Сегодня»
14.20 «Детектив Неш Бриджес»
14.30 «Сегодня»
14.50 «Сегодня»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Кавингтон Кросс»
18.20 «Впрок»
18.45 Телемаркет
19.00 «Сегодня»
19.25 «Сейчас»
19.35 Муз. поздравления
20.00 «Автоэкспресс»
20.30 «Сейчас»
20.40 Телемаркет
21.00 «Сегодня»
21.25 «Детектив Неш Бриджес»
22.20 Наше кино: «Непобедимый»
00.00 «Сегодня»
00.40 Саунд Чек

АРИГ УС

- 16.00 Т/с «Дом собаки»
16.30 Те кто
16.45 Звезды о звездах
17.15 Т/с «Дикая Роза»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 ТСН-6
18.45 Музыкальный подарок
19.00 Дорожный патруль
19.20 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.30 Восточный экспресс
19.45 Обозреватель
20.45 Фотоконкурс
20.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.00 Скандалы недели
21.25 Те кто
21.50 Восточный экспресс
22.05 Фотоконкурс
22.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.25 Вупи Голдберг в комедии «Сделано в Америке»

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

- 14.00 Программа мультфильмов: «Мишка-мохнатик», «Осеннее приключение», «Тилле-Билле»
14.30 Информационная программа «Факт»
14.40 Т/с «Колесо огня», 63, 64 с.
15.40 Тележурнал «Только для женщин»
16.05 «Документальный экран». «Кошкин дом» (киностудия «Человек и время»)
17.00 «Аистенок»
17.30 Информационная программа «Факт»
17.40 Т/с «Дикая кошка», 63, 64 с.
18.40 Экономика для всех
18.55 Научно-популярный сериал «Эпоха генетики». Фильм 1-й
19.25 Телеобозрение «Спорт каждый день»
19.55 Имя твоё - «Лидия»
20.00 Программа мультфильмов: «Приключения Рекса. Рекс-спасатель», «Странички календаря», «Толтыжка»

- 20.30 Информационная программа «Факт»
20.40 Телевизионный многосерийный худ. фильм «Выгодный контракт», 1 с. «Нейлоновая куртка»
21.50 Музыкальная программа
22.15 «То, что надо». Молодежная программа
22.30 Телефорум «Содружество». Цикл программ Самарского телевидения «Моя губерния». Передача 1-я
22.55 Из XX в XXI век. Заслуженная артистка России Н.Русланова
23.00 Apple, Россия!
23.30 Информационная программа «Факт»
23.40 Т/с «Суррогатная мать», 35 с.
00.40 Экономика для всех
00.55 «Кумиры экрана». Ведущая К.Лучко
01.25 Тележурнал «Только для женщин»
01.55 Имя твоё - «Лидия» (до 02.00)

ОТБ

- 9.00 Мультфильм
9.10 Рек-парад
9.15 ОТБ представляет «Июминка»
9.25 Т/с «Золотая клетка»
10.15 Семейно-развлекательная программа «Третья кнопка»
11.20 Д/ф «Голоса»
16.00 Мультфильм
16.20 ОТБ представляет «Июминка»
16.30 Т/с для подростков «Бестолковые» (США)
16.55 Новости
17.00 Х/ф «Аляска Кид» (Германия-Польша-Россия)
18.00 М/ф «Великан-эгоист»
18.10 Флоту быть
18.40 Клип-презент
19.00 Новости ОТБ. Семь дней. Итого
19.40 ОТБ представляет «Июминка»
19.55 Рек-парад
20.00 «20:00» Информационная программа
20.30 Т/с «Украденная любовь»
21.20 Рек-парад
21.25 Т/с «Комиссар Лиа Зоммер» (Германия)
22.25 Зарубежная комедия «Пасхальная лихорадка»

РАДИО

- 6.12 Радиожурнал «Земля родная»
6.37 Объявления, информация
6.45-7.00 «Анфас». В программе: «Осторожно контролер» - сюжет по жалобам радиослушателей о произволе службы контролеров Управления трамвая. Факты, комментарии. В передаче принимают участие начальник Управления трамвая Н.И.Хонгоров, начальник службы движения трампарка Л.А.Климова и др.
7.40-8.00 Радиостудия «Биракан»
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 Актуальное интервью
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

6 ВТОРНИК

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
10.00 «Новости»
10.15 «Во имя любви»
11.15 Взгляд
12.05 Смехопанорама
12.50 Домашняя библиотека
13.00 «Новости»
13.15 Вместе
14.00 «Улицы разбитых фонарей-3». «Женское счастье»
14.55 Возвращение Третьяковки
15.30 «Герой боевика»
16.00 «Новости»
16.15 «Космическая полиция»
16.45 Счастливого случая
17.30 До 16-ти и старше...
18.00 «Во имя любви»
19.00 «Новости»
19.15 Угадай мелодию
19.45 Здесь и сейчас
20.05 Тема
20.45 «Улицы разбитых фонарей-3». «Многая лета»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 «Время»
22.40 Фильм «Возврата нет»
00.25 Однако (до 00.40)

РОССИЯ

- 8.00-10.35 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
10.35 Телемагазин
10.50 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 Вести
12.30 «Мелочи жизни»
13.10 «Андрейка - клоун». Док. фильм
15.00 Вести
15.30 «Матери, жены и любовницы»
16.25 «Богатые и знаменитые»
17.20 Мультфильм
17.25 Первые поцелуи

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 18.00 Мультфильм
18.30 Улгур
18.55 Музыкальная жемчужина
19.00 Байгал
19.15 Дела деревенские
19.35 Профи
19.55 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.25 Пульс
20.50 Рек-тайм
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

- 21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Анонш представляет
22.20 Время кино. Музыкальная комедия «Черноморочка»

БРУКК Бурятский республиканский учебно-курсовой комбинат производит набор на курсы подготовки водителей категории «В», «ВС», экстерном «В» и «С», переподготовку на категории «Д», «Е». Недавно БРУКК приобрел новые ВАЗ-2106, ГАЗ-31029, Honda Civic. Запись и начало занятий дневных, вечерних групп в каждый понедельник в 18.00. г. Улан-Удэ, ул. Шмидта, 21, тел. 21-18-38.

КУПИМЪ СТЕКЛОБУТЫЛКУ «алка» - 40 коп., «чебурашка» - 40 коп., «винт» - 60 коп.; ГОФРОКОРОБКУ б/у - 1 руб./шт.; ЗЕРНО ФУРАЖНОЕ (пшеница) - 85-90 коп./кг; ХВОЙНЫЙ БАЛАНС по договорной цене; ДОЛГИ СЕЛЕНГИНСКОГО ЦКК. ОБРАЩАТЬСЯ: пос. мелькомбината, ул. Пищева, 19, тел. 33-15-61, 33-12-20, отдел сбыта

Автоцентр «ГАЗАВТОТЕХОБСЛУЖИВАНИЕ» предлагает автомобили ГАЗ-3102, ГАЗ-3110 (150 л.с. 5-ти ступ. КПП, ГУР), микро-автобусы «СОБОЛЬ», «ГАЗЕЛЬ» ГАЗ-33021. А также все виды запасных частей на легковые и грузовые автомобили марки ГАЗ. Наш адрес: г.Улан-Удэ, ул. Шалапина, 39 тел. 34-27-15.

АЙСУЕВА Дарима Сынгеевнае түрэнэн үдэрөөрнь амаршалаад, ута наһа, удаан эжаргал эдлэхыень хүсэнбди. Нүхэдүүдынъ.

АКВАБУР Форменные напитки Бурятии «Ая-Ганга» Напиток изготовлен по древним тибетским рецептам. Обладает приятным ароматом стеной травы Ая-Ганга (чабрец). В состав входит золотой корень, помогающий снять нервные нагрузки и повышающий устойчивость к неблагоприятным воздействиям. «Хамар-Дабан» Напиток обладает нежнейшим вкусом и целебными свойствами. Разработан с использованием прнсей тибетской медицины. В состав входит натуральный облепиховый сок, аскорбиновая кислота, экстракт граната и настои растительного сырья. Свежесть, дарящая здоровье! Телефон (301-22) 26-36-88, 26-34-11

Специализированный магазин «БУРЯТСКАПРОМСНАБ» Запасные части к тракторам и СХМ Цена руб. ДТ-75: - лента тормозная 705 - лента фрикционная 594 - шкив тормозной 393 - шестерки КПП - уплотнение в сборе 223 - гусеница 9000 - каретка МТЗ-80 - поршневая группа 3500 - коленвал в сборе 3500 - вкладыши шот/рем. Н1Н2Р1 150/220 - головка цилиндров 1800 - клапан впускной (выпускной) 60/65 - наконечник рулевой тяги 150 - сольник водяного насоса 40 - диск сцепления 355 - брус передний 1620 - цапфа лев./прав. 600 - гидрораспределитель Р80 1780 - топливный насос 4 УТНМ 2500 - топливный насос 2 УТНМ 2300 СХМ - лемех плуга 75 - инструмент Подшипники Ремни Спецдежда электроды МР УОНИ 9,50 за кг Формы оплаты - наличный расчет, бартер, вексель, зачет. пос. Заречный, ул. Строителей, 8 тел. 22-51-33

23.45 Урмас Отт с П.Н.Гусевым, главным редактором «МК»
00.45 Промо
00.50 Дежурная часть
01.05 Бесги
ТИВИКОМ
10.00 Сериал «Любовь и тайны Сансет Бич»
10.45 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
11.15 «Герой дня без галстука»
11.40 «Криминал»
12.05 «Своя игра»
12.30 «Дог-шоу»
13.00 «Сегодня»
13.20 «От винта»
13.30 «Старый телевизор»
15.00 «Сегодня»
15.20 «Детектив Неш Бриджес»
16.20 «Сегодня»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Любовь и тайны Сансет Бич»
18.20 «Впрок»
18.45 Телемаркет
19.00 «Сегодня»
19.25 «Сейчас»
19.35 Муз. поздравления
20.00 «Герой дня»
20.30 «Сейчас»
20.40 Телемаркет
21.00 «Сегодня»
21.25 «Детектив Неш Бриджес»
22.05 Мир кино: «Гидросфера»
00.00 «Сегодня»
АРИГ УС
16.00 Т/с «Дом собаки»
16.30 Те кто
16.45 Юмор. программа «БИС»
17.15 Т/с «Дикая Роза»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 ТСН-6
18.45 Музыкальный подарок
19.00 Дорожный патруль
19.15 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.30 Восточный экспресс
19.45 Фотоконкурс
19.50 Т/с «Анастасия. Загадка Анны» 1 с.
20.50 Катастрофы недели
21.45 Фотоконкурс
21.50 Дар
22.05 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.20 В мире людей
22.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
23.05 Юмор. сериал «33 квадратных метра»
00.05 Диск-канал
00.35 Ночной сеанс: «Дневник красной туфельки»
ПРОМЕТЕЙ-АСТ
Профилактика на телеканале «Прометей-АСТ»
23.00 «В эти дни... Много лет назад»
23.30 Информационная программа
«Факт»
23.40 Т/с «Суррогатная мать», 36 с.
00.40 Экономика для всех
00.55 «Субботнее настроение». Эстрадная программа «Фанера»
01.25 «То, что надо». Молодежная программа
01.40 Музыкальная программа
01.55 Имя твоё - «Петр» (до 02.00)
ОТБ
9.00 «Новости ОТБ»
9.40 Рек-парад
9.45 ОТБ представляет «Июминка»
9.55 Т/с «Золотая клетка»
10.50 Конный спорт
11.20 Д/ф «На золотом крыльце сидели»
16.00 Мультфильм
16.20 ОТБ представляет «Июминка»
16.30 Т/с для подростков. «Бестолковые» (США)
16.55 «Новости»
17.00 Х/ф «Аляска Кид»
18.00 М/ф «Котенок с улицы Лизюкова»
18.10 «Женское правление в России». Программа А. Панченко
18.40 Клип-презент
19.00 «Новости ОТБ»
19.15 Д/ф «Исчезающий мир»
19.45 ОТБ представляет «Июминка»
20.00 «20:00» Информационная программа
20.30 Т/с «Украденная любовь»
21.20 Рек-парад
21.25 Т/с «Комиссар Лиа Зоммер» (Германия)
22.25 Кинотеатр «Пять звезд». Энтони Хопкинс и Ширли Мак Лейн в фильме «Смена сезонов» (США)
РАДИО
6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15 Передача «Номын хүрдэ» - «Колесо учения»
7.20 «Гуламта» (на бур. яз.)
7.40-8.00 «Мы и право» - беседа с заведующим кафедрой уголовного и гражданского права юридического факультета БГУ, доцентом В.Ц.Цыденжаповым (5 лет факультету)
12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 Музыкальная волна Бурятского радио; Композиция «Весенние мотивы»
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.25 «Радиобиблиотека» (бур. яз.)
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

Предприятие срочно меняет новый логотип КАЗ-30 М с логотипом вымышленной КАЗ-4 и новый грузовые автомобиль марки ГАЗ. Наш адрес: Улан-Удэ, ул. Каландаршвили 23, каб. 48. Тел.: (301-2) 21-62-62 (301-2) 21-68-08 Факс: (301-2) 21-50-96

7 среда

ОРТ

7.00 Доброе утро
 7.15 Новости
 8.00 «Во имя любви»
 8.15 Тема
 8.30 Мультфильм
 8.45 В мире животных
 9.00 Новости
 9.15 Вместе
 9.30 «Улицы разбитых фонарей-3»
 9.45 «Многая лета»
 10.00 Возвращение Третьяковки
 10.15 «Герои боевика»
 10.30 Новости
 10.45 «Космическая полиция»
 11.00 Классная компания
 11.15 Зов джунглей
 11.30 До 16-ти и старше...
 11.45 «Во имя любви»
 12.00 Новости
 12.15 Угадай мелодию
 12.30 Здесь и сейчас
 12.45 Человек и закон
 13.00 «Улицы разбитых фонарей-3»
 13.15 «Лекарство от скуки»
 13.30 Спокойной ночи, малыши!
 13.45 Вести
 14.00 Фильм «Слезы капали»
 14.15 Однако
 14.30 Док. детектив «Обнаруживать и ликвидировать». Дело военных строителей 1955 год
 14.45 Футбол. Кубок России. 1/4 финала «Динамо» (Москва) - «Сатурн» (Раменское) (до 02.45)

РОССИЯ

8.00-10.35 Доброе утро; Россия
 8.20 У всех на устах
 8.45 Программа передач
 9.00 Дежурная часть
 9.15 Телемагазин
 9.30 Товары почтой
 9.45 Санта-Барбара
 10.00 Музыка, музыка...
 10.15 Вести
 10.30 Телесериал «Танцуй, танцуй!» (Индия)
 10.45 Диалоги о животных
 11.00 Мультфильмы
 11.15 Музыка, музыка...
 11.30 Вести
 11.45 «Матери, жены и любовницы»
 12.00 «Богатые и знаменитые»
 12.15 Мультфильм
 12.30 Первые поцелуи

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Мультфильм
 18.10 Бамбаахай. «Эдир Дангина ба Гэсэр»
 18.45 Хор «Магнификат». К 200-летию А.С.Пушкина
 19.00 Байгал
 19.15 «Активность - путь к долголетию». Сегодня - Всемирный день здравоохранения
 19.30 Мунхэ дран - Эрдэни Батсук
 19.55 Рек-тайм
 20.00 Республиканские новости
 20.25 Точка зрения
 20.50 Рек-тайм
 20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
 21.30 Подробности
 21.45 Сам себе режиссер
 22.20 Время кино. Сатирическая комедия «Сны»

23.45 «ПСИ фактор»
 00.45 Дежурная часть
 01.00 Вести
 01.30 Автошюу

ТИВИКОМ

10.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»
 10.45 Телемаркет
 11.00 «Сегодня»
 11.15 Наше кино: «Талисман»
 12.20 М/ф «Шалопляк»
 12.40 «Среда»
 13.00 «Сегодня»
 13.20 «Ст винта»
 13.30 «Старый телевизор»
 13.50 «Сегодня»
 14.00 «Детектив Неш Бриджес»
 14.20 «Сегоднячко»
 14.30 «Сегодня»
 14.45 «Любовь и тайны Сансет Бич»
 14.55 «Впрок»
 15.00 Телемаркет
 15.15 «Сегодня»
 15.30 «Сейчас»
 15.45 Муз. поздравления
 16.00 «Герои дня»
 16.15 Телемаркет
 16.30 «Сегодня»
 16.45 «Детектив Неш Бриджес»
 16.55 Мир кино: «Доктор Джекилл и мисс Хайд»
 00.00 «Сегодня»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Дом собаки»
 16.30 Те кто
 16.45 Пальчики оближешь
 17.15 Т/с «Дикая Роза»
 18.05 Победоносный голос верующего
 18.35 ТСН-6
 18.45 Музыкальный подарок
 19.00 Избирком
 19.15 Фотоконкурс
 19.30 Восточный экспресс
 19.45 Формула успеха. Нон-стоп лист

20.00 Т/с «Анастасия. Загадка Анны»
 20.55 Формула успеха. Нон-стоп лист
 21.05 Фотоконкурс
 21.10 В мире людей
 21.35 Формула успеха. Нон-стоп лист
 21.50 Восточный экспресс
 22.05 Фотоконкурс
 22.10 Юмор. программа «Мистер Билл»
 23.05 Театр Рэя Бредбери
 23.55 Диск-канал
 00.25 Ночной сеанс: «Дневник красной туфельки»

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

14.00 Программа мультфильмов: «Мишка-мохнатик. У моря», «Воздижка», «Приключения кота Клипа»
 14.30 Информационная программа «Факт»
 14.40 Т/с «Колесо огня», 65, 66 с.
 15.40 Тележурнал «Только для женщин»
 16.05 «Документальный экран». «Под крылом ангела», «С точки зрения кота» (киностудия «Человек и время»)
 17.00 «Аистенок»
 17.30 Информационная программа «Факт»
 17.40 Т/с «Дикая кошка», 65, 66 с.
 18.40 Экономика для всех
 18.55 Научно-популярный сериал

«Эпоха генетики». Фильм 3-й
 19.25 Телеобозрение «Спорт каждый день»
 19.55 Имя твое - «Тихон»
 20.00 Программа мультфильмов: «Приключения Рекса. Рекс-дантист», «Как ослик счастье искал», «Вот так тигр»
 20.30 Информационная программа «Факт»
 20.40 Телевизионный многосерийный худ. фильм «Выгодный контракт», 2 с. «Связной»
 21.50 Музыкальная программа
 22.15 «То, что надо». Молодежная программа
 22.30 Телефорум «Содружество». Цикл программ Самарского телевидения «Моя губерния». Передача 2-я
 22.55 Из XX в XXI век. Журналист, дипломат А.Бовин
 23.00 «Темная дья... Год спустя». В. Ястржемский
 23.30 Информационная программа «Факт»
 23.45 Т/с «Суррогатная мать», 37 с.
 00.40 Экономика для всех
 00.55 «Страна «Фестивалия». Ведущий В.рамматиков
 01.25 Тележурнал «Только для женщин»
 01.55 Имя твое - «Тихон» (до 02.00)

ОТБ

9.00 Новости ОТБ
 9.30 Рек-парад
 9.35 ОТБ представляет «Изиюминка»
 9.45 Т/с «Золотая клетка»
 10.35 Боевик по-советски «Останься»
 16.00 Мультфильм
 16.20 ОТБ представляет «Изиюминка»
 16.30 Т/с для подростков. «Бестолковые» (США)
 16.55 Новости
 17.00 Х/ф «Аляска Кид»
 18.00 Карелия - 99
 18.10 «Женское правление в России». Программа А. Панченко
 18.40 Клип-презент
 19.00 Новости ОТБ
 19.15 Д/ф «Исчезающий мир»
 19.45 ОТБ представляет «Изиюминка»
 20.00 «20:00» Информационная программа
 20.30 Т/с «Украденная любовь»
 21.20 Рек-парад
 21.25 Т/с «Комиссар Лиа Зоммер» (Германия)
 22.25 Вечер детектива «Холода наступают»

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
 7.15 «Выбор» - передача молодежной редакции
 7.40-8.00 «Тоонто нотаг». В передаче принимают участие депутаты Агинской и Усть-Ордынской окружной Думы В.Р.Рабданов и А.П.Хороинов (на бур. яз.)
 12.00-12.10 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
 19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
 19.25 Передача для детей «Алтан зула»
 19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

ПОВОЕ ПОСТУПЛЕНИЕ

Куплю **РОГА**
ИЗЮБРА (сброшенные).
 Тел.: (301-2) 41-21-42
 (301-2) 41-21-00
 26-22-69 пейджер 1460

Тоо «Акцент»
 Извещает своих клиентов о новом поступлении очков, оправ и линз ведущих мировых оптических фирм. Приглашаем посетить наши магазины «Оптика» и сделать Ваш выбор.
 ул. Свердлова, 12.
 ул. Ленина, 24.
 Дом торговли (2 этаж).
 Поликлиника мясокомбината.
 Администрация ж/д района.
 Часы работы: с 9 до 18 часов.
 Тел.: 21-66-72.
 Выходной воскресенье.

Сдаю в аренду 2-комнатную п/бл. квартиру в центре. Звонить вечером 41-23-74.

Регистрация предприятий и предпринимателей
Тиражирование сотни копий в минуту в присутствии Заказчика
Брошюрование скрепками, пружинами
В продаже справочник предприятий
 Деловая Бурятия-99
 спрашивайте в киосках и книжных магазинах
БИЗНЕС-ЦЕНТР
 «Деловая Бурятия»
 Ул.Гагарина, 22, офис-2 (ост. «Юбилейный»)

20 апреля - Родительский день
 Салон ритуальных услуг
РЕКВИЕМ
 ул. Ербанова, 11. (Центральный дом быта).
 Тел. 21-20-20, 044.

ОАО "БУРЯТАВТОСЕРВИС"
 Официальный дилер ОАО "ГАЗ"
 Генеральный дилер ОАО "ЗМЗ"

◆ Волга ГАЗ 3102/ 5 ст. КПП. двиг 406 /150000 р.
 ◆ Волга ГАЗ 3102/ 5 ст. КПП. /125000 р.
 ◆ Волга ГАЗ 3110/ 5 ст. КПП. /100000 р.
 ◆ Газели ГАЗ 2705/ 7 мест. люкс. /105000 р.

Предпродажная подготовка.
 Гарантийное обслуживание.
 Оформление документов.
 Широкий выбор запасных частей к автомобилям "Волга", "Газ", "Уаз", двигателям 406.
 Двигатели 402, 513.

НАШ АДРЕС:
 Республика Бурятия
 670045, Улан-Удэ, Стрелка
 Тел.: (301-2) 34-05-14, 34-36-14
 Факс: (301-2) 34-34-90

8 четверг

ОРТ

7.00 Доброе утро
 7.15 Новости
 8.00 «Во имя любви»
 8.15 Человек и закон
 8.30 Клуб путешественников
 8.45 Домашняя библиотека
 9.00 Новости
 9.15 Вместе
 9.30 «Улицы разбитых фонарей-3»
 9.45 «Лекарство от скуки»
 10.00 Возвращение Третьяковки
 10.15 «Герои боевика»
 10.30 Новости
 10.45 «Космическая полиция»
 11.00 Волшебный мир, или Синема
 11.15 Улица Сезам
 11.30 До 16-ти и старше...
 11.45 «Во имя любви»
 12.00 Новости
 12.15 Угадай мелодию
 12.30 Здесь и сейчас
 12.45 В поисках утраченного. Эраст Ярул
 13.00 «Улицы разбитых фонарей-3»
 13.15 «Я-ля-фа» (Закл. серия)
 13.30 Спокойной ночи, малыши!
 13.45 Время
 14.00 Психологическая мелодрама «Франка - жена хама»
 00.15 Однако
 00.30 Александр Гордон «Собрание заблуждений» (до 01.00)

РОССИЯ

8.00-10.35 Доброе утро, Россия
 8.20 У всех на устах
 8.45 Программа передач
 9.00 Торговый дом
 9.15 Дежурная часть
 9.30 Телемагазин
 9.45 Товары почтой
 9.55 Санта-Барбара
 10.00 Музыка, музыка...
 10.15 Вести
 10.30 Телесериал «Танцуй, танцуй!»
 10.45 Диалоги о животных
 11.00 Мультфильмы
 11.15 Музыка, музыка...
 11.30 Вести
 11.45 «Матери, жены и любовницы»
 12.00 «Богатые и знаменитые»

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.15 Мультфильм
 17.25 Байгал хурдэ
 17.30 Байсовет
 17.45 Байгал
 18.00 Эта музыкальная семья
 18.15 Мир женщины
 18.30 Рек-тайм
 18.45 Республиканские новости
 18.55 Наедине со всеми
 19.00 Рек-тайм
 19.15 Видеозарисовка
 19.30 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
 21.30 Подробности
 21.45 Два роаяля
 22.35 Премьера на РТР. Психологическая драма «По ту сторону прошлого» (Чехия-США)
 00.20 Слушается дело. Заседание телевизионного суда присяжных
 01.00 Дежурная часть
 01.50 Подиум

02.20 Горячая десятка
ТИВИКОМ

10.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»
 10.45 Телемаркет
 11.00 «Сегодня»
 11.15 Наше кино: «Огонь во тьме»
 11.30 «Сегодня»
 11.45 «Ст винта»
 12.00 «Старый телевизор»
 12.20 «Сегодня»
 12.30 «Суд идет»
 12.45 «Беселая карусель»
 13.00 «Сегоднячко»
 13.15 «Сегодня»
 13.30 «Любовь и тайны Сансет Бич»
 13.45 «Впрок»
 14.00 Телемаркет
 14.15 «Сегодня»
 14.30 «Сейчас»
 14.45 Муз. поздравления
 15.00 «Радар-спорт»
 15.15 «Сейчас»
 15.30 «Сейчас»
 15.45 Потеря «Импэкс-Центра»
 16.00 Телемаркет
 16.15 «Сейчас»
 16.30 «Футбольный клуб»
 16.45 Футбол. Лига чемпионов. Полуфинал «Динамо» (Киев) - «Бавария» (Мюнхен)
 00.00 «Сегодня»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Дом собаки»
 16.30 Те кто
 16.45 Бы-о-овидец
 17.15 Т/с «Дикая Роза»
 18.05 Победоносный голос верующего
 18.35 ТСН-6
 18.45 Музыкальный подарок
 19.00 Мой город
 19.15 Формула успеха. Нон-стоп лист
 19.30 Восточный экспресс
 19.45 Т/с «Анастасия. Загадка Анны»
 20.45 Фотоконкурс
 20.50 Я сама: «Мой сын - бывший наркоман»
 21.45 Фотоконкурс
 21.50 Восточный экспресс
 22.05 Формула успеха. Нон-стоп лист
 22.20 В мире людей
 22.55 Формула успеха. Нон-стоп лист
 23.10 Т/с «Зов убийцы»
 23.40 Т/с «Дикая кошка», 67, 68 с.
 00.00 Диск-канал
 00.30 Ночной сеанс: «Дневник красной туфельки»

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

14.00 Программа мультфильмов: «Мишка-мохнатик. Кукла Анешка», «Старая игрушка», «Опльное перо»
 14.30 Информационная программа «Факт»
 14.40 Т/с «Колесо огня», 67, 68 с.
 15.40 Тележурнал «Только для женщин»
 16.10 «Документальный экран». «Исчезновение без следа», «Партизанский роман» (киностудия «Человек и время»)
 17.00 «Аистенок»
 17.30 Информационная программа «Факт»
 17.40 Т/с «Дикая кошка», 67, 68 с.
 18.40 Экономика для всех
 18.55 Научно-популярный сериал «Эпоха генетики». Фильм 4-й
 19.25 Телеобозрение «Спорт каждый день»
 19.55 Имя твое - «Василий»
 20.00 Программа мультфильмов:

20.30 Информационная программа «Факт»
 20.40 Телевизионный многосерийный худ. фильм «Выгодный контракт», 3 с. «Покровитель»
 21.50 Музыкальная программа
 22.15 «То, что надо». Молодежная программа
 22.30 Телефорум «Содружество». Цикл программ Самарского телевидения «Моя губерния». Передача 3-я
 22.55 Из XX в XXI век. Дирижер, руководитель джазового оркестра О.Лундстрем
 23.00 «Близкое далекое»
 23.30 Информационная программа «Факт»
 23.40 Т/с «Суррогатная мать», 38 с.
 00.40 Экономика для всех
 00.55 «В кругу друзей»
 01.25 Тележурнал «Только для женщин»
 01.55 Имя твое - «Василий» (до 02.00)

ОТБ

9.00 Новости ОТБ
 9.30 Рек-парад
 9.35 ОТБ представляет «Изиюминка»
 9.45 Т/с «Золотая клетка»
 10.30 Бэзин-бинг
 11.50 Ералаш
 16.00 Мультфильм
 16.20 ОТБ представляет «Изиюминка»
 16.30 Т/с для подростков. «Бестолковые» (США)
 16.55 Новости
 17.00 Х/ф «Аляска Кид»
 18.00 «...до христову дню»
 18.10 «Женское правление в России»
 18.40 Клип-презент
 19.00 Новости ОТБ
 19.15 Д/ф «Исчезающий мир»
 19.45 ОТБ представляет «Изиюминка»
 20.00 «20:00» Информационная программа
 20.30 Т/с «Украденная любовь»
 21.00 Т/с «Украденная любовь»
 21.50 Рек-парад
 21.55 Т/с «Комиссар Лиа Зоммер» (Германия)
 22.55 Х/ф «Смертельный совет» (Великобритания)

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
 7.15 Передача «Введение во Храм»
 7.20 Радиостудия «Город и горожане»
 7.35 Программа «В структуре власти»
 7.55-8.10 Передача, посвященная дню здоровья (на бур. яз.)
 12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
 12.10-13.00 Музыкальная волна Бурятского радио: «Концерт-романс» Популярный романсы в исполнении бурятских певцов; концерт-очерк «Поет за сп. артистка КНР Нума»
 19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
 19.27 Актуальное интервью (на бур. яз.)
 19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

КАЧЕСТВЕННЫЕ ТОВАРЫ МЕСТНЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

ВОДКА
 (ОАО "Ливона") - от 18 р.,

МИНЕРАЛЬНАЯ ВОДА
"АРШАН"
 (ЗАО "Тункинские источники"),
 0,5 л - 2 р. 80 к.,

ПИВО "ЖИГУЛЕВСКОЕ"
 (Закаменский пивзавод),
 0,5 л. - 4 р. 50 к.

Покупая товары у нас, вы развиваете экономику республики!

Пос. мелякомбината
 ул. Пищевая, 19,
 тел. 33-15-81,
 опт. рынок,
 ул. Борсова, 2,
 тел.: 22-31-88.

9 пятница

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 М/ф
11.55 Мультфильм
12.10 В поисках утраченного. Эраст Гарин
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 «Улицы разбитых фонарей-3»
14.55 Возвращение Третьяковки
15.30 «Герой боевика»
16.00 Новости
16.15 «Космическая полиция»
16.45 Фильм-сказка «Домовик и кружевница»
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 Футбол. Кубок Кубков. Полуфинал «Локомотив» (Москва) - «Лацио» (Италия)
21.00 Поле чудес
22.00 Время
22.40 Премьера 1 канала «Рихтер, непокоренный» ч.1-я
00.10 Однако
00.20 «Рихтер, непокоренный» ч.2-я
01.40 Ночной кинозал. «Ожидание полковника Шалыгина» (до 02.15)

РОССИЯ

- 8.00-10.35 Доброе утро, Россия!
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
9.15 Тысяча и один день
10.15 Дежурная часть
10.35 Телемагазин
10.50 Товары поутю
1.00 Санта-Барбара
1.45 Музыка, музыка...
2.00 Вести
2.30 «Танцуй, танцуй!»
2.30 Диалоги о животных
4.30 Мультфильмы
4.45 Музыка, музыка...
5.00 Вести
5.30 «Матери, жены и любовницы»
6.25 «Богатые и знаменитые»
7.15 Мультфильм
7.25 «Первые поцелуи»

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 18.00 - 21.00 Информационно-музыкальная программа «В пятницу вечером» в программе:
19.00 Байгал
19.15 Криминальная хроника
19.30 Город У
20.00 Республиканские новости
20.25 От первого лица

РОССИЯ

- 21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Анонсы и К
22.35 Музыкальный ринг - новое поколение
00.25 Дежурная часть
00.40 Вести
01.10 Ночное кино. Лив Ульман в фильме Ингмара Бергмана «Лицом к лицу» (Швеция)

ТИВИКОМ

- 10.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»

- 10.45 Телемаркет
11.00 «Сегодня»
11.15 Наше кино: «Валерий Чкалов»
13.50 М/ф
13.20 «Сегодня»
13.30 М/ф «Веселая карусель»
13.30 «Старый телевизор»
15.00 «Сегодня»
15.20 «Арина»
16.10 М/ф «Веселая карусель»
16.20 «Сегоднячко»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Любовь и тайны Сансет Бич»
18.20 «Впрок»
18.45 Телемаркет
19.00 «Сегодня»
19.25 «Сейчас»
19.35 Муз. поздравления
20.00 «Герой дня»
20.30 «Сейчас»
20.40 Телемаркет
21.00 «Сегодня»
21.25 Русский детектив «Петровка,38»
23.10 Криминальная Россия: «Погоня за призраками» 2 с.
23.40 Профессия-репортер
00.00 «Герой дня»
00.30 Мир кино: «Домой дороги нет»

АРИГУС

- 16.00 Т/с «Дом собаки»
16.30 Те кто
16.45 СВ-шоу
17.15 Т/с «Дикая Роза»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 ТСН-6
18.45 Музыкальный подарок
19.00 «36.6»
19.15 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.30 Восточный экспресс
19.45 Т/с «Анастасия. Загадки Анны»
20.45 Фотоконкурс
20.50 Шоу Бенни Хилла
21.50 Восточный экспресс
22.05 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.20 Фотоконкурс
22.25 Т/с «Вавилон-5»
23.15 Формула успеха. Нон-стоп лист
23.30 В мире людей
00.00 Диск-канал
00.30 Ночной сеанс

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

- 14.00 Программа мультфильмов: «Мишка-мохнатик. Первый на финише», «Сказка», «Воинственные борьбы»
14.30 Информационная программа «Факт»
14.40 Т/с «Колесо огня». 69, 70 с.
15.40 Тележурнал «Только для женщин»
16.05 «Документальный экран». «Ефграф». (киностудия «Человек и время»)
16.45 Муз. программа
17.00 «Аистенок»
17.30 Информационная программа «Факт»
17.40 Т/с «Дикая кошка», 69, 70 с.
18.40 Экономика для всех
18.55 Научно-популярный сериал «Эпоха генетики». Фильм 5-и
19.25 Телеобзорение «Спорт каждый день»
19.55 Имя твое - «Иван»

- 20.00 Программа мультфильмов: «Приключения Рекса. Рекс и такса», «Капризная принцесса»
20.30 Информационная программа «Факт»
20.40 Телевизионный многосерийный худ. фильм «Выгодный контракт», 4 с. «Бумеранг»
21.50 Музыкальная программа
22.15 «То, что надо». Молодежная программа
22.30 Телефорум «Содружество». Цикл программ Самарского телевидения «Моя губерния». Передача 4-я
22.55 Из XX в XXI век. Экс-секретарь Совбеза И.Рыбкин
23.00 «Вверх по лестнице»
23.30 Информационная программа «Факт»
23.40 Т/с «Суррогатная мать», 39 с.
00.40 Экономика для всех
00.55 Киноанонс «Встречи»
01.25 Тележурнал «Только для женщин»
01.55 Имя твое - «Иван» (до 02.00)

ОТБ

- 9.00 Новости ОТБ
9.30 Рек-парад
9.35 Т/с «Золотая клетка»
10.35 Хроно в мире авто и мотоспорта
11.05 Архитектурная галерея
11.20 Футбол в диалогах
12.00 Мультфильм
16.30 Т/с для подростков. «Бес-толковые» (США)
16.55 Новости
17.00 Х/ф «Аляска Кид»
18.00 Раста малыш
18.10 «Женское правление в России»
18.40 Клип-презент
19.00 Новости ОТБ
19.15 Д/ф «Исчезающий мир»
19.45 Ералаш
20.00 «20:00» Информационная программа
20.30 ОТБ представляет «Наш современник»
21.00 Т/с «Украденная любовь»
21.50 Рек-парад
21.55 Т/с «Комиссар Лиа Зоммер» (Германия)
22.55 Х/ф «Бандит» (США)

РАДИО

- 6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.15 «Встречи». В выпуске: «Реформы, политика, экономика». Потенциал преобразований на местном рынке. Аналитические размышления; Проект «Ролл» - распространение опыта и результатов экологической экономики
7.40-8.00 «Юность Республики». Программа «Молодежь против наркотиков» (на бур.яз.)
12.00 Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Час вашего письма». Муз. программа по заявкам радиослушателей
19.12-20.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».

ОАО «УЛАН-УДЭНСКИЙ СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД» ПРЕДЛАГАЕТ:

Выпускаемый заводом культиватор КПЭ-3,8М разработан на основе серийного культиватора КПЭ-3,8

Модернизация культиватора произведена для возможности (и необходимости) установки катков выравнивателей КВ-4. Культиватор рыхлит почву и подрезает сорняки, катки-выравниватели измельчают почву, выравнивают поверхность поля, вычесывают сорняки и разбрасывают их на поверхности поля, при этом стебли сорняков плюются вдоль стебля, что не дает им в дальнейшем прорастать. Но глубине 3-4 см. создается уплотненный влагосберегающий слой, что обеспечивает при дальнейшем посеве стабильную глубину заделки семян (что исключает «выгон»).

Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4 позволяет отказаться от дискования и боронования полей. По данным ОПКТБ Сиб ИМЭ (г. Новосибирск) в Западной Сибири от этих операций отказались. Очистка поля от сорняков по данным опытной эксплуатации в Бурятии достигает 95-98%.

Эффективность применения КПЭ-3,8М с КВ-4 повышает урожайность полей на 2-4 ц с гектара (данные по пшенице). Характеристика: Ширина захвата - 4м. Глубина обработки - 80-150мм. Рабочая скорость - 6-10 км/час. Производительность - до 3 га в час.

Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4, учитывая высокую эффективность при вычесывании сорняков, выравнивания поверхности поля, отказ от дискования и боронования снижает затраты в 2-3 раза по сравнению с существующими технологиями.

670000, Россия, Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Корабельная, 32 Контактные телефоны: (3012) 21-33-55 служба маркетинга и сбыта; (3012) 21-96-62 факс.

КОЛГОТКИ, НОСКИ, ОБУВЬ

- Бельевой трикотаж детск., взросл., г.Москва
трико х/б взрослое, детское, г.Москва
колготки п/ш 3 видов, летинсы, Москва, Смоленск
колготки х/б, Москва, Смоленск
колготки эластик, Москва, Смоленск
колготки х/б детские (все размеры), Москва
чулки х/б женские, Смоленск, Ногинск
носки х/б, п/ш детские, мужские, Санкт-Петербург
салюги суконные, Омск
ботинки суконные, мужские
обувь комнатная мужская, женская
обувь кожаная зимняя, весенняя, взрослая, детская
Туфли мужские кожаные, г.Новосибирск
Туфли кож., школьные на мальчиков и девочек
(низкие цены), 34 руб., 44 руб., 33 руб., 9 руб., от 12 руб., 14 руб., от 4 руб., 128 руб., 135 руб., 144 руб., (низкие цены), 250 руб., от 160 руб.

Ул. Сахьяновой, 6а, остановка «ПОЦ», геологический институт, вход с обратной стороны, тел. 33-43-86. Работаем без выходных.

фармацевтическая компания АПТЖКА НА КЛЮЧЕВСКОЙ
Лекарственные средства
Изделия медицинского назначения
Лекарственные травы
Детское питание
Элитная косметика
Розничный отдел с 8 до 20 часов. УМЕРЕННЫЕ ЦЕНЫ
Оптовый отдел с 9 до 18 часов.
Адрес: 670013 г. Улан-Удэ ул.Ключевская 42 «а».

ПРОФИЛАКТОРИЙ «ЧЕЛНОЧОК» ПРИГЛАШАЕТ НА ЛЕЧЕНИЕ И ОТДЫХ
Здесь Вас ждут спальные корпуса с однодвухместными палатами, столовая с четырехразовым питанием. К услугам посетителей гордость профилактория - лечебный корпус, оснащенный медицинской аппаратурой, аналогов которой в России единицы.
Сроки лечения 12, 15, 21 дней. Услуги автотранспорта. Обращаться: г. Улан-Удэ, ул. Сахьяновой, 9, профком ТСМ 33-22-90; 33-19-08.

10 суббота

ОРТ

- 9.05 Фильм «Сережа»
10.25 Слово пастыря
10.45 Домашняя библиотека
11.00 Новости
11.15 «100%»
11.45 Утренняя почта
12.20 «Каламбур»
12.50 Смак
13.10 Возвращение Третьяковки
13.40 Песня-99
14.25 Премьера 1 канала «В той стране»
16.00 Новости
16.15 Цивилизация
16.45 В мире животных
17.25 Умники и умницы
17.50 Мультфильм
18.15 Как это было. Звездные войны
19.00 Новости
19.15 «Не нам, а имени твоему». Концерт классической музыки в Храме Христа Спасителя
19.40 Чтобы помнили. Владислав Дворжецкий
20.20 Фильм «Бег» ч.1-я
22.00 Время
22.35 «Бег» ч.2-я
00.20 Тема недели
00.35 Фильм «Житие Александра Невского»
01.55 «Чудо Благодатного огня» Передача из Иерусалима (до 02.15)

РОССИЯ

- 9.00 Худ.фильм «Мальчики»
10.30 Мультфильмы
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.05 Сто к одному
12.50 Любовь с первого взгляда
13.15 Золотой ключ
13.30 Домашние хлопоты с Натальей Варлей
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Неделя власти

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 15.55 К 70-летию ГРДТ. Один час с Ниной Тумановой
17.05 Дела деревенские
17.20 Православное слово
17.35 Туризм в Бурятии
17.55 «Импекс-центр» представляет
18.00 Примите поздравления

РОССИЯ

- 19.50 Моя семья
20.00 «Площадь звезд-99»
21.00 Вести
21.35 Оптимистическая мелодрама «Все будет хорошо» 1и 2 с
00.05 «Состешиее Благодатного Огня». Видеофильм
00.30 «Первая любовь» Худ.фильм
10.00 «Захватчики»

- 10.45 Телемаркет
11.10 «Криминал»
11.35 «Впрок»
11.55 Мир приключений и фантастики: «Мигро-инопланетянин»
12.25 Телемаркет
13.00 «Сегодня»
13.15 Профессия - репортер
13.30 Своя игра
14.00 «Русский век»
14.30 «Спросите Лившица»
15.00 «Сегодня»
15.15 «Она написала убийство»
16.10 «Суд идет»
17.00 «Сегодня»
17.20 «Веселая карусель»
17.30 «Дог-шоу»
18.00 Муз. поздравления
19.00 Школьное ТВ
19.30 «Пойми меня»
20.00 Телемаркет
20.30 «Герой без галстука»
21.00 «Сегодня»
21.20 Футбольный клуб
22.05 Наше кино: «Чужая родня»
00.00 «Сегодня»
00.40 Мир кино: «Непрощенный»

АРИГУС

- 09.00 Мультсериал «Сказки братьев Гримм»
09.25 Сериал «Неоновый всадник»
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Т/с «Таинственный остров»
10.50 Star Старт
11.35 Путешествие с Нац. Геогр. Обществом
12.30 Х/ф «Ехали в трамвае Ильф и Петров»

РОССИЯ

- 13.55 Нон-стоп лист
14.00 Территория ТВ-6
14.25 ОСП-студия
15.20 Это - Жириновский!
15.50 Сериал по выходным: «Возвращение на остров сокровищ»
16.45 Нон-стоп лист
16.50 Я сама: «Не могу сказать прощай»
17.50 Жизнь в слове
18.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.05 Музыкальный подарок
19.35 Т/с «Найтмен»
20.25 Формула успеха. Нон-стоп лист
20.40 СВ-шоу
21.10 Ален Делон в фильме «Борсалино и К»
23.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
23.25 Обоз
00.20 Диск-канал. Максидром
00.50 Плизбой

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

- 14.00 «В кругу друзей». Н.Зиновьев
14.30 Фильм-детям «По секрету всему свету» 1 с.
15.30 Мультфильм «Ясиа и дрозд»
15.45 Телефорум «Содружество»
16.40 «Я люблю зверей». Ведущая

- Н.Истратова
16.55 В нашей программе в апреле
17.00 «Аистенок»
17.45 «Мастерская композитора». Иоганн Себастьян Бах
18.00 Театр на экране. Фильм-спектакль «На всякого мудреца довольно простоты», 1 с.
19.30 «Золотые голоса в России». Заслуженная артистка России, солистка Мариинского театра Галина Горчакова. Передача 2-я
20.00 «Россия: забытые годы». К Дню космонавтики. Док. фильм «Россия в космосе». Часть 1-я
20.55 Экран приключенческого фильма «Большое золото мистера Гринвуда»
22.05 Алло, Россия!
22.35 Мультфильм для взрослых «Бабушкин козел»
22.55 В нашей программе в апреле
23.00 «Субботнее настроение». Эстрадная программа «Фанера»
23.25 «Ваши письма». Ведущий М.Ганаловский
23.55 «Антология поэзии». Анна Ахматова
00.05 Духовные песнопения в исполнении ансамбля «Русская песня»
00.20 Телевизионный худ. фильм «Было у отца три сына», 1 с.
01.30 «Вверх по лестнице» (до 02.00)

ОТБ

- 13.40 Программа передач
13.45 На караул
14.00 «Петровка, 38»
14.20 Сериал для детей «Кэтуизл»
14.45 Детский канал
15.35 М/с «Корова и цыпленок» (США)
16.00 Оставайтесь с нами
16.10 Архитектурная галерея
16.20 За Садовым кольцом
16.50 Клип-презент
17.15 Х/ф «Авиакатастрофа: тайна рейса 1501» (США)
18.55 Новости
19.15 Футбол в диалогах
19.55 Д/ф «Реквием»
20.20 М/с «Царь горы» (США)
20.45 Передача из цикла «Пушкинский дом». «Во глубине сибирских руд»
21.10 М/ф «Сказка о царе Салтане»
22.05 Х/ф «Исповедь незнакомцу» (Франция-Россия)
23.50 Х/ф «Дитя тьмы, дитя света» (США)

РАДИО

- 7.12 Информация, объявления
7.17-8.00 Программа «Амар мэндэ, миний Буряад орон»
8.10-9.00 «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы
19.00-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

11 воскресенье

ОРТ

8.30 Пасха Христова. Передача богослужения из Богоявленского кафедрального собора
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости спорта
11.15 Непутевые заметки
11.30 Пока все дома
12.05 Утренняя звезда
12.50 Ералаш
13.05 Служу России
13.35 Играй, гармонь любимая
14.00 Крестьянские ведомости
14.30 Все путешествия команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Клуб путешественников
17.05 Женские истории
17.40 Дисней-клуб
18.35 Колесо истории
19.20 Приглашает Концертная студия «Останкино»
20.20 Галина Польских, Евгений Матвеев в фильме «Любить по-русски»
22.00 Время
22.40 Золотая серия «Вокзал для двоих» 1 и 2 серии
01.10 Новости
01.25 Футбольное обозрение
01.55 Фильм «Четвертый волхв» (до 03.20)

РОССИЯ

8.30 «Пасха Христова». Трансляция торжественного богослужения из Богоявленского кафедрального собора. Поздравление Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия Второго
10.00 Служу Отчеству
10.30 Сельские вести
11.00 Доброе утро, страна
11.30 Устами младенца
12.00 Аншлаг и К
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куравлёвым
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Федерация
16.10 Парламентский час
17.10 Закон и порядок
18.00 Диалоги о животных
19.00 Старая квартира. Год 1983. Часть 1-ая
20.00 Совершенно секретно
21.00 К-2 представляет
22.00 Зеркало
23.00 Неделя комедии. «Приходите завтра»
00.50 Дежурная часть
01.15 Кинозал «К-2». «Ночное солнце» (Италия)

ТИВИКОМ

10.00 «Захватчики»
10.45 Телемаркет
11.15 Наше кино: «Чужая родня»
13.00 «Сегодня»
13.15 Телемаркет
13.40 Жизнь замечательных зверей
14.15 Наше кино: «Женщина, которая поет»
16.00 Любовные истории, которые потрясли мир. «Ава Гарднер и Говард Хьюз»
16.30 «Старый телевизор»
17.00 «Сегодня»
17.15 Мир кино: «Харпельехос»
18.30 Муз. поздравления
19.00 Телемаркет
19.15 «Арина» (пр-ма А.Шараповой)
20.05 Музыка на канале НТВ
20.15 Мир кино: «Динамит»
22.00 «Итоги»
23.00 «Итоги»
23.20 Премьера фильма: «Солдаты удачи» 1 с
00.20 «Куклы»
00.35 Футбол. Чемпионат России: «Алания» (Владикавказ) - ЦСКА (Москва)

АРИГ УС

09.00 Мультсериал «Сказки братьев Гримм»
09.25 Т/с «Неоновый всадник»
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Т/с «Таинственный остров»
10.50 «Чердачок». Юмор. шоу
11.10 Пальчики оближешь!
11.40 Star Start
12.25 Нон-стоп лист
12.30 Х/ф «Мери Поплинс, до свиданья» 1, 2 с.
14.55 Звезды о звездах

15.30 Мужской клуб: «Я вырос от любви»
16.25 Нон-стоп лист
16.30 Радиохит
17.30 Благая весть
18.00 Дар
18.15 Формула успеха. Нон-стоп лист
18.30 Музыкальный подарок
19.00 Провинциальные анекдоты (повтор. от 01.04.99 г.)
19.35 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.50 Х/ф «Медовый месяц в Лас-Вегасе»
21.35 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.50 Мой город
22.05 Нон-стоп лист
22.10 Наша музыка: Евгений Кемеровский
23.15 Тереза Рассел в триллере Николая Роуга «Бесстрастный свод небес»

ПРОМЕТЕЙ-АСТ

14.00 «Страна «Фестивалия». Ведущий В.Грамматиков
14.25 Фильм-детям «По секрету всему свету» 2 с.
15.25 Мультфильм «Почему у носорога шкура в складках?»
15.35 «Пасхальное утро». Празднование Пасхи Христовой в России и за рубежом
16.30 «Вояж без саквояжа»
17.00 «Аистенок»
17.45 Мультфильм «Вовка в тридевятом царстве»
18.05 Театр на экране. Фильм-спектакль «На всякого мудреца довольно простоты». 2 с.
19.35 «Кинопанорама. Встречи»
20.00 «Россия: забытые годы». К Дню космонавтики. Док. фильм «Россия в космосе». Часть 2-я
20.55 «На пороге века». «Вера во времена безверия». Ведущий Д.Захаров беседует с актером Александром Пороховщиковым
21.20 Экран приключенческого фильма «Ради семейного очага»
22.55 Анонс недели
23.00 «Пасха». Об истоках возникновения праздника, традициях, обычаях и символике
23.25 «Россия далекая и близкая»
23.55 «Галерея». Иван Айвазовский
00.15 Мультфильм для взрослых «Лев и девять тиен»
00.25 Телевизионный худ. фильм «Было у отца три сына», 2 с.
01.35 «В эти дни... Много лет назад» (до 02.00)

ОТБ

13.55 Программа передач
14.00 «Умка»
14.20 Серил для детей «Кэтуизл»
14.45 Детский канал
15.35 Мультсериал «Корова и цыпленок» (США)
16.00 Оставитесь с нами
16.10 Мультпарад «Ну, погоди!»
16.40 Поздравление Патриарха Московского и Всея Руси Алексия II со Светлым Воскресением Христовым
16.50 ОТБ представляет: «Христос Воскрес»
17.20 Х/ф «Музыкальная история»
18.55 Новости
19.10 «Разговор по существу». Программа А. Бовина
19.35 М/с «Царь горы» (США)
20.00 «Ах, анекдот, анекдот...»
20.30 Московский шлягер
20.50 Баскетбол. Матч «Все звезды России». Передача из Перми
22.15 Пресс-клуб
23.35 Новости
23.45 Х/ф «Миссис Деллоуэйн» (США)

РАДИО

7.12 Информация, объявления
7.15-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон»
8.10-9.00 Литературно-художественная программа «Алтаргана»: «Истоки» - навстречу симпозиуму коренных народов Бурятии с участием Президента ВАРКа Д.Н.Дугарова и министром культуры Е.Б.Раднаевой; К 70-летию театра русской драмы. Страницы истории
9.10-10.00 - «Школьный канал»

XVII ЖАРАГАЙ ШАРАГШАН ШОРОЙ ТУУЛАЙ ЖЭЛ

ХАБАРЫЙ ДУНДА ШАРАГШАН ТУУЛАЙ НАРА

Буряад литэ	19	20	21	22	23	24	25
Европын литэ	5	6	7	8	9	10	11
Гараг	Дабаа	Мягмар	Һагба	Пүрбэ	Баасан	Бимба	Нима
Нэрэ	Һара	Марс	Меркури	Юпитер	Солбон	Сатурн	Наран
Үдэр	понед.	вторник	среда	четверг	пятница	суббото	воскр.
Үнгэ	улагшан	шара	шарагшан	сагаан	сагагшан	хара	харагшан
Үдэр	гахай	хулгана	үхэр	бар	туулай	луу	нохой
Мэнгэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хии	гал	шорой

Гарагай 2-то хуушанай 19 (апрелин 5).

Улаагшан гахай, 2 хара мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бурхантай шэрээд мандал табиha, буян хэхэ, уранай зүйл бүтээхэ, аршаанаар бээ арюудхаха, шажанай һайндэр хэхэ, байрта ушараа тэмдэглэн найрлаха, гүрэм уншуулаха, хараал дараха, бисалгал хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэгнаада эрхилэхэ, ури зээлэз түлэхэ, гал гуламта байгуулаха, өхө хүниие бараалхаха, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, газарай ажал эрхилэхэ, лусууд тахиha, далага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ мэтын зүйлүүдтэ һайн. Зүгөөр хутага бүлюудэхэ, номнол шагнаха, балин гаргаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, һаһа барагшые хүдөөлхэ, үхэр худалдаха, нүүхэ, газар малтаха, зураг зураха, бөөгэй хэрэг эрхилэхэ, модо үндэһэтэйн унагааха, үбшэ аргаала эхилэхэ, дасанай (дуганай) һуури табиha, худалдаа наймаа хэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, һүни ябаха, тэнгэри тахиha, мур гаргаха, эм хүртэхэ, үһэ угааха, ноён болохо мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, һайн нүхэртэй ушарха.

Гарагай 3-да хуушанай 20 (апрелин 6).

Шара хулгана, 1 сагаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, тэнгэри, лусууд тахиha, абаһанаа бусааха, хии бараа сараха, мур гаргаха, ноёной тушаал эзэлхэ, үүдэ гаргаха, далага абаха, буян хэхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбшэе хутага хурсадаха, хюмһа абаха, эм найруулаха, замда гараха, бэри буулгаха, улай гаргаха, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ адаха, өхө уһа гаталха, дошхо газар номродхохо, дайсаниие дараха, загаһа бариха, агнаха, тангариг үргэхэ, һубаг малтаха, үхибүү хүдэ оруулаха, бага хүүгдые гэрһэ ондоо тээшнэ эльгэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үлэсхэлэн байдал ушарха.

Гарагай 4-дэ хуушанай 21 (апрелин 7).

Шарагшан үхэр, 9 улаан мэнгын, хада вулада хуудалтай үдэр. Туулай нарада үхэр тудахада, модон хохи, тон муу гэгдэдэг. Тиймэһэ энэ үдэр алибаа һайн үйлэ үйлэдэнгүй, урдахи ажалаа хээд лэ үнжэбэл,

дээрэ гэдэг. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 5-да хуушанай 22 (апрелин 8).

Сагаан бар, 8 сагаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахюусадые, бурхан, тэнгэри, лусууд тахиha, үргэл бариса бариха, сан табиha, хэшэг уриха, далага абаха, балин үргэхэ, тангаригаа болуулаха, дайсаниие номгоруулаха, мур гаргаха, гал гуламта үүсхэхэ, эм найруулаха, эд зөөри олохо, элшэниие зараха, гал гуламта үүсхэхэ, гэрэй һуури табиha, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, дасан (дуган), субарга мэтые бүтээхэ, арамнайла, абаһанаа бусааха, үзэгтэ һураха, зурхай шудалха, уранай онол мэдэжэ абаха, бурхантай ном уншаха, һаһа утадхалгын ном уншуулаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаха, нүүхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, мал үүсэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин хүншүү хэрбоһо гаргаха, бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүнэй ушартай ушарха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр гэнэ. Бэри тухай, мун һаһа барагша тухай асуудалаар дасагда халдаха хэрэгтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдээн ундан элбэгээр олохо.

Гарагай 6-да хуушанай 23 (апрелин 9).

Сагаан туулай, 7 улаан мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, Нараңда, нарада, бусад юртэмсэнүүдтэ зальбарха, сахюуса, тэнгэри тахиha, тангрын тарни уншаха, шүтээн һэргээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, гал гуламта үүсхэхэ, шэнэ дэгэл хубсаһа үмдэхэ, һаһа утадхалгын ном уншуулаха, замда гараха, абаһанаа бусааха, һогтуу галзуе номгоруулаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые арамнайла, городто хэрэг эрхилэхэ, эм найруулаха, түрэл гаралай хоорондохи холбоо бэхижүүлэхэ, хани нүхэдэй аша туһада түшгэлэхэ, аршаанаар бээ арюудхаха, гэрэй һуури табиha, уранай зүйл бүтээхэ, сэргэ бурхан шудхаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэ зуура нүүхэ, үрһэ тариха, гэрһэ хэрэглэл гаргаха, бэри буулгаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, лусууд тахиha, шулуу шорой хүдэлгэхэ, тангариг үргэхэ, суглаанда сугларха, улай гаргаха, шуһа ханаха, төөнэхэ, мал

эмнихэ, мал аргалха, хүншүү хэрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүд хорюулай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд бараан, эдээн ундан элбэг олохо.

Гарагай 7-до хуушанай 24 (апрелин 10).

Хара луу, 6 сагаан мэнгын, гада хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиha, далага абаха, нүгэлөө наманшалха, нүүхэ, зохёол бүтээхэ, мал, эд абаха, гал гуламта үүсхэхэ, эм найруулаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, эд зөөри абаха, элшэниие хэрэглэхэ, хяһа гаргаха, буян үйлэдэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, шэнэ газарта гэр бариха, түбхинэхэ, хубсаһа эсхэхэ, бэри буулгаха, (гал хуудалай заһал хээд), нүүхэ, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, һаһа утадхалгын ном уншуулаха, дайсаниие болон ада шүдхэр номгоруулаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые арамнайла, гэрһэ хэрэглэл гаргаха, онгосо, һала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнэхэ, хурьһэ зөөлөрүүлэхэ, һаһа барагшые хүдөөлхэ, ном оршуулаха, улай гаргаха, бузар үүсхэхэ, хүниие үзэн ядаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 25 (апрелин 11).

Харагшан могой, 5 шара мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Мүргэл шүтээнэй зүйлүүдые бүтээхэ, тэдэниие арамнайла, ном оршуулаха, бурхан сахюуса, лусууд тахиha, нүүхэ, үбшэ аргалха, һаһа утадхалгын ном уншуулаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, замда гараха, хариин шотаг ошохо, холын аянда гараха, тангаригаа болуулаха, эльбэ дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбшэе гэрэй һуури табиha, хурим түрэ хэхэ, газар малтаха, шулуу шброй хүдэлгэхэ, малгай, хубсаһа эсхэхэ, шуһа ханаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, сангарил хураха, маани сахиха, суглаа зарлаха, гүрэм уншуулаха, далага абаха, һайрамай уһа тогтоохо, модо отолхо мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, нюдэнэй хараа муудаха.

Регистрация предприятий и предпринимателей
Бизнес-планы
Взаимозачеты
Переводы

В продаже: Новый справочник предприятий "Деловая Бурятия-99" Самая полная и достоверная информация о предприятиях республики и г.Улан-Удэ. Сведения о 100 лучших компаниях Бурятии и предприятиях монополистах на рынках РФ и т.д.

21-54-90 "Бизнес-Б"

Ремонт холодильников. Переделка старых холодильников на морозильную камеру С-1931. Раб.т.: 21-07-26, дом.т.: 22-58-58

Борис БАЗАРОВ, вице-президент ассоциации шаманов Республики Бурятия

ТАЙНА ПОСВЯЩЕНИЯ В ШАМАНЫ

Светлой памяти отца посвящая

(Начало в № за 11, 17 февраля, 4, 11, 18, 25 марта).

... При этих строках невольно вспомнились слова из известной песни «Баргузин, мой край родной»

Мой Баргузин — край рек и озер

Горы высокие, тайги зеленый простор,

Эту песню тебе пою и славлю край родной!

Эвенк, бурят и русский — Живут одной семьей!

На сегодня оздоровление общества эжжэгдэ на основе морали «Все в меру». Это основная задача всех религиозных конфессий республики и Байкальского региона.

Поэтому надо знать и чтить божьи законы, каноны, беречь природу, священный Байкал, учить правильной морали, родному языку. Человек, не знающий родного языка — это человек, лишенный познания духовного богатства и общения с природой.

С 1998 года нашей ассоциацией возобновлены обряды общественных тайланов в г. Улан-Удэ. Осенью прошлого года мы впервые провели в г. Улан-Удэ общественный тайлан «Покрове» — поклонение земным божествам, агрессивное «Хаан Баян Хангаю» в связи с наступлением нового года по древнеязыческому летоисчислению. Народо собралось достаточно много для первого раза. Но к сожалению только сейчас узнаю, что многие не знали о дате проведения, хотя мы давали объявления в средствах массовой информации.

В связи с этим хотим заранее известить, что нынче весной будем проводить общегородской тайлан. Предварительная дата проведения тайланов:

Весенний тайлан — Хабарай тайлан — 20-21 апреля, будет посвящен периоду обрезания грив и хвостов лошадей;

Большой летний тайлан — Эхэ Дэлхэйн тайлан — 5-6 июня;

Тайлан, посвященный Нижней сфере и Водной стихии — Улан хаһи тайлан — 3-4 июля;

Тайлан, посвященный земным властителям, царям и небесным божествам Тэнгэриям — Хаан Хаһи — тэнгэрийн тайлан — 11-12 сентября;

Осенний тайлан «Покрове» — Баян Хангайн тайлан — 16-17 октября.

Помимо общественных тайланов будут проведены локально родовые поклонения «Сэргын тайлан», начиная с первых чисел июня, включая весь июль. Все тайланы будут проводиться на главной площадке этнографического музея Забайкалья за исключением шюльского поклонения водной стихии, которое проводится в местности «Гэсэрдэ бууса».

Локальные поклонения планируется проводить в два приема. Хаһи буудалам и буумалам долин с 1 июня и 20 июня. Поклонение локальным родовым божествам — почитаемым предкам онгонам, заши с 28 июня по 18 июля. Все эти даты будут уточнены и доведены до всех в средствах массовой информации.

Недавно мы провели съезд-семинар молодых шаманов. Шел полезный и деловой разговор о роли молодых шаманов в духовном оздоровлении общества, соблюдении Сээр, в

антиалкогольной пропаганде на местах. В дальнейшем они будут членами конфессии «Бөө мүргэл», будут повышать свое мастерство и пополнять знания, получать соответствующие саны с выдачей удостоверяющих документов. Все посвящения шаманов регистрируются в конфессии.

В ходе семинара были впервые доведены до слушателей не обсуждаемые ранее темы — Пантеон божеств и каноны почитания. Например, как помочь правильному формированию родившегося на белый свет человека, об этике и норме поведения самого шамана. Все члены конфессии, прошедшие посвящение, в последующем будут на больших молебнах давать святую клятву «Тангариг» по этике и кодексу правил поведения шамана.

В ходе семинара оценены в астрале возможности и способности некоторых молодых шаманов, практикующих свою деятельность и даны рекомендации на прохождение пятой ступени посвящения — Хэсэтэ бөө шаманам из Закаменского района из с. Мыла Цыденову Валерию Бальжитовичу, также шаману из с. Можайка Ринчино Василю Игоревичу. Сагааша бөө Бортожинову рекомендовано срочное прохождение обряда посвящения, шаманке Абашеевой пройти обряд второго посвящения.

Заканчивая свое короткое повествование об азах шаманизма Байкальского региона, обходящих задачам шаманской конфессии «Бөө мүргэл», хочу представить Вашему вниманию списочный состав членов конфессии, прошедших посвящения на сегодня:

1. Борбоев Левонтий Абзаевич — Заарин бөө — Верховный шаман Бурятии, род Абазай, племя Эхиритское, член Совета шаманов «Бөө мүргэл», «Кабанский»;

2. Баиров Семен Тулгеевич — Заарин бөө, член Совета шаманов, род — Зүүн урха, племя Булагатское, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 21-15-46, «Аларский»;

3. Ябжанов Владимир Аюшеевич — Заарин бөө, род Хангай, племя Хонгоор, проживает в г. Улан-Удэ, п. Лысая гора, ул. Верхняя, 40, «Тункинский»;

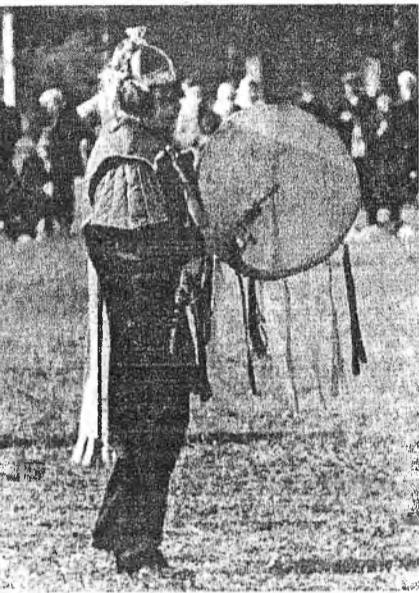
4. Базаров Борис Дугарович — Тэнгэрийн оргойто бүхэл дархан бөө (гүүрэн), вице-президент конфессии «Бөө мүргэл», род хэнгэдэр, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 33-60-31, «Баргузинский»;

5. Очиров Эргэни Гуржапович — Тэнгэрийн оргойто дархан бөө, председатель правления конфессии «Бөө мүргэл», род Түмэнтэй шоно, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 25-01-48, «Баргузинский»;

6. Очиров Дугар Доржиевич — Эрхэтэ мэргэн тэнгэрийн дархан бөө, род хэнгэдэр, племя Эхиритское, член Совета «Бөө мүргэл», тел. 21-60-53, «Баргузинский»;

7. Гомбоев Сэрэн-Согином Жигмит-Доржиевич — Оргойто бүхэл бөө, член Совета «Бөө мүргэл», тел. 34-96-49, «Агинский»;

8. Андреев Александр — Хэсэтэ дархан бөө, племя Эхиритское, проживает в с. Корсаково Кабанского р-на, «Кабанский»;

9. Корсаков Эдуард Иннокентьевич — Жодоото дархан бөө, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, п. Никольский, «Кабанский»;

10. Нагулаев Владимир Григорьевич — Жодоото дархан бөө, род хэнгэдэр, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Норильская, «Кабанский»;

11. Цыгугев Доржи Жимбиевич — шаман-бөө, род Хонгоор, проживает в п. Аэропорта, «Закаменский»;

12. Онгоев Геннадий Петрович — шаман рода Хүлмээнгэ, племя Булагатское, тел. 37-64-81, «Нукутский»;

13. Цыремпилов Жаргал Багмаевич — Дархан бөө, род Түмэнтэй шоно, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, пр. 50 лет Октября, тел. 34-73-88, из Баргузинского р-на, «Баргузинский»;

14. Николаев Андрей Матвеевич — шаман-бөө, род Абазай, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Костромская, 17, из Эхиритского р-на, «Эхиритский»;

15. Очиров Сергей — Ёрбой баабай, бөө дархан г. Улан-Удэ, п. Нурселение;

16. Хоборков Санжа Аюшеевич — глава Тункинского объединения шаманов, Заха-Монгол урха, с. Толтой Тункинского р-на, «Тункинский»;

17. Хобраков Борис Балданович — Жодоото дархан бөө, род Галзут, племя Хори, проживает в с. Баянгол Баргузинского р-на, «Баргузинский»;

18. Доржиев Михаил Донгопович — шаман, племя Эхиритское, проживает в с. Улюнхан Курумканского р-на, «Курумканский»;

19. Ринчино Василий Игоревич — Шэрээтэ бөө, род Баяндай, племя Эхиритское, проживает в с. Можайка Еравнинского р-на, «Баргузинский»;

20. Ханаров Александр Афанасьевич — шаман-бөө, род Абазай, племя Эхиритское, проживает п. Кижинга, «Кижингинский»;

21. Данчинов Цыдыл Тимофеевич — шаман-бөө, род Готол, племя Булагатское, проживает в п. Аргада Курумканского р-на, «Баргузинский»;

22. Цыденов Валерий Бальжитович — Шэрээтэ бөө, глава Закаменских шаманов, проживает в с. Мыла Закаменского р-на, «Закаменский»;

23. Дашинимев Гунгава Агванович — шаман-бөө, род Шарайт, племя Хори,

проживает в с. Харгана Селенгинского р-на, «Читинский»;

24. Балдынов Валерий Бальжитович — шаман-бөө, род Дархаг-монгол, проживает в с. Кырен, ул. Ленина, 143, «Хойтоогольский»;

25. Назаров Андрей Матвеевич — шаман-бөө, род Абазай, племя Эхиритское, проживает г. Улан-Удэ, п. Горький, ул. Костромская, 17, «Баяндаевский»;

26. Борисов Игорь Петрович — шаман, племя Хонгоор, проживает г. Улан-Удэ, ул. Терешковой, 30"а», «Аларский».

Отдельно представляю вниманию читателей удаганов-шаманов с посвящениями с соответствующими санами:

1. Степанова Надежда Аняевна — Дуурисха удаган, род Галзут, племя Хори, Президент конфессии «Бөө мүргэл», член ЮНЕСКО, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 41-22-09;

2. Бадахинова Валентина Батуевна — Дуурисха удаган, род Алагуй, племя Булагатское, член Совета конфессии «Бөө мүргэл», проживает в г. Улан-Удэ, тел. 22-34-87;

3. Тагасова Вера Петровна — Толи мэргэн удаган, род Хогой, племя Булагатское, член Совета конфессии «Бөө мүргэл», проживает в г. Улан-Удэ, п. Матросова, «Улейская»;

4. Нагулаева Вера Григорьевна — Дуурисха удаган, род хэнгэдэр, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 33-89-38, «Кабанская»;

5. Данчинова Маргарита Гончиковна — удаган-шаманка, проживает в с. Курумкан, тел. 94-5-37, «Хоринская»;

6. Шабанова Ига Баировна — удаган, племя Хонгоор, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 37-07-76, «Аларская»;

7. Цыбенова Марина Дамбаевна — удаган-шаманка, проживает в г. Улан-Удэ, «Бичурская»;

8. Жимбеева Долгор Жимбеевна — удаган-шаманка, род Галзут, племя Хори, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Буйко, «Кижингинская»;

9. Сергеева Вера Борисовна — удаган-шаманка, род Буян, племя Булагатское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Денисова, 29-25, «Кяхтинская»;

10. Абашеева Анна Александровна — удаган-шаманка, род Онгой, племя Булагатское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Жергева, 33"а», тел. 37-98-36, «Курумканская»;

11. Бухалаева Аюрова Ала Николаевна — удаган-шаманка, род Онгой, племя Булагатское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Гагарина, 57-5, тел. 26-50-40, «Ангарская»;

12. Эргынеева Зоя Эргынеевна — Шанарта удаган-төөгдэй, имеющая высшую степень посвящения шаманок в Бурятии, проживает в г. Улан-Удэ;

Члены конфессии «Бөө мүргэл», шаманы, не прошедшие посвящения «Хуурай», «Сагааша», «Хаялгын», которым предстоит обряды посвящения:

1. Бортожинов Дмитрий Богонсович — «Сагааша», род хэнгэдэр, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Ключевская,

13. «Шихейский» (Иркутская область);

2. Магаев Михаил Магаевич — Хаялгын бөө, род Абазай, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, тел. 26-27-28, «Нүхэ-нурский»;

3. Гашинов Геннадий Хобитуевич — Хуурай бөө, род Борсой шоной, племя Эхиритское, проживает в г. Улан-Удэ, с. Поселье, ул. Флотская, «Баргузинский»;

4. Михайлов Иван Андреевич — Сагааша бөө, род Абаганай, племя Булагатское, проживает в г. Улан-Удэ, ул. Толстого, 14-36, «Игинский»;

5. Васильев Анатолий Николаевич — Сагааша бөө, род Ашабагат, племя Булагатское, «Эхиритский»;

6. Багмаева Даша-Дулма Доржиевна — Сагааша удаган, племя Хори, проживает в г. Улан-Удэ.

7. Скольжиков Николай Васильевич — «Хуурай», род Енгүүд, племя «Булагатское», проживает с. Эрхирик, ул. Санжиева, 10 «Боханский».

8. Павлов Савелий Николаевич — «Хаялгын», род Буровский, племя «Эхиритское», проживает г. Улан-Удэ, ул. Гагарина, 47/9.

Все эти шаманы имеют узаконенное государством право заниматься культурной деятельностью в республике и по Байкальскому региону.

Пользуясь случаем, хочу напомнить и предупредить вот о чем: часто до нас доходят сведения, что лица, называющие себя шаманами, но не состоящие в официальных конфессиях, зарегистрированных в Минюсте республики, разжигают костры, организовывают массовые сборища и пьянки, тем самым нанося урон и окружающей природе, и престижу традиций шаманизма. Напоминаем, что все сакральные и природоохраняющие места контролируются работниками природоохранной прокуратуры, пожарной службой и органами внутренних дел.

Шаманы на местах по различным вопросам могут обращаться к представителям конфессии:

в Баргузинском районе — Хобракову Б.Б.

в Курумканском — Данчиновой М.Г.

в Тункинском — Хобракову С.А.

в Кижингинском — Ханарову А.А.

в Хоринском и в Еравнинском районах — Ринчино В.И. (с. Можайка)

в Закаменском, Джундинском районах — Цыденову В.Б. (с. Мыла)

в Кабанском районе — Андрееву А. (с. Корсаково)

в Селенгинском районе — Дашинимеву Г.А. (с. Харгана).

...Я благодарен газете «Буряад үнэн» - «Дүхэриг», любезно предоставившей страницы для публикации серии материалов по шаманизму и рад тому, что «Тайна посвящения в шаманы» вызвала живой интерес не только в среде религиозных деятелей, но и получила резонанс среди широкой общественности.

Потому надеюсь, что мы продолжим эту тему - тему посвящения к тайным силам природы и космоса, тему поклонения родовым онгонам и предкам. Помочь духовному оздоровлению общества и нации - наш святой долг.

РФ-гэй болон Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, доцент Валентина Цыденовна Дамбуевагай түрэхөөр 60 наһанай ойдо

ЭНЭЭХЭН ТЭНЮУХЭН ДЭЛХЭЙ ДЭЭР

ТЭРЭЭХЭН ХОРЁОД НАНАНДАА

Эдир наһан... Хүнэй нангин хаһануудай нэгэн. Ажалайнгаа намтарай түрүүшын хууданауудые ямарар эхилээбши, тиимээр лэ наһанайшни замай хуби заяан эрьхэх.

Валентина Цыденовна Дамбуевагай бүри эдирхэн ябахата, отчествоороо дурдуулдаг болоодүй, П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ училищиин шүрэ шүдэгэрхэн хурагдаша Валя Николаева ябахата, би тэрэнтэй танилсаһан хүм. Энгельс ахань миний хани басаган Катя Цыбиковатай нүхэсэдэг байгаа. Тийгээд лэ БГПИ-гэй хамтын байрада Валя ерэдэг, Катиа айлшаладаг бэлэй.

Дуушан болохо тухай зүүдэлжэ хонодог болоһон 14-тэйхэн үхибүүнэй хүгжэмэй училищиа орохоёо ерэхэдэ:

Наһанай хүсөөдүй, хоолойшни тухандаа хүрэтэрөө хүгжөөдүй, - гээд, хоровай-дирижерско таһагта орохыень училищиин приёмно комисси дурадхаһан юм. Тийгээжэ тэндэ хуража гарахадань, буряад литература, искусствын декада болохоор зарлагданхай, буха ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ, республикын удамаршад хүл хөөрсөг боложо байгаа.

Али нэгэ хүдөөнотогта хоор эмхидхэхэ хөөрлөөдөнэй болоходо, Хэжэньг шэлэгдэжэ, мэнэ хаяхан училищи дүүргэһэн, хориео хүрөөдүй Валя Хэжэньг руу эльгээгдэ. Нэгэдэхээр, Валя Хэжэньг аймагай Загһата нотагта түрэнэн, энэ аймагтаа үдэрхэн басаган байшоо. Хоёрдохёор, эдирхэньше наа, эдешэгхэн гэхэ гү, али эрхим хайнаар мэргэжэлээ шудалжа гараһан байгаа ха юм. Тиймэхээ гэрэ үедэ училищиа багшаладаг байһан бэлигтэ композитор, нотагайн хүн Ж.А.Батуйе Валине найн мэдэхэ нэн хойноо республикын соёлой министр Д.Ж.Жалсабондо зууршалаа нэн бээ.

Залуу хормейстерэй урда ямар зорилго табигдаа лэн хаб гэхэдэ, шадаал наа, олон хүнөө бүридхэн (адагын 70-80) хоор эмхидхэхэ; гадна хоорой дуушад барандаа сэхээтэн (интеллигенци) бэшэ, хүдэлмэришэд, малшад оролсохо ёһотой гэхэн эрилтэ табигдаа.

Дэшээ хараха зоной, илангаяа засаг баригшадтай заабари хургаалые хуулита гэжэ мэдэржэ хураһан тэрэ үеын зоной гуримаар залуу мэргэжэлтэ шадалаара болоо нааб даа. Талаан болоходо, хоор эмхидхэхэ хэрэгтэ али болохоор туһалха гэхэн хатуу захяа партин райкомдо дээрэнхэ үгтэһэн байшоо. Тиймэхээ райкомтой нэгдэхэ секретариин гү, үгышьше наа, ямар нэгэ ноёной машинаар хууриң тосхонуудаар, малшадтай байраһуудаар ябажа, дуу дууладаг хайхан хоолойтой, аялга хүгжэмдэ обтой хүбүүд басагадые элирүүлхэ талаар залуу хормейстер горитой ехэ ажал хээ.

Тийгээд лэ үдэр бүрийн эсэшэ сусаһагүй хара хүдэлмэри эхилээ нааб даа. Хара гэхэн үгын доогуур дэмы зурагдаагүй. 80 ондоо хүниие нэгэ амитай, нэгэ зорилготой болгожэ, хоорой бүхэли коллектив бүрилдүүлхэдэ, оройдоошье хүнгэн байгаагүй

Обог, нэрэ, алдар: Дамбуева (басаган ябахата - Николаева) Валентина Цыденовна.

Түрэнэн ой, жэл, махабодо, мэнгэ: 1939 оной шарагшан шорой туулай жэл, 7 улаан мэнгэтэй.

хуража олоһон эрдэм: П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиие 1958 ондо дүүргэжэ. Хожомынь Зүүн Сибириин соёлой институт заочноор дүүргэжэ.

Олоһон мэргэжэл: дирижер-хормейстер.

Зохёохы ажалай туйлаһанууд: Илалтын 40 жэлэй ойдо зориулагдаһан Бүхэсоюзна харалгын лауреадай медаль, ажалшадтай уран бүтээлэй Бүхэсоюзна I фестивалиин лауреат, Агууехэ Октябрийн хубисхалай 70 жэлэй ойдо арадай уран бүтээлэй Бүхэсоюзна II

НАМТАРАЙ ХҮСЭНЭГҮҮДХЭЭ

фестивалиин лауреат г.м.

Урмашууланууд: 1959 оной декабрийн 25-най Зарлигаар РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамота; ВЛКСМ-эй ЦК-гай

Хүндэлэлэй грамота (1959 оной декабрь). «Ажалшадтай найн дуранай уран бүтээлдэ туйлаһан туйлаһануудай түлөө» СССР-эй Соёлой министрствын болон соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай тэмдэг; «В.И.Ленинэй түрэхөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ. Шэн зоригто ажалай түлөө», «Ажалай ветеран» медальнууд.

Нэрэ зэртэнүүд: Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ (1977 оной мартын 8); Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ (1995 оной январийн 24).

Эрдэмэй зэргэ: Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академиин доцент. Ури хүүгэдэ: гурбан хүбүүтэй, нэгэ басагатай, 4 ашатай (3 хүбүүн, 1 басаган).

гэжэ али. Дайнай үедэ дээрэнхэ нэгэ ноён манай нотагта ержэ, үргөөрөө газар наншатаргаа гэхээр ажаллажа ябаһан колхозник эхэнэрүүдтэй суглаа хэхэдэ: «Хаб харанхыһаа хаб харанхы болотор ажаллаха хэрэгтэй!..» - гэжэ хургаа ёдогонуулан зангаа агша нэн, орой мартадаггүйб. Өөдөгүхэн тэрэ ноёной хэлэһэндэ, Валентина Цыденовна арай гэжэ гэртээ унтахаяал ошохоһоо бэшэ сагтан үнэхөөрөө «хаб харанхыһаа хаб харанхы болотор», эдихэ хоолоо мартан ажалладаг байгаа даа. Ажадаа дуратай, үндэр мэдэрэлээр сэдхэлээ хуяглаад ябахатаа, зүрхээ «эдижэрхөөгүй», тэсэжэ гараа гээшэ. Тээд залуу ябагдаа ха юм даа, залуу!..

Мэнгээрхэн ябаһан ээм дээрэн тохогоһон туйлай ехэ харюусалгые залуу мэргэжэлтэ эрхимээр бээдүүлээ гэшэ ааб даа. Тэрэнэ юугээр гэршэлэгдэнэб гэхэдэ, Москвада болоһон алдарта декадада Хэжэньгын арадай хоор хабаадахадаа, эрхим дүн харуулжа, хормейстер тэрэхэн хорёод наһандаа хоёр ехэ урмашуулагда хүртэһэн байна бшуу! («Намтарай хүсэньгүүдхээ» гэшые харатгы).

ДУРАН СЭДХЭЛЫНЬ — ДУУНАЙ ЖЭГҮҮР

Эрхим гүйгөөшэд эстафетын эхиндэ хүлэйнгөө шандаһаа шангалжа шадабал, амжалта туйладаг гэшэ бээ. Тэрээн шэнги, анхан ажалайнгаа намтарые азатай хайнаар эхилжэ, нэн түрүүн өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хандажа хураһан хүн гэшэ саашадаашье тиимээр лэ ажалладаг. Валентина Цыденовна тиимэл хүнүүдэй нэгэн байба.

Хараял даа: хүдөөһөө город зөөжэ, ерээд байхатаа, Валентина Цыденовна хэхэ юумээ оложо, үйлэс гудамжын ута богониие «хэмжэжэ» ябаагүй. Нэгэдэхээр, хүүгэдын баганууд, тэднээ хүн болгохо, хубсалуулаха, хоолуулаха хэрэгтэй байгаа. Хоёрдохёор, ажалгүй байдалда байжа хураагүй нэн хойноо нэгшые үдэр мин үнжэхэнэ одоол хэнэлтэ шэнгээр үзэгдэхэ.

Буряадай Соёлой министрство энэ бэрхэ мэргэжэлтын уран бэлигы, тэрэнэй эмхидхэлшэ шадабариие мэдэдэг, үндэрөөр

сэгнэдэг хадаа хүгжэмэй шэнэ хургуули байгуулахыень даабари үгтэһэн байгаа. 1966 ондо хүгжэмэй хургуули нээгдэ; тэндэ хахы халаг ажаллажа байтарнь, Улаан-Үдын мяханай комбинат шадар хүгжэмэй хургуули эмхидхэхэ даабари үгтэб. Тэндэ хүгжэмэй 6-дахы хургуули В.Ц.Дамбуевагай аша оролдоогоор нээгдээ нэн. Юрэнхыдэнь хэлэбэл, Валентина Цыденовна хүгжэмэй 1-дахы, 6-дахы, 7-дохи болон бусад хургуулинуудые толгойлоо.

1977 ондо өөрынгөө дүүргэһэн хүгжэмэй училищиад уригдажа, тэндэ ятагистнуудай (ятагшад гэхэ дурам хүрөө, хэлэ бэшэгтэй эрдэмтэд буруушааха юм гү гэжэ ханаад, болибо хаб!) класс 1977 ондо байгуулаад, баһал горитой амжалта туйлаа. Тэрэнэй шабинар мүнөө хүдөө нотагуудта багшынгаа дүршэл үргэлжэлүүлэ.

Хүгжэмэй бүлгэмэй «Уржал» гэжэ фольклорно ансамбль байгуулан габьяатай. Энэ ансамбль В.Ц.Дамбуевагай хүтэлбэри доро хэдэн харалгануудта хабаадаһан, лауреат болоһон, хилын саагуур гастрольдо олон удаа ябаһан алдартай. Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академида багшалажа эхилхэдэ, мун лэ фольклорно «Ульгэр» ансамбль байгуулаа гэшэ.

В.Ц.Дамбуева хаанашье ябахатаа, хэнтэйшье танилсахадаа, ямар дуу дуулагдагыень анхаралтайгаар шагнажа, сээжэдэ хэдүүжа, һүүлдэнь ажалдаа хэрэглэдэг зайнтай. Жэпэнь, наһажаал нэгэ хүнэй дуулаһан дууе намда дуулажа үгөө нэн. Тэрэнэ «Сартуулануудай дуун» гэжэ нэрлэнэ: Урасхамалхан Джэдынгээ үертэ

Унаганч борым үбсүүндэ.

Учарсанхан гансамни

холохон дөө,

Ухаанхан джүрхэндэм

байсаар даа.

Элистэйхэн Джэдынгээ үертэ

Эмнигхэнч борым үбсүүндэ.

Эджелсэнхэн гансамни

холохон дөө,

Эльгэ джүрхэндэм байсаар

даа.

Энэ мэтээр Эрхүүгэй можын бүхы шахуу буряадуудай, Захааминдай, Тунхэнэй, Бусадшы нотагуудай арадай аялга дуунууд Валентина Дамбуевагай репертуарта сугларанхай.

Хара баһаһаа дуунда хүзгэлжэ, дуран сэдхэлээ дуунай жэгүүр болгоһонийн хаанаһаа эхитэй хаб? Энэ асуулада Валентина Цыденовна иигэжэ харюусаа нэн:

- Абаһни бухгалатер хүн нэн. Хаа яа хүхихдөө дуулаха даа. Харин эжымни угаа дууша хүн байһан юм даа. Оёдолошо, уран гартай нэн. Юумэ оёжо хуухатаа, аргагүй гоёор дуулаха. Баарһан даа, эжымни үзэг бэшэггүйшые наа, үзэлэй һонюуша. Хожомын телевизорэй би болохоодо, һүүлэй хамаг һонинуудые шагнаһан, хараһан лэ байха. Хоккей хараха дуратай. Хоккеистнуудые обог, нэрээрнь бултыень таниха, мэдэхэ. Эжымнай залуушагаар үгы нэн. Эсэгэмнай 80 гаража мордоо нэн. Наһатайшые болоһон хойноо дуулаха дуратай байгаа. Дуунда дуратай байһамни эжымнээм үдхатай гэжэ ханадагби...

Абая, эжыгээ иигэжэ хайхан үгөөр дурдажа байһаниинь басаган үрийн буян даа. Үрээлүүдэй нэгэ ном соһоо «Эхын нэрэ мүнхэ бай!» гэхэн шүлэг оложорхөөд, тэрэниие буулгажа абаад, концертнүүдтэ уран гоёор уншадаг байһанаа, тэрэнээ дуун болгоод дууладаг болоо:

Энэ тэнюун дэлхэй дээр

Эрын соло эдлэхээр

Эрхы дээрээ үргэһэн -

Эжын нэрэ мүнхэ байг.

Хонгор жаахан намайгаа

Ходол өөгиөөн тэнжээһэн

Энэ дэлхэйн эрдэни -

Эжын нэрэ мүнхэ байг.

Ажал эрдэм хоёрто

Адли тэгшээр хургаһан

Эхын дуунай һабагша -

Эжын нэрэ мүнхэ байг.

Түгэс хүдэлмэри зонхилһон,

Түрэл дайдаа хамгаалһан

Эрын эрхим хүбүүдэй -

Эхын нэрэ мүнхэ байг.

Ури хүүгэд бүхэндөө

Үнэн зүрхөө зориулаад,

Эрьелтгүйгоор мордоһон -

Эжын нэрэ мүнхэ байг!..

Валентина Цыденовна өөрөөшье шүлэг зохёохо һэдэбтэй юм байна гэжэ би һая мэдэжэ абааб. Бүхэли дэбтэр болохо шүлэгүүдээ хэндэшые харуулагдагүй, имагал дүтынгөө хүнүүдтэ уншажа үгэдэг байһаниинь, намда обёорогдошоо. 1971 ондо бэшэһэн нэгэ шүлэгыень эндэ буураһуу:

Харин битнай мүнөө

Хододой уяран ябахатаа,

Гурбан хүбүүдээ ханахатаа,

Гэнтэ гэрэл ороно досоом.

Эжы аба хоёрни!

Ингэжэ манаа үргэжэ,

Эльгэ зүрхөө доһолон

ябахыетнай

Эгээл мүнөө ойлгобоб.

Холшорхон ябаһан бэемни,

Хододоо ганса ябахгүйн.

Хээшэ нэгэтэ жаргал

Хүсэжэ ерэхэл намайгаа.

Уран шүлэгтэй хуули ёһые баримталһан бэшэшые наань, зүрхэнэй гүн ехэ гуниг эндэшь мэдэрэгдэнэ? Түрүүшынгээ нүхэрһөө хахасаад, бишыхан байһан гурбан хүбүүдээ хүд дээрэн табиха гэжэ аһан оролдожо ябаһан үень байгаа бээ.

Түрүүшын нүхэр, хүбүүдэйн эсэгэ республикын дунда зиндаагай бэрхэ хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн байһан Цыден Нимаевич Цыренжаповай хүбүүн - Владимир Цыренжапов нэн. Би тэрэниинье баһаһан мэдэхэ нэм. Эсэгэнь Яруунын аймагай түрүүлэгшэ байгаа. Володя помгон даруу, зохид хүн нэн.

- Хүбүүдэйм эсэгэ хайн хүн нааб даа, - гэжэ Валентина Цыденовна Владимир Цыденевичээ дурлана.

Валентина Цыденовга эсэгыень үгылүүлэнгүй, гурбаһа хүбүүдээ бата бөхөөр хүд дээрэн гаргаа, хайн хүнүүд болгожо табяал даа. Тэдэнь мүнөө өөһэдөө эсэгэнэр болоһонхой, үри хүүгэдээ хүмүүжүүлэ.

- Мама иимэ ташаргүйхэн аад, яжа бидэниие, нэгыемнай хургуулида, нүгөөдыемнай саадигта, гурбадахиюемнай яслида түхээржэ үрдидэг байгаа гэшэб! Үглөө бүри сэлбэрхэн хубсаһа үмдэхүүдээ табихадань, үдэшэ муухай болгоод лэ ерэхэн, өөһэдөө эсэгэнэр болохоодо ойлгобо хабди, - гэжэ хүбүүдын гайхалладаг. Одоол мамынгаа шүлэг соогоо хэлэһэншүү үгэнүүдые хэлэ.

Ехэ хүбүүнэйнгээ институтда хуража байхата, Николай Иванович Дамбуевтай хуби заяагаа нилүүлһэн юм. Үхибүүдын, илангаяа ехэ хүбүүниинь ехээ халуунаар дэмжээ нэн. Николай Иванович угаа хайн хүн байшоо. Тиймэл хадаа: «Валя бидэ хоёр гурбан хүбүүдтэйбди», - гэжэ түрэлхидтөө хэлэдэг байгаа гэшэ бээ.

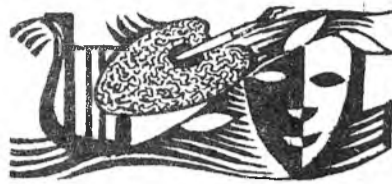
Хожомын эдэ хоёр басагатай болоо. Мүнөө тэрэнэ эжынгээ ажалладаг академиин 1-дхи курсда хураа.

Энээхэн тэнюун дэлхэй дээрэ дуратай ажалтай, үри хүүгэдээр тэгшэ ябахата, гоё даа.

Зүгөөр гэнэ гэтэжэ байдаг гэшэ. 1995 оной үбэл аюулда дайрагдаһан нэгэ үхиниие абаржа байһаар, хоротоной гарһаа Николай Иванович ами наһанһаа хахасажэ, энэ бүлэдэ аргагүй ехэ сохилто болоһон юм. Иимэ сохилтые баһал тэсэжэ, зүрхэн соогоо багтаажа шадахын тула сэдхэлэй амаргүй ехэ хүсэн хэрэгтэй даа. Энэ гашуудалта үедэнь гурбан хүбүүдын, арба гаратайхан басаганиинь, түрэлхидынь түшэр тулгуури боложо үгөө нааб даа.

Гэхэ зуура сэдхэлэй гашуудалые ажал эмшэдэг шэдигтэй. Зоболондо дарагдааб гэжэ гараа хула таблад хуунгүй Валентина Цыденовна шангаар бээ баряад, урдышхидал адли шумууһанаар ажалдаа шунажа ябаа. Мүнөөшье тиимэл зандаа. Цырендулма ДОНДОГЬ.

Урван үгсэ

Х О Р И

угсаатан анхан ажагуулан уг шотагаараа Байгал далайн шадар таран нүүжэ ябахаар, урдань хаанай түшэмэл Барга баатар эсэгынгээ захиһан ёһоор, үдэ нара шэглэн нүүжэ яба ябахаар, улам саашаа байгаалин баялгыг дахажа, домогто Заян Наваа, Байдан Ёгоо гэдэг Ара Түбэдэй шотагуудта хүржэ, тэндэ олон жэлдэ ажагууха зуураа, үнэржэн үдэжэ байһан гэхэ.

Энэ Заян Наваа, Байдан Ёгоо гэдэг шотагууд тухай Яруунын Догно шотагта түрэнн Эгэтын дасанай хамжаанай Дашын Бальжинима гэдэг үбгэнэй болон бусад зоной хэлэһэн угай бэшэгһээ дуулаһанаа эндэ хэлэхэб. Тэрэ Бальжинима Дашын гэгшэ бага наһандаа хуураг болоод, эрдэмээ дээшлүүлхын тула хоёр гү, али гурбан жэлдэ Сүүгэлэй дасанда хургуули хээд, саашаадаа Үбэр Монголой шотагуудаар дамжан ябажа, Түбэдэй Лабран хинд хүржэ, тэндэхи багшанартай уулзажа, шабида багтаад, энэ хиндэй хурал хуралсажа, дүшэ гаран жэлэй туршада һудар номдо, эрдэм хургуулида хураһан байгаа. Тийхэ сагтаа олон нүхэдөөрөө хамта эмэй үбһэ түүхэ гэжэ Наян Наваа шотагуудаар ябаһан, тэрэ шотаг ороной үзэсхэлэн найхангые гайхан ябаһан байгаа юм.

Наян Наваа гэдэг шотагууд Түбэд Монгол хоёрой хоорондо наян дабаатай аад, тэдэ дабаануудһаа наян горхон урдажа, наян жалгаар дамжан, Бада гэдэг голдо ородог байһан гэхэ. Хойто ара таладань үргэлжэ үндэр ууланууд байдаг аад, тэрэ уулын эгээ оройнь Ёгын үндэр гэдэг, юрэ хүнэй оройдонь гаража болохогүй байһанье, зарим бэрхэ ангуушад гараһан байдаг гэжэ хэлсэдэг юм. Заян гэдэгһын ута аад, үргэн гол байха зуураа, олон горхонуудые нэгдэхэн, Бадын мурэндэ шудхадаг гэхэ. Энэ шотаг ороной уларил ехэ урин дулаахан, үбэлын хүйтэн бэшэ, ургаса ногоониинь хүнэй бүхэдэ хүрмэ, эдэдэ зүйлэй үзэм, алим, жэмсэ болон бусад ургадаг гэхэ. Энэ шотагта хүн зон, айл аймаг гэжэ огто үгы, зэрлиг ямаад хүрэгөөрөө элсэжэ ябадаг, ан гүрөөл олон, аглаг гоё байгалайтай гэхэ.

Тэндэ суг эм түүжэ ябаһан Ёгын үндэрэй арын зүүн гарай турагуудай нэгэ лама имэ түүхэ хөөрөөн байна.

Эдэ шотагуудаар эртэ сагта, олон зуугаад жэлэй саана хори угсаатан ажагуужа байтараа, ямар нэгэн шалтагаанаар зүүн зүг барин нүүһэн юм гэжэ миний хүншэн эжы хөөрөдөг бэлэй. Эдэ шотагуудаар ондоо улад зон хуухаяа ербэшье, эндээ хуужа огто шададаггүй, гэдэргээ бусадаг байһан гэнэ. Энэ орон шотагай сабдаг ехэ хатуу гэжэ хэлсэдэг байһан ха.

Энэ Байдан Ёгоо, Наян Наваада ажагууха сагтаа хориин

«Буряад үнэн» сонинтой эмхидхэхэн Буряадай түрүү хүнүүд-гэһэн түрүүшын харалгада Буряад Уласай түрүүлгшын ехэ шанда хүртэһэн суута үльгэр түүхэһэн Эргэниин Рэгээн ахай арбан зургаадаху арабжанай тахья жэлэй улари харын хорин долоондо, гаргай хоёрто, үглөөнэй наранай урга тугажа байха үегэ гү, али 1909 оной ноябриин 17-до, үглөөнэй 7 сагай үегэ алтан дэлхэй гээрэ түрэжэ, мүнөө жэлдэ тэбхэр 90 наһаяа тэмдэглэжэ байна. Энэ баясхаланта ушараар дашарамдуулан, үшөө дахин ута наһа, угаан жаргал хүсөөг, Рэгээн ахайн «Бальжан хатан», «Бабжа баатар» гэхэн хори буряадай түүхын тэмдэглэлнүүдые тунхагланабди.

Д.Н.ДОРЖИЕВ,

Буряадай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй профессор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

БАЛЬЖАН ХАТАН

угсаатан Түбэд ороной түб газар оронтой ойро зэргэ байдаг байһан тула, хоорондоо ошолсохо, ерэлсэхэ,

ябалсахадаа, Түбэд ороной шажан болон хургаалы даган абаһан, энэ хори угсаатанда тэдэн ехэ нүлөө үзүүлэн, түбэд хэлээр үзэг номой бэшэг үзэжэ эхилһэншье заримашуул байһан бололтой. Түбэд оронһоо наашаа ерэхэ, шажан номдо хургадаг ламаһаршые байһан, мүн хоринхид өһөдөөшье түбэдэй бурхан шажанда хуража ерээд, отог аймагайнгаа дунда номой хургаал дэлгэрүүлжэ, бурхан шүтөөн байгуулан, хурал мүргэл эрхилһэн ушар байһан бололтой. Баһа бага зэргээр Энэдхэгэй, Балбын, Хитад гү, али Чин уласай үзэг, бэшэг, номдонь хуралсадаг хүнүүд бии болоһон гэхэ байна. Иигэжэ байха үедөө һайн бэлгтэй хүнүүдын өөрын жэнхэни хори хэлэн дээрэ үзэг бэшэг зохёожо, эрдэмэй дэжэ олоһоншье тухай домог бии юм.

Мүн хойшоодоо Монгол орондо зохёогдоһон хуушан монгол гэдэг дээрэнхэ доошонь бэшэгдэдэгтэй тон дүтэрхы байһан мэтээр найруулан зохёоһон байгаа гэхэ. Энэ мэтэ ушараар хори угсаатан ном бэшэгтэ хургаха хара багшатай, зурхайшадтай, зурагшадтай, өөрын хэлэн дээрэ ябуулаха үзэг бэшэгтэй болохо тумаа, эгшэрг дуунай хилгаанан хуур, модон жэмбүүр, хулһан лимбэ, арһан хэсэ, хальһан хэнгэрэг гэхэ мэтэ элдэб хүгжэмэй эмсэргүүдтэй байжа, орон шотагаа, улад зоноо, адуу малаа магтажа түүрэн дууладалдаг байһан гэхэ. Мүн баһа жэл сагай уларилэй нэлгэлтын эхин болон нүүлдэ, һара наран болон одо мүншэнэй эрссөһөө байгаалин жама ёһын байдалһаа дулдыдан, ажал байдалай болон адууһа малайнгаа арьбажаһын тула, амтан сагаан эдэснэйнгээ дэлгэрхын тула, амгалан тайбан амидархын тула, сээгэ ногоогоор хушагдаһан гоё найхан шотагайнгаа хада уулын эздые, уһа нуурайнгаа лусуудые тахижа, тогтомог ехэ пайр зугаа, толотомо найхан бүжэг наада бүгэдэ отог аймагаараа хэдэг баяр баясхаланта ёһо заншалтай байһан гэхэ. Баһа саашань хэлэхэдэ, зэргэ ажаמידаран хууһан ойрын уладтаяа өһөдтөө хэрэгтэй эд хэрэгсэлнүүдые хэлбэни абалсажа, аралжаа наймаа хэдэг байһан гэхэ. Анха саһаа тахин мургэн ябаһан бөө удаганаа, онго тэнгэриес дуудан тахижа байдаг һэн гэхэ. Баһа энэ хорин угсаатаниие нийтэ дээрэнх

ударидаха түрүү ноён гү, али тайшаа зэргэһээ дээшэ бага хан гэдэг олон үе үргэмжэлэгдһөн залгамжалагдажа хууһан гэхэ домог баһа бии юм.

Дээрэ хэлэгдһөн хорин угсаатанай Наян Наваа, Байдан Ёгоо гэдэг шотагһаа наашаа нүүжэ ерһэн тухай. Анхан ажагууһан Наян Наваа, Байдан Ёгоо гэжэ шотагһаа хори угсаатанай наашаа нүүжэ ерһэн шалтагааниинь гэхэдэ иимэ.

Нэгэн сагта өөлэд турагуудай хан түрэ барихан ноён байһан аад, тэрэ ойронь ажагууһан хори угсаатаниие эрхэ мэдэлдэ абанай байгаа. Хори угсаатанай оройн ноён болохо нэгэ ахамад түрүү ноёниинь тэрэ өөлэд турагуудай хан ноёной түшэмэл болгон табигдаһан байгаа. Тийн энэ түшэмэлэй ухаатай найхан басагы тэрэ өөлэд турагуудай хан ноён өөрынгөө хатан болгон абахадань, хори угсаатан тэрэ хатанай энжэ болон үгсэһэн ха. Тэрэ хорин ноёноһоо хатан болгон абаһан һамганиинь өөлэд турагуудай хан ноёной һамган болоод байхадаа, олон үхибүүдтэй болоһон ха. Тэдэ үхибүүдэй дунда нэгэ сээр найхан үхин байһыень монголой хаадай һүүлшын хаануудай нэгэн Буянта сэсэн хаан гэдэг тэрэ өөлэд турагуудай гоё найхан басагы хатан болгон абаһан байгаа. Тэрэ сагай заншалай ёһоор, хан хүнэй үхин хадамай газарта хүргэгдэхэдөө, өөрын энжэ зонтой ердэг байһан юм ха. Тийн мүнөөхи өөлэд турагуудай хан ноён өөрынгөө мэдэл доро байһан хори угсаатаниие басаганайнгаа энжэ болгон үгэбэ. Тийгэжэ хори угсаатан өөлэд турагуудай хан ноёной захиралтаар тэрэ найхан энхэ амгалан ажагууһан шотагһаа хүлгүүлэн тэшхүүлэгдэжэ нүүдэгжэ сагта, Наян Наваа шотагһаа хүдэлжэ, Заян голые гаталан, Наян дабаагаар дабажа, Байдын болоор уруудан, Ёгын үндэрые дабан гараха зуураа, шотаг ороноо орхин нүүжэ ябаһандаа гуниглан дуулаһаниинь гэбэл:

Наян Наяа Наяа гөө,
Наян Наваа минеэ гөө.

үгэхэ гэлсэбэ ха. Тийгэжэ хори угсаатаниие дахинаа хүлгүүлэн нүүлгэжэ, Бальжан хатан үхинөө Бүүбэй бээлын ордо харшада хүргэжэ, Дай хунтайжын хатан болгон, айхабтар ехэ түрэ, пайр, наада хэлһэн байна.

Тэдэ энжэ боложо ерһэн хорин арбан нэгэн отогой угсаатан улад Бүүбэй бээлэ ноёной албата болон хамжажа, Хянган уулын ара талаар, Хайлаар хото шадар, Хүлэн нуур оршон тойрон шотагуудаар таран ажагууһан бэлэй.

Энээнэй урда, Наян Навааһаа анха нүүжэ сагта хори уладһаа нэгэ хэдэн үсөөхэн тоото зонинь таһаран нүүжэ удаһан байжа бололтой юм, юундэб гэхэдэ энэ хоёр Түбэдэй хоорондо, Хойто болон Урда Түбэдэй хоорондо хори хэлэтэй, түхэлтэй, мал ажалаар нүүжэ ябадаг зонтой урдын сагай мургэлшэд болон ламаһан дайралдадаг байһан байна. Тэдэ Баруун Жуу аяншалан ябаһан зоноор уулзахадаа, ехэ хүндэтгэйгөөр угтадаг, аяшарһаниие амаруулан, ехэ һонирхон яридадаг байгаа юм гэлсэдэг һэн ха. Мүн баһа Хитад газарта хори хэлэтэй, адли шөгтэй зон ажагуудаг гүхэй хэлсэдэг байһан байна. Эдэ хори угсаатанай таһардаһан, үлэдэһэн зон байгаа ёһотой гэлсэхэ юм.

Тийн Дай хунтайжын Бальжан хатан гэгдэжэ түбхинэн хууха сагта, хори нзагууртан энжэ зон болон байдаг бэлэй. Нэгэ хэдэн сагта ажана түнжэн хууха үедэнь, Бүүбэй бээлэ ноёной хатан наһанһаа нүгшэжэ, тэрэ ноён өөрынгөө албатын соһоо нэгэ харсас изагуурта үхиниие һунгажа, гэргэн хатан болгожо абаба ха. Тэрэ хатангатаа хуужа байха үедөө, Бүүбэй бээлэнь үбгэн наһан болоһон тулань, Дай хунтайжатай тэрэ зулуу хатан инаг амаар болоходонь, Бальжан хатан эрдээ хэлэбэ:

- Ши эхэтээр өнөөдэжэ, наадажа, энхэрэг амаар болохоһи юун бэ? - гэжэ хэлээд, тэрэһөө уламжалан, эхэ бэри хоёр эбгүй болоһон дээрһөө, хоорондоо зохилдохогүй, хэрүүлтэй болоһон байна. Тийн хатан бэри хоёрой атаа жүтөөн, хэрүүл хөмороон түргэдэжэ, Бальжан хатан өөрын нүхэрөө үгэдөө оруулан, анхан өөрынгөө абажа ерһэн энжэ хори угсаата арбан нэгэн отог зонийнгоо ехэнхи хубиие эрхэ дороо хуряжа, Дай хунтайжатаа хамта 1613 оной үедэ Бүүбэй бээлын шотагһаа гаража, хойто зүг шэглэн нүүхэдээ, олон тэргэ тэмээндэ бараа хуйгаа, эд зөөриес ашаалаж, адуу малаа албатын зоноороо туулгажа уда удаһаар Улирэнгэ гол шадар, Хуандайн тала болон Хүхэлбиин хүбшын захаар таража хуухадаа, Дай хунтайжа Бальжан хатан хоёр ажагууха нэгэ һайн ордо харша тодхон байгууһан бэлэй.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

МАЙСААН ТААБАЙН УЛЬГЭРНҮҮД

- УГ ДАМЖУУЛЬАН ХҮЛЭГҮҮД

Зунай мүүштэ үгдэш гү, али хүйтэн үбэлэй утахан үгдэш хүхиюутэй носожо байһан галай захага хүлөө забилан нуужа, үльгэршэ үбгэнэй хуур дээрэ ирагуу гоё хүгжэм аялга наадан, үльгэр домог түүрээхэдэ, амья татан шагнажа, үгэ бүхэнэй гарахага, үльгэрэй геройнуудай образто орон, оршон тойронхи үйлэ хэрэгүүдые тоохоо болон шахуу нуудаг бэлэйл... Нээрээшье, хэр үгһаа хойшо үльгэршэ үбгэд арад зоний дунда тон ехэ хүндэтэй, арад зонийнгоо аман зохёолой баялигыг уг дамжуулан хүгжөөдөг байгаа. 120 жэлэй саана үльгэр түүхэтэ орон гэжэ алдаршаһан Түнхэнэй аймагай Охор-Шэбэр номагта буряад арадай ерээдүйн гайхамшагта үльгэршэ Майсаан Арданович Алсыев түрэнэй юм.

Майсаан Арданович буряад зоний уг гарбал, түүхэ домогуудыг, Шоло Баатар, Шумарман, Амарсана тухай домогуудыг, мүн Советскэ Союзай Герой Жамбал Ешеевич Тулаев тухай ба болон бусад дуунуудыг дуулаха дуратай һэн.

Майсаан Арданович хэдэн арбаад мянган шүлэглэмэл мүнүүдһээ бүридэһэн ехэ үльгэрнүүдыг үгэ үгөөрнь һанажа, сээжээр хэлэдэг һэн.

1994 ондо тэрэнэй түрэн Охор-Шэбэр номагта түрэнһөөр 115 жэлэнь ой үргэнөөр тэмдэглэгдээ юм. Энэ удаа, тодорхойлон хэлэбэл, мартын 13-да хүүхэлдэйн «Ульгэр» театрай тайзан дээрэ Майсаан Алсыевай түрэнһөөр 120 жэлэй ойдо зориулагдһан үльгэршэдэй мурьсөөн үнгэргэгдөө. 6 аймагай 28 үльгэршэд, морин хууршад, лимбэшэд тус мурьсөөндэ хабаадаа.

Жюриин түрүүлэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Даша-Нима Санжиевич Дугаровай хэлэнээр, конкурсноо конкурсноо хабаадагшад бэлэдхэл, мэдэс улам дээшэлжэ байһаныш һайшаалтай.

Энэ удаа үнгэргэгдэһэн мурьсөөн ерэхэ намар үнгэргэгдэхэ Сибирь болон Алас-Дурца сүгэй регионой конкурсын бэлэдхэлэй фестиваль мүн гэжэ тэмдэглэлтэй. Эндэ эхин классай хурагшагнаа эхилээд, Хориһоо ерэн ажалай ветеран Галсан Цыбжитов хүрэтэр наһатай үльгэршэд хабаадаһан байна. Тиигээд үльгэршэдэй конкурсын гол шан Түнхэнэй аймагай Аршаанай лицейн хурагша Майя Балдановада хүртөө. Түнхэнэй аймагай өөһэдын хүтэлбэрлгын захиргаанай сүгһөө поэт Жорж Юбухаев

морин шан барюулахага, номагай үльгэршэ Майсаан таабайн нэрэ хүндые мүнхэлхын тула, мүн уран хэлэнтэй, үльгэршэдэй утаһа уг дамжуулхын тула иимэ хэмжээ ябуулгануудай үнгэргэгдэжэ байһандань баяртай байһанаа мэдүүлээ.

Нэгдэху шатын диплом Яруунын аймагай Мужыхын гунда хургуулин Баир Банзатовта барюулагдаа.

Харин 2-гохи шатын диплом Майсаан таабайн номагай басаган, Охор-Шэбэрэй гунда хургуулин хурагша Марина Ошоровада дамжуулагдһан байна. Марина 1995 ондо үнгэргэгдэһэн конкурсноо шүүжэ гараһан юм. Энэшье удаа жюриин гэшүүг Марины үндэрөөр сэгнээ. «Үгнүүдынь эгээл сэдхэлэй гүнзгийһөө, хаана саанаһаа, үнгэрһэн сагай галаһаа зэдэлхэндэ болон» гэжэ Баир Дугаров тэмдэглээ һэн.

Морин хууршад гунда дипломантууд гэбэл: З.Жигжитов (Ярууна), М.Дамиранов (БСГАКИ), Б.Самбуев (Хори) гэгшэд болон. Зоригто Жигжитов оролгын экзаменгүйгөөр БСГАКИ-да оюутанаар абтаха шанга хүртөө. Лимбэшэдэй гунда Ж.Амартуев, Б.Багатуев, М.Барханов гэгшэд дипломантуудай нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Иигээд нэгэ үгдэрэй турша соо хуур, лимбын аялга хүгжэм зэдэлээд, үльгэр домогууд түүрээгдээд дүүрээхэ бэшэ, харин саг үргэлжэ үргэн олоной шэхэ хужарлуулжа байха ерээдүйн үльгэршэдэй урган гаража байһыг энэ конкурс гэршэлээ.

Мүн Майсаан Алсыевай аша басаган Балентина Цыреновна Алсыевагай хэлэнээр, гайхамшагта үльгэршэ, буряад арадайнгаа аман зохёол хүгжөөн дамжуулжа ябаһан Майсаан таабайн дурасхаал мүнхэ байха гэхэн мэдгэрэл энэ үгдэш түрөө һэн.

Хажуугаарнь мэдээжэ үльгэршэ Рыгзен Эрдыеевич Эрдыеевэй 90 жэлэй ой үргэнөөр тэмдэглэгдэжэ байна ха юм. Энэ үгдэш Рыгзен Эрдыеевич «Ульгэр» театр ерэхэ, уржага ябаһан үльгэршэдэй эрдэм мэдэсые шагнажа, сэгнэлтэ үгэжэ, баярай үгэ хэлээ.

Тус конкурс үнгэргэгдэ горитой хубитаяа оруулан арадай уран бэлигтэнэй түбэй ажалшадта, илангаяа тэрэнэй директор Н.Г.Дансаруновада, арадай аман зохёолой таһагай мэргэжэлтэ Баир Гомбоевто баярыг хүргэхэ дуран хүрэнэ. Урданай хүгжэм дуунай аялга абьяан замхангүй, үльгэршэдэй үльгэр түүрээлгэ заллангүй уг дамжан хүгжэжэ байһан болтогой.

А.ГЕРГЕНОВ.

Г.САМБЯЛОБАЙ фото.

Майя Балданова

Баир Банзатов.

Марина Ошорова.

Пунсэг Бабалаев.

Апрелин 1 - Хошон зугаагай үдэр

Элбэг МАНЗАРОВ

ЭНЭЭДЭТЭЙ УШАРАЛНУУД

ЗУТАРААН САЙ

Түүхэй алтан таряагаа тооһо шоройһоонь һабяаг соо хэжэ һабяад, сэбэрлэһэнэй удаа (мүнөөнэй сагаар поднос таараха) түмэр сковорода һайса халаажа, хоёр зуун граммтай стаканаар дүүрэн ороһо хээд, халбагаар нэгэ үргэлжэ худхажа, хүрин улаан болоторын хуураад, бууза хэдэг мяханай машинада оруулжа мушхабалтай, аагаһан болоод үгэхэ. Гурбан литр уһанда нэгэ стакан ороһон ехэ таарамжатай байдаг. Анха түүрүүн уһаа бусалгажа аагаһаа хэһэнэй удаа, аалихан гал дээрэ эдэшүүлхэ, һүүлээрнь һү, даһа, шара тоһотой һаа, нэгэ багахан халбага хээд, уубалтай, урмагай гоё амгатайхан лэ сай боложо үгэхэ. Таряанай үгы һаа, перлово хүрнээ хамаагүй таарадаг.

Нэгэтэ иимэ амгатайхан сайгаа шананхай, хүлһэ гаратараа уужа нуутарни, городой нэгэ танил ород нүхэрни манайда орожо ербэ гэлэй. Айлаһанай ороходо, буряад зон сагаан эдэггэ табидат, сайгаа аягадаг гүб даа.

- Дээшээ нуужа, сай баригты, - гэжэ айлаһанда сай аягалжа харбайбаб. Айлаһанни ехэл һонирхожо, амгархажа байжа тамшаан уужа нуутараа:

- Энэ амгатайхан сай хайшаан гэжэ юугээр шанадаг юм, ахатап? - гэлэ. Би шогтой хүн хадаа абаһаар урдаһаань: - Малай

холимол эдэһэн лэ даа (комбикорм), - гэжэ хэлээд, мнэхдэшэ гэнгүй сайгаа хорохо зуураа:

- Сагнай иимэ хатуу, мүнгэншье үгы, тезд яхабши, иимэ байдалда ороод байналби даа, нүхэрни, - гээд сайгаа уун нуунаб. Нүхэрни урдаһаан подөө сабангүй бэлтшиоод, тагшай баринхай нуужа, нуужа, намайе хайрлаһандаа юм гү, байха бүхэ подёе сагай байдалаар хаража садаад:

- Сайгаа аягала даа! Амгатайхан лэ! Малай холимол эдэһншье һаа, иимэ амгатай сай болодог юм гэжэ мэдээгүй ябаалби, садатараа уухамни, - гэжэ тагшала харбайба. Сайгаа хэжэ үгэһэнэй удаа нүхэртөө хуу дууһан хайшаан гэжэ бэлдээдгыень хэлэжэ үгөөл бээб. Хожомой хойно гэртэнь ороһонни, зутараан сай шананхай гэр бүлөөрөө уужа нууһаад һэн.

ГОРОДОЙ НОЁН

Городой дунда зоргын нэгэ ноён январь һарын янгинама хүйтэдэ хүдөөгэй ажалшадта хүрөөд, яһала ямбатай хүн тэрээр гэдэрэ тэрзылгээд, адуушагтай уулажа:

- Зай, мүнөө дээрэ январь һарада хэды унагатай боложо байнат? - гэлэ.

Адуушаан тархияа һабардажа: - Манай эндэхи адуун үбэлдөө унагалдаггүй, - гэлэ һэн.

1 апреля - никому не верь ГОРЕСКОП

На следующей, на предыдущую и на все остальные недели.

Козий рог (Козерог) Опасайтесь перхоти. Это нечто иное, как опилки от отпиленных рогов.

Фемиды (Весы). В разговоре с мужем взвешивайте каждое слово.

Старая дева (Дева) Избегайте случайных знакомств, не ходите в гости, в кино и на выставки - есть риск выйти замуж.

Амур (Стрелец). Будет трудно стрелять сигареты. В любовных делах будьте осторожны - в колячане мало стрел.

Водохлеб (Водолей). На работе будут проблемы. На вас будут лить грязь ушатами.

Натура (Телец). Срочно бросайте курить. Вызывает озбоченность состояние здоровья вашего тельца.

Селедка (Рыбы). Время молчать, как на песке, прошло. Ваш час пробил. Блеснете ораторским мастерством. Правда, за излишнее красноречие есть опасность оказаться на столе в компании с пивом.

Краб (Рак). Урвать лакомый кусочек - ваши стихии. Но на этот раз клещи могут подвести вас. Подумайте, не смотрите на наши советы сквозь щепцы.

Scorpions (Скорпион). Ваша песенка далеко не спета. Держите жало пистолетом и все будет о кей.

Пародисты (Близнецы) Прошлогодний гороскоп как две капли воды похож на гороскоп этого года. Переставьте цифры, и увидите прошлогодние ошибки.

Баран (Овен). В вашем кабинете поменяют двери. Смотрите, не ошибитесь. Также не ходите поздно по улице: могут снять дубленку.

Король (Лев). Стрижка грив - к умножению богатства.

Астролог Арсалан НОМГОНОВ.

зуруулжа хургадаг хэн. Сагаан-Нуурай эхин хургуулида ороходоо, Мижитцырен энэ тэрэ

шоподо зуулгаа наа, хуулин шанга харюусалгада хабаадуулагдаха саг байгаа бшуу. Мижитцырен Намжилов

ловай журналист болохо замданы ехэ нүлөө үзүүлэн хүнүүд болодог. Дайн сэрэгтэ суурхажа

харуулжа, олондо мэдээжэ болгохо, гүрэл түрын шагнал хайрануудта хүртүүлхэ хэрэгтэ аха нүхэрэймнай габьяа эндэ

ХАЛУУН СЭДЬХЭЛЫНЬ — ХУРСА, ХУРДАН МҮРНҮҮД СООНЬ

Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреат, журналист М.Д.НАМЖИЛОВАЙ 70 наһанай ойго

юумэ нажаажа зурахадаа, үетэн соогоо эгээл бэрхэнь байһан юм. хургуулида хураха үедэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, үхибүүдэй диэлэнхинь арай гэжэ 4 класс дүүргээд, хоолойгоо тэжээхэ, ажал хэхэ баатай болоо хэн. Дайнай үеын хатуу шэрүүн жэлүүдтэ хураха гэхэдэ үмдэхэ хубсаһанай, эдихэ хоолой гайтай болоод, мүн колхоздо хүдэлмэрилэхэ хүнүүдэй олоор дутадаһан ушарһаа олон үхибүүд хуралсалаа үргэлжэлүүлхэ аргагүй болоһон юм.

ТИИГЭЖЭ 1942 онһоо 1949 оной июнь болотор, сэрэгэй уялгата албанда мордотороо Мижитцыренэй колхоздоо хээгүй ажал гэжэ одоол үгы юм. Үдэрэй, һүниин мори манаа, хабарай тарилгада морин анзаһаар газар хахалаа, зундаа морин косилкаар үбһэ сабшахаһаа эхилээд, үбэлдөө эгээл хүндэ ажал - модо бэлдэхэлгэдэ ябагдаа. Модоной хүндэ хүдэлмэридэ хуулин наһа гүйсөөгүй үхибүүд хабаадаха ёһогүй гэгдэдэг хэн. Гэбэшье хүдэлмэришэдөөр дутадаһан колхоздой хүтэлбэри шагша үхибүүдые тишэнь эльгээхэдэ, «наһаяа нэмээд хэлэхэт», - гээд захирдаг байһан. Саг шанга. Үдэрэй даабари дүүргээгүйдөө ажалаа дүүргэжэ болохогүй байһан. Түрүүшын үедэ үхибүүд ехээр зободогшы наа, хүндэ ажалдаа тийһээр дүршэжэ, ехэшүүлтэй ана-мана туршалдадаг хэн.

Мижитцырен 3 жэл шахуу адуушанаар хүдэлмэрилжэ, ажабайдалай шэрүүн хургуули гараа. Үбэлэй һүниин утада гансаараа 300-400 толгой адуу манажа хонохо гэшэ баһал гайтайл байгша хэн. Адуугаа ойро зуурашые орхихын аргагүй, тойроод шононууд олон. Нэгэшье даага, унага

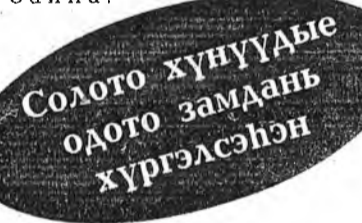
сэрэгэй албанда ошохын урда 2 жэл соо тракторшан ябаа. Түлсэгээр ябуулагдадаг тэрэ үеын газогенератор гэшын гашуун утаа нилээд залгиһан байха даа.

1949 онһоо 1952 он болотор Мижитцырен Магадан хотодо

сэрэгэйнгээ алба гарахадаа, ажабайдалай хайн хургуули гараа, олон хайн юумэдэ хураа, мэдэхэ болоо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Юрын сэрэгшэһээ бэшээшэ болотороо ургаа юм.

Сэрэгэй албанһаа табигдаһан залуу хүбүүн саашаа хураха зорилготойгоор ойро зуура милицидэ ажалда ороод, удаань Омскын юридическэ хургуулида хурахаар зууршалагдаһан байна.

Мижитцырен Намжилов тус хургуулиа амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ удаа Улаан-Үдэдэ, Загарайн аймагта мүрдэгшөөр 1957 он болотор хүдэлөөд, сэдхэхэлэнь тааруугүй байхадань, энэ ажалһаа болиһон бэлэй. Тэрэл жэлдээ Мижитцырен Раднажаб Бадмаевич Бимбаевай зууршалгаар «Буряад үнэн» сонинной хүдөө ажахын таһагта корреспондентээр ороод, наһанайнгаа амаралтада гаратаргаа 41 жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ гараа. Тэрэ үедэ «Буряад үнэнэй» редактор байһан Даша Лопсонович Лубсанов, харюусалгата секретарь Раднажаб Бадмаевич Бимбаев, хүдөө ажахын таһагы даагша Бата Аюшеевич Гылыков, мүн сугтаа хүдэлмэрилһэн Даша-Нима Гончиков, Тама-Сурун Гармаев, Михаил Гончиков гэгшэд Мижитцырен Намжи-

лөөр дүршэлтэй журналистнууд Галан Данзанович Данзанов, Намдаг Цыбеневич Цыбенев, Буряад орон соогоо суутай болоһон уран зохиолшод, Барадий Муигонов, Шираб-Сэнгэ Бадлуев, тэрэ үеын залуу хүрэг сооһоо Георгий

Дашабылов, Матвей Осодоев, Ким Ильин болон бусадтай хамта хүдэлмэрилжэ, зохёохы ажалдаа олон юумэ мэдэжэ абанан тухайгаа Мижитцырен Дарижапович онсолон хөөрэдэг заншалтай.

МИЖИТЦЫРЕНЭЙ бэшэһэн мэдээсэл, тэмдэглэлүүд түрүүшээр заһабарида ородог юм хэн. Залуу хүдэлмэрилэгшэ шэнэ ажалдаа ехэл ханамжатайгаар хандажа, таһагы даагша Бата Аюшеевичэй оруулһан заһабаринуудые хадуужа абаад, энэ алдуугаа хожомоо дабтахгүйе оролдодог, мүн амаралтын үдэр обоо хүбөө «Буряад үнэн» газетэ гэртээ абаашажа уншахаһаа гадна, түбэй һонинууд мэдээсэл, репортаж, очеркпуудые ямараар гарганаб гээд ехэл шуналтайгаар шэлжэлдэг байһан. Удаһыһегүй Мижитцырен харюусалгатай даабаринуудые дүүргэдэг, тоосоогоо сагтана тушаадаг, мүн бэшэһэн материалнуудыһь легуцканыуд дээрэ «хайн» гээд тэмдэглэгдэдэг болобо. Хүдөөгэй тэрэ үеын хүндэ ажалда нилээд хүдэржэһэн тула шэнэ хүдэлмэринь Мижитцырендэ ехэл хүнгөөр үзэгдэдэгшы, тээд сэдхэхэлынь ханаасатай байба. Ингэжэ Мижитцырен туйлаһа-наараа наһаагаа амарангүй өөртөө ехэ эрилтэ табижа, сагай эрилтэдэ хүрэмэ репортаж, статьянуудые, очерк болон зураглалнуудые олоор бэшэжэ, он жэлүүдэй үнгэрхэ бүри дүршэлтэй боложо ябаа. Ажалша хүнэй туйлалтануудые, онол аргануудые, дүршэлынь уран гоёор, ялас гэмээр

сэгнэшгүй ехэ юм. Республикын суута малшад Балдама Доржиевае, Гомбо-Сурун Цыремпиловае, Надежда Тавашкинае, Гасрун Рабадьевае, Дашанима Сундуевые болон бусад солото хүнүүдые Алтан одото замданы хүргэлсэһэн габьяатай гээ наа, алдуу болохогүй байха.

АЖАЛША, малша хүнүүдэй хүдэлмэриень бэшэжэ, хүсэл зоригыень бадаруулхын тула Мижитцырен Дарижапович үргэн дэлгэр Буряад оронойнгоо аймаг бүхэнэй холын гүүртэ, отарануудта халууные халуун, хүйтэные хүйтэн гэнгүйгөөр манцинаар, морёор, ябагаршые хүржэ, удха түгэлдэр очерк болон статьянуудайнгаа баримтануудтай редакцияа ерээд, «өөдэ нара хараха сүлөөгүй» гэхээр бэшэжэ тушаагаад, удаадахи командировкододо гарадаг, иимэл ажалша сүлхэ хүн лэ даа, Мижитцырен Дарижаповичнай.

Ярослав Гашегай нэрэмжэтэ шангай түрүүшын лауреат, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, аша үрэтэ ажалайнгаа түлөө «Хани Барисаанай» ордендо, мүн олон тоото медальнуудта хүртэһэн Мижитцырен Дарижапович Намжилов 41 жэлэй туршада газетэдэ хэрэгтэй хэдыхэн мүрнүүдэй түлөө гаталһан замынь, хүдэлһэн даараһыень хэмжэхэ, тоолохонь, бэшэһэн бэхын хэмжэээ элирүүлхэ гэшэ бэрхэтэйхэн асуудал.

Мижитцырен Дарижапович Надежда Михайловна нүхэртээ Олег хүбүүнэйнгээ гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргэһэн габьяатай.

Манай аха нүхэр «Буряад үнэн» газетэдэ эды удаан жэл соо хүдэлмэрилхэ үедөө юрын корреспондентһээ таһагы даагша хүрэтэрөө хүдэлмэрилһэн байна. Ажалайнгаа баян дүршэлые залуу үетэндэ даамгай зохидоор заажа үгэдэг аха нүхэр Мижитцырен Дарижаповичаа 70 наһанайн ойгоор амаршалаад, бэсын элүүрые хүсөөд, урданайхи мэтэ «Буряад үнэнгээ» ханилжа, удха түгэлдэр статья, дурсгалнуудаараа олон тоото уншагшадаа баярлуулһаар, олон олон жэлүүд соо омог дорюун ябыт даа.

Далай ХУБИТУЕВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: М.Д.Намжилов; гэр бүлэгтээ. (Бульнь альбомһоо абтаба).

умами современного поколения этого этноса. Следует отметить то, что представления и идеи шаманизма, как религии повседневного мира, встречаются и

понятий и идей носят теоретический характер с опорой на принципы современной философской культуры. В архитектуру словаря входят обращения авторов к читателям, введение, содержание

НАИБОЛЕЕ ПОЛНЫЙ СЛОВАРЬ БУРЯТСКОГО ШАМАНИЗМА

В нашей религиоведческой литературе шаманизм обычно рассматривается как явление архаичное. Действительно, эта конфессия возникла в заре человеческой истории, пройдя эпохи первобытности, античности, средневековья, нового и новейшего времени и не утратила своего влияния на умы и сердца людей нашей современной эпохи.

В своей эволюции она сталкивалась с экзотической культурой Азии и Европы. Так, буддизм, православие и марксизм пытались либо ее синкретизировать, либо преодолеть, вытеснить, вытравить из сознания бурятского этноса ее влияние, особенно ее традиции и обычаи. Однако, несмотря на все перипетии жизни этого этноса, шаманизм сохранился как культура эзотерическая, переплетаясь с буддизмом и православием. Не случайно ныне среди верующих бурят встречаются двоеверцы, троeverцы - шаманисты-буддисты, шаманисты-буддисты-православные, что и подтверждает идеи евразийства в нашем российском обществе и это древнее духовное бытие бурят имманентно продолжает взаимодействовать с их локальным природным, социальным бытием, довлея над

воспроизводятся всюду и везде: в пути, в охоте и рыбалке, производстве, обнимая собой рождение, жизнь, смерть и бессмертие своего носителя как субъектов. Потому, наверное, этому феномену уделяли особое внимание ученые как прошлого, так и настоящего, которые хотели бы раскрыть суть генезиса, эволюции и современного им его состояния. Как известно, их точки зрения на шаманизм были самые различные, начиная от крайнего субъективизма до научного объективизма. В этом ряду исследований бурятского шаманизма нам хотелось особо выделить «Словарь бурятского шаманизма», опубликованный в 1998 году издательским отделом редакции газеты «Буряад үнэн». Его авторами являются кандидат философских наук, и.о. профессора кафедры социально-философских дисциплин Восточно-Сибирской академии культуры и искусства Зомонов Михаил Дармаевич и доцент Манжигеев Иван Алексеевич (ныне покойный).

Данный словарь является третьим по счету изданием, но первым, наиболее полным словарем рассматриваемой конфессии, потому что в нем отражены основные представления, понятия и идеи от Хүхэ Мүнхэ Тэнгэри до души человека. Авторские интерпретации

словаря и приложения, где его авторы попытались охватить понятийный аппарат «белого» и «черного» шаманизма как западных, так и восточных бурят. Очевидно, необходимо приветствовать выход словаря в свет, так как ныне ученые Востока и Запада пытаются глубже осмыслить шаманизм. Известно, что в наши дни встречается множество научных, научно-популярных публикаций по истории и теории шаманизма (например, Хольгер Кальвайт «Шаманы, целители, знахари. Древнейшие учения, дарованные самой жизнью». М.: изд-во «Совершенство», 1998).

В целом авторы достигли поставленной цели. Работа написана на должном научно-теоретическом уровне.

Однако словарь не лишен, на наш взгляд, недостатков: он в некоторых местах недостаточно добросовестно отрецензирован; в нем не охвачен весь необходимый понятийный аппарат бурятского шаманизма; он не содержит характеристики исследователей бурятского шаманизма как прошлого, так и настоящего. Несмотря на указанные недостатки, словарь заслуживает всяческого одобрения и поощрения.

Дашинима ДУГАРОВ,
доктор исторических наук,
профессор кафедры этнологии
ВСГАКИИ.

РЕДКИЙ ДАР

Найданова Дарима Доржиевна после окончания Бурятского Государственного культурно-просветительного училища в 1969 году была принята артисткой балета Бурятского Государственного ансамбля песни и танца «Байкал». В этом коллективе, олицетворяющем культуру и духовность бурятского народа, Дарима Найданова проработала 20 лет, вплоть до ухода на пенсию по выслуге лет. Это были годы кропотливого труда, постоянных творческих поисков и профессионального роста. Поразительное трудолюбие, природная музыкальность, неустанное стремление к овладению высотами хореографического искусства позволили молодой артистке освоить отточенную танцевальную технику и стать солисткой балета ансамбля «Байкал».

В эти же годы в Дариме Доржиевне Найдановой обнаруживаются задатки и способности режиссера-постановщика народных танцев. По приглашению районных отделов культуры и руководителей хозяйств Бурятии, Агинского и Усть-Ордынского Бурятских национальных округов Найданова Д.Д. успешно занимается постановочной работой с самодеятельными хореографическими коллективами.

Вместе с ансамблем «Байкал» принимала непосредственное участие в Днях литературы и искусства Бурятии в Москве (1973, 1983гг.), в Днях СССР в Монголии (1983г.), в Днях литературы и искусства на БАМе. За высокий художественный уровень, исполнительское мастерство и активное участие в программе XII Всемирного фестиваля молодежи и студентов в Москве награждена дипломом и серебряной медалью. Профессиональное артистическое мастерство и человеческие качества Даримы Доржиевны Найдановой снискали повсеместно любовь и признание зрителей и были отмечены многочисленными благодарностями, Почетными грамотами и дипломами Верховного Совета, Совета Министров, Министерства культуры Бурятии.

В 1989 году она ушла на пенсию, но творческая деятельность на этом не закончилась. Многолетний творческий опыт артистки балета нашел реализацию и дальнейшее развитие в педагогической деятельности в должности преподавателя ритмики и хореографии в лучших школах города - средней школе №32 и лингвистической гимназии №3. Работая в средней школе №32, Дарима Доржиевна приняла непосредственное участие в создании и развитии танцевальной студии, в усовершенствовании преподавания ритмики и хореографии. Итогом результативной работы Найдановой Д.Д. было то, что школа №32 неоднократно занимала 1 и 2 места в смотре художественной самодеятельности г. Улан-Удэ. В 1992 году была приглашена в лингвистическую гимназию №3, в которой она создает новые авторские программы по ритмике, проводит открытые уроки для учителей города и республики.

Найданова Д.Д. - одна из первых учителей хореографии проходит педагогическую аттестацию и ей присваивается высшая категория.

Высокую оценку аттестационной комиссии получает авторская программа «Бурятский народный танец» и «Танец и ритмика». Когда в Улан-Удэ создается школа №56 с уникальной программой «Школа диалога культур Запада и Востока», администрация школы предложила ей сотрудничество. Дарима Доржиевна, приступив к работе в новом коллективе, занялась осуществлением новых творческих замыслов, создав школьный ансамбль танца «Селенга», который стал затем дипломантом республиканского конкурса «Уяна-1996», «Уяна-1998». Воспитанницы Найдановой Д.Д. становятся дипломантами конкурсов «Первый успех», «Народные мотивы». В 1993 году Найданова Д.Д. приступает на экспериментальное заочное отделение по хореографии во ВСГАКИ, успешно заканчивает его в 1998 году, получив диплом с присвоением квалификации «Руководитель хореографического коллектива», «Преподаватель хореографических дисциплин».

Работая преподавателем в школе, одновременно в течение 7 лет Найданова Д.Д. трудится балетмейстером народного фольклорного ансамбля «Тоонто» при городском отделе культуры. В 1992 году она осуществила новые постановки танцев («Обрядовый танец», «Ехор», «Танец с масками», сольный танец «Жаргалай хатар»). В 1997 году поставлена новая программа на тему «Цвети, моя Бурятия», куда вошли созданные Найдановой Д.Д. постановки «Бабушкин сундук», «Ехор», «Молодежный танец», «Калмыцкий танец». Фольклорный ансамбль «Тоонто» со своим оригинальным репертуаром побывал на гастролях в Монголии, Китае, США, Австрии, Франции, Голландии, где выступления самодеятельных артистов пользовались большим успехом. Еще одна грань, в которой раскрылся талант режиссера-постановщика танцев, - это осуществление постановок танцев в спектакле «О лжи и честном Доржи» на сцене Бурятского академического театра драмы имени Хоца Намсараева в 1994 году. В 1995 году ею же поставлены танцы и сценические движения в спектакле «Волшебный сон Чингиса». В 1996 году режиссер Бурятского театра драмы Ю.Александров снова приглашает Д.Д.Найданову принять участие в постановке музыкальной пьесы «Ариуун-Буубэй». Эта пьеса явилась новым веянием в бурятском музыкальном и драматическом искусстве. В декабре 1997 года Дарима Доржиевна вновь была приглашена в театр бурятской драмы для участия в постановке спектакля по трилогии Д.Р.Батожабая «Похищенное счастье», который ныне пользуется большим успехом у зрителей театра.

Ветеран труда, заслуженный работник культуры Республики Бурятия, Д.Д.Найданова полна новых творческих замыслов и неиссякаемого вдохновения.

Николай НАМСАРАЕВ.

«Нютагай домогууднаа» гэгэн конкурсдо

БУХЭ БАЛГА

Борьёлтон угсаатанда Бүхэ Балга гэжэ аймшагтай ехэ хүсэтэй хүн байхан гэжэ. Минии баабайн хэлээр, Борьёлтон угсаатанай мүнөө арбадаху үень ябана. 5-даху үеэр энэ хүн байхан ха. Урдаа хада уула тахихадаа, морин төөлэй табигдадаг байгаа. Тайлгата гэжэ ууда тахихада, Бүхэ Балгын гараа мориной гүзээндэ хээд, зүүн гараараа урда хоёр хүлүүднэ барижа адхаад байха үедэнэ түрэлэйн нэгэ хүн зүүн хугаарнь хутагаар хадхархиба гэнэ. Эндэ Бүхэ Балгыг хороохо гэжэ түрэлхидын хэлсээтэй байхан.

Бүхэ Балга тэндэ унаагүй, хүл дээрээ бодоходоо, гүзээн сооноон гараа абангүй, тэрэ морёо толгой дээгүүрээ эршэгэнүүлжэ байгаад: «Энээнһээ хойшо Борьёлтоной хүбүүд хүсэндөө бү хүрэг, хүлэг хурдан морид бү байг» гэжэ юрөөһөн юм гэлсэгшэ. Хүсэтэй хүбүүд, хурдан морид нээрээшье хойшодоо байгаагүй гэлсэдэг. Юундэ Бүхэ Балгала алабаб гэхэдэ, эдижэ садааггүй, нэгэ хониной мяхыг нэгэ доро эдижэрихдэг, архи ехээр уудаг байгаа ха. Түрэлхидын иимэ ехэ хүсэтэй хүбүүтэйбди гэжэ баясажа байхын орондо ехэ боумэ эдижэ, адууна малымнай ехээр хороохон, үгырүүдхэн, архи уужа аша гаргахан гэжэ хорооһон юм ха. Бүхэ Балгыг хүжэ сээжэтэй гэлсэдэг байгаа, тиймын тулада сээжын яһанай хаанан хүхэн бииб гэжэ хамганһаань нурахадань, зүүн нуга

доронь нүхэтэй гэгэн байгаа. Сээжын яһанай нүхыг мэдэжэ абаад, хорообо шуу даа. Хөжомын сээжын яһан сооноо гүлгэлхэн гэдэг. Тайлгата хадын зүүн тээ Боон гэжэ набтаршаг хада бии юм, тэндэ хүндэлэн-утаараа хоёр-хоёр метр болохо тэбхэр, дээрэ дээрээ табяатай гурбан дабхар шулуунууд бии юм, нэгэ шулуунь юрэдөө нэгэ булан дээрэ табяатай, заахан хүдэлэхэдэ, унашахаар харагдадаг юм. Энэ шулууг Бүхэ Балга табиһан домогтой. Бүхэ Балгын шулуунууд гэжэ нэрэтэй.

ЁМОЙ

Хубисхалай урда тээ Юрөө нютагта Ёмой гэжэ ехээн хүсэтэй хүн байхан юм. Зэдэ голый нэгэ баянайда хүлхэншэнөөр хүдэлжэ байхадаа, Юрөө нютагтаа бусаха гээд, Инзагатын дабаа уруудажа ябахадань, моринынь юунһээшьеб үргэжэ гүйбэ. Мориёо зогсоохо гэжэ жолоогоо шангаар татахадань, хазаарын таһаршаба. Хүзүүн доогуурнь хоёр гараа хэжэ, бүгсэн дээрэ нуутарнь татажа зогсоогоод, мориноо хүрэгжэ буугаад, зүүн гараараа мориёо хүзүүдэжэ, хугадаа хабшуулаад, баруун гараараа гугалайнгаа бүдүүн боолто тайлажа, хазаар холбожо уяад, хазаара тархидань углажа, харгыгаа үргэлжэлүүдхэн гэжэ. Нютагаа ерэгжэ, баян Бальчинайда баһа хүлхэншөөр хүдэлжэ байгаа. Хаа-яахан баянайнгаа үхэрыг хашаан дээгүүрнь үргэжэ гаргаад, холохон ошоод, саашань хүтэлөөд, гэртээ абаашадаг

байгаа. Баян хүн малайнгаа үгы болоһыг мэдээ. Тээд хотонһоо гараһан мур үгы, тээ холоһоо мурнууд бии боложо саашалһан байха юм. Нэгэтэ Бальчин Ёмойдо хандажа: «Шамайг ехэ хүсэтэй хүбүүн гэлсэгшэ, хоюулан боосодоё. Ши энэ үхэрыг үргэжэ шадаха гүш? - гээд, нэгэ гунан үхэр зааба. - Үргэжэ даагаа хаа - үхэр шиний, үгы хаа - нэгэ жэл хүлхэгүйгөөр хүдэлхэш». Ёмой зүбшөөбэ. Тэрэ үхэрөө дээрэ үргөөд, мурэн дээрээ гаргажархиба. «Би хэлэһэн үгэдөө хүрэхэб - үхэр шиний, зүгөөр энээнһээ хойшо үхэриемни үргөөд бү абаашыш даа, хулгай муу муртэй гэлсэдэг», - гэжэ гуйһан байгаа.

Мориной эрхэжэ даагаагүй шаргатай ашаае хада өөдэ зүдхөөд, дабаан дээрэ гаргажархиба, үхэрэй шабарта зоогдоод байхада, збэргүүдхэн татажа гаргадаг хүсэтэй ён. Ёмойн гуша-дүшэнэрын мүнөө нютагтаа үнэр баян нуудаг даа. Үбгэ эсэгээ нажаһан гушанар-дүшэнэр бии болохо гэжэ найдаа.

Ким ВУДАЕВ.
Сэлэнгын аймагай
Юрөө нотаг.

Методологической основой явились положения о единстве обучения и воспитания, труды ведущих педагогов, психологов, методистов, относящиеся к теме исследования. В основе методики преподавания родной литературы автор руководствовался разработанным Л.С.Выготским и А.И.Леон-

применение в школах, в подготовке учителей бурятской литературы, являлись для студентов факультета бурятской филологии теоретическим источником по курсу лекций, семинарских и практических занятий по методике преподавания родной литературы.

Апробация и внедрение результатов исследования проводились автором на научно-

УЧЕНЫЙ И ПЕДАГОГ

Доктору педагогических наук, заслуженному учителю школ Республики Бурятия, доценту кафедры бурятской литературы БГУ Махатову Валентину Баторовичу исполняется 70 лет со дня рождения и 50 лет научно-педагогической и общественной деятельности.

Валентин Баторович Махатов родился в 1929 году в пору цветенья подснежников в живописном уголке на берегу Байкала в селе Хандала Кабанского района Бурятской АССР в семье служащего. Окончив школу, он работал учителем-военруком в начальной школе в селе Моксохон Кижингинского района. В 1945 году поступил в подготовительное отделение БГПИ, а в 1946 г. поступил на факультет русского языка и литературы. Окончил его в 1950 году (отделение русского языка и литературы БГПИ), а в 1961 г. аспирантуру МГУ. Работал учителем русского языка литературы Сосновоозерской, Ильинской средних школ, завучем Корсаковской средней школы (1950-1951, 1954-1958, 1958-1961), преподавателем кафедры русской и зарубежной литературы БГПИ (1961-1963), младшим научным сотрудником Бурятского института общественных наук СО АН СССР (1963-1965), преподавателем, доцентом кафедры бурятской филологии БГУ (1965-1970, с 1970г.). Специальность - русский язык и литература, бурятская литература, методика преподавания бурятской литературы. Главное направление научной деятельности - бурятское литературоведение, методика преподавания бурятской литературы в средней школе.

Методологическим положением о том, что всеобщими формами психического развития детей являются обучение и воспитание. При проведении экспериментальной работы автор придерживался принципов развивающего обучения, разработанных Л.В.Занковым: принципами обучения на высоком уровне трудности, ведущей роли теоретических знаний, продвижения изучения материала быстрыми темпами.

В работе автор также широко использовал труды литературоведов республики: В.Ц.Найдакова, А.Н.Дугарникова, А.И.Уланова, Н.О.Шаракшиновой, М.П.Хамаганова, Р.А.Шерхунаева, Е.В.Баранниковой, С.С.Бардахановой и др.

Методы исследования - анализ научно-педагогической литературы, анализ и обобщение опыта преподавателей бурятской литературы, педагогический эксперимент, опрос и анкетирование.

Научная новизна результатов исследования заключается в следующем: впервые в бурятской методической науке теоретически разработана и практически внедрена методика преподавания бурятской литературы в средней школе и представлена она как целостная система с анализом уроков, внеклассных, внешкольных мероприятий; разработана научно обоснованная система методов, приемов обучения детей родной литературе; предложена система работ по развитию письменной и устной речи учащихся; впервые разработано содержание обучения школьников родной литературе; составлены автором программы, учебники, хрестоматии, учебно-методические пособия для учителей родной литературы; исследованы проблемы бурятского литературоведения в методических целях.

Теоретическая значимость исследования определяется тем, что его результаты представляют собой решение научной проблемы - разработку содержания и методики преподавания бурятской литературы в старших классах средней школы.

Практическая значимость исследования состоит в том, что разработанные по его результатам учебники, хрестоматии, учебно-методические пособия находят

практических конференциях в городах: Москва, Алма-Ата, Куйбышев, Красноярск, Иркутск, Улан-Удэ и др. Результаты исследования были апробированы в школах: в школе-интернат №1 г. Улан-Удэ, Кижингинской средней школе №1 и в школах Усть-Ордынского национального округа Иркутской области. Программы, учебники, хрестоматии, учебно-методические пособия, составленные автором научные разработки применяются во всех школах Республики Бурятия, Усть-Ордынского, Агинского национальных округов.

Валентин Баторович Махатов является автором 42 научных трудов, 5 монографий, 7 учебников. Основные его труды: Проблемы социалистического реализма в бурятской литературе. Некоторые вопросы развития прозы. Бурятское книжное издательство г.Улан-Удэ, 1962, 5,33 п.л.; Уран зохёолой уужам харгыда. БКНИ, Улан-Удэ, 1972, 8 п.л. на бур. языке;

Методические пособия к хрестоматии для 9-10 классов. БКНИ. 1978, 5 п.л.;

Усть-Ордагай уран үгэ. «Бэлиг» хэблэл. Улаан-Удэ, 1994, 10 п.л.; Буряад уран зохёол 8-11 классуудта зааха методико. Улаан-Удэ, 1995, II п.л.;

Книга для внеклассного чтения учащихся национальных школ РСФСР, бкл. Издательство «Просвещение» Ленинград 1981, 1985, 20 п.л. В соавторстве с Бузаковой Г.Н., Сханцежук Д.И.; Литература. 7 кл. Часть II учебная хрестоматия для учащихся национальных школ РФ. Издательство «Просвещение» Санкт-Петербург, 1994 (1995), 24 п.л. в соавторстве.

Благодаря исследованиям Валентина Баторовича, методика преподавания бурятской литературы ныне стала на научную основу. Автором разработан полный курс теоретических лекций по родной литературе для студентов факультета бурятской филологии БГУ и для преподавателей бурятской литературы в средней школе.

Пожелаем ученому-юбиляру здоровья, успехов и надеемся, что он еще порадует нас новыми научными исследованиями.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА,
кандидат
филологических наук,
доцент БГУ.

Буряадай Уран зохёолшодой
холбооной 65 жэлэй ойдо

МҮНХЭ ЗУЛАДАЛ БАДАРЬАН МҮРНҮҮД

Буряадай арадай поэт Шаггар Дашиевич Байминовай шүлэгүүдые уншаха бүхэндэ гүнзэги сэсэн угхатайень гайхажа барагшагүйб. Үнгэрхэн жэлдэ дала наһанайнгаа габгаа дабаһан поэдэй үгэ бүхэниһнь үнтэ хургаал боложо, мур бүхэниһнь мүнхэ зула мэтээр багаран, шүлэг бүхэниһнь шэдүтэ һайхан аршаан мэтээр сэдьхэлымнай сүршэн арюудхаһан мэдэрэл түрүүлдэг.

«Аха хүнэй хэлэһэн үгэ аршаан болодог» гэлсэдэгэй ёһоор, Шаггар Дашиевичай шүлэгүүдые анхаралтайгаар уншаа һаа, мэдэрэн тодо мурнууд сооһоонь ажабайдалай үнтэ хургаал заатагүй оложо абаһаар.

Шаггар Байминовай бэшэһэн «Поэт» гэхэн шүлэг уншахада, үнэхөөрөөшье, уран шүлэгшын богото ажабайдал, тэрэнэй богол, хүсэл, ажал хэрэг тобойн гаража ерэхэдэл гэнэ:

... Зонойнгоо зосоо
долгиндо
Улгыдүүлһэн поэт...
... Зол шор хоёроор
Мансыдуулһан поэт...
... Хабар жабар хоёртой
Ханилһан поэт.
Уран шүлэгшэ поэт гээшэ
хэн гээшэб гэхэн асуудалда
тоб гэмэ, тодорхой харюу
энээхэн шүлэг соогоо
үгэжэрхинэ:

Хайлаһан саһанай
уйлаанһаа,
хайлаһан хабарай
горхогой
Ханхиналгаһан
дулаанһаа
һайхан хүгжэм
олохогүйш, —
гээд, поэт Шаггар
Байминов «Түрын түүрээлэг»
гэхэн ном соогоо бэшэнэ. Энэ
ном соо ороһон «Сэдьхэлэй
субад» гэхэн бүлэгтэ үгтэһэн
богонихон шүлэг бүхэн
айхабтар гүнзэги угхатай.
Жэшээ болгон, нэгэ хэдэ
шүлэгшын уншагшадтаа
дурдахаябди:

Мэнэхэн һая хажуудамни
Минһэлэн агли ябаһан
аад,
Зэргынгээ ехэдэхэтэй
сасуу
Бэрхээ гэнтэ
мэдэһншэг,
Абари зангаа хубилжа,
Дээрэлхүү болошоо.
Али һонин юумээр
Бэрээлхэээ болишоо.

Улдэхэ даараха гээшэ
Үйлын ехэ зоболон.
Ахижа энээниие гарабал,
Амидын ехэ жаргал.

Бэеын тамир байбал,
Үеын ехэ баялиг лэ.
Энээхэн наһая
Элүүр энхээр хумия.

1994 оной май һара соо
аймагаймнай «Уран Дүшэ»
гэхэн литературна нэгэдэлэй
ойн баярай һайндэртэ
Түнхэн ноталһаа Мүнхэ-
Сарьдагай нэрэмжэтэ

литературна нэгэдэлэй
гэшүүд, поэдүүд Шаггар
Байминов, Элбэг Манзаров,
Батор Рдманов, Жорж
Юбухаев гэгшэд айлашжа
ерээ һэн. Түхэрээн һайхан
шэрээгээ тойрон һуужа,
зугаалха үедөө Цыбикжап
Найдановнай иимэ нэгэ
һайхан шүлэгөө уншаба гээшэ:

Шугын захар саһан
хайлааг,
Шулбы хагган дэбтээ юм
байна.
Шуумар залуу наһан
зайлааг,
Шууян соогуур дэгдээ
ха юм.

Дулаанай саг мэтэр
ерээд,
Дууша шубууд эрьеэ юм
байна.
Дуранай охин үтэр
һэреэд,
Дундуур наһан жэгтэй
юм байна.

Үнгэр газар саһан ороог,
Үбэлэй хүйтэн дүтэлөө
юм байна.
Үбгэд, хүгшэд буурал
болоог,
Үетэн нүхэд үтэлөө юм
байна.

Хүндэ сагуудые дабахын
замаар
Хүсэ хэрэглэн дугтаржа
ябаһаар
Хүйхэр мундуу гэлхэйн
жамаар
Хүгшэн наһан угзархал
юм байна.

Цыбикжап Цыденовичэй
шүлэгөө уншажа дүүргэхэтэй
агли Шаггар Дашиевич тогон
абаад лэ, номгон гаруу
хоолойгоор иимэ шүлэг
уншажархёо һэн:
Шугын могод шарлаагүй
Уһан хүхэ тэрэ зандаал.
Шуухамнай һулараагүй
Шуһан халуун бүри
зандаал.

Нугын сэсэгүүд
хагараагүй
Ногоон, ягаан — гоё
зандаал.
Наадахамнай
һулараагүй,
Наһан залуу — тэрэ
Зандаал.

Хоёр хүршэ нотагуудай
үндэр үбгэд болохо,
ажабайдалай үргэн зам
гатаһан, «халуун шулуу
долёһон» хоёр уран
шүлэгшэдэй, уран үгын эзэдэй
уран хурса шүлэгүүдээрээ
шэдэлэн һуухыень хаража,
шагнажа байхада, ехэл
гоёор үзэгдөө һэн.

Буряадай арадай поэт
Шаггар Дашиевич Байминов,
Буряад Республикын соёлой
габьяата хүдэлмэрилэгшэ
Цыбикжап Цыденович хоёрые
шэнэ гараһан Туулай жэлээр
халуунаар амаршалаад,
гуурһантнай улам хурса,
шүлэг дуунуудтай улам
хонго болог, үшөө олон олон
шүлэг зохёолнуудыетнай
уншагшадтай утган абаг
гэжэ хүсэхэ байнаб.

Х.ДАМПИЛОВА,
«Уран Дүшэ» нэгэдэлэй
хүтэлбэрилэгшэ.

В ДОБРЫЙ ПУТЬ...

«ОДОН» - иллюстрированный журнал для детей нашей республики...

переводов должно пробудить не только интерес к чтению, но и должно способствовать развитию разговорной и письменной речи...

Учредители журнала - редакционный коллектив газеты «Буряад үнэн»...

Наталья ЗЕЛБЫСТ

НАҢАХААЛ ЗОНОЙ УЛАСХООРОНДЫН ЖЭЛ

ХИИ МОРИНИНЬ ХЭЗЭЭДЭШЬЕ ДЭЭГҮҮР

хараалагданхай. Ехэ багааршые хаань, нотаг нотагийнгаа шадалай зэргээр аха захатандаа анхаралаа табижа байхана мартаагүй хааннай, хайн юм хэн.

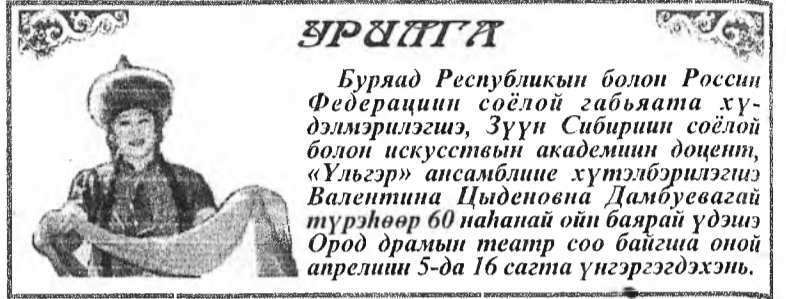
Эндэ суглархан үбгэд хүгшэдые хүндэлхэ, хүхээхэ хэрэгтэ оролдожо хүдэлхэн нотагай залуушуулые нэрлээгүйгэ аргагүй ха:

оролдолгын ашаар хайнгэр болоо гэши.

хайнгэрэй программада хургуулин хүүгэдэй бэлдээн концерт нахатайшуулай хоорондо элдэб конкурсууд оруулагдажа, урванай, мүнөөшье үеын аялга гуунууд элбэгээр зэдэлээ.

Эдир залуу нахана Эхэ орондоо сүм бэлгэлээд, мүнөөшье миин хуужа шадараггүй эдээхэн нахатайшуулай баясага хуухада, хиш мориинишье хээээдэши хээгүүр хиисэжэ, орон дэлхэйнишье эзэд урматтай, нотаг нугынгаа амгалан байдал сахижа байхал даа.

Николай ШАБАЕВ, журналист.

ЭРБИТГА

Буряад Республикын болон Россия Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ, Зүүн Сибирийн соёлой болон искусствын академийн доцент, «Ульгэр» ансамблие хүтэлбэрлэгшэ Валентина Цыденовна Дамбуевагай түрэнхөөр 60 наһанай ойи баярай үдэши Ород драмын театр соо байшиа оной апрелин 5-да 16 сагта үнгэрээдэ хэнь.

ДЭЭДЭ ХЭМЖЭЭНДЭ ХҮРЭХЭ

хүүлэй үедэ оперо болон баледэй театрта нонин нонин оперно зүжэгүүд, шэнэ баледүүд табигдажа, харагшадай анхарал татаба.

1999 онһоо монгол ба буряад оперо болон баледэй театруудай хоорондо харисаанууд үргэдэнэ: элитэ дуушан Уртнасан, бусадшы монгол артистнууд, морин хуур дээрэ наадагтад бэлгээ хаяхан харагшадай урда элрэхэйлээ. Харин апрелин хүүл багаар 120 монгол артистнар гастрольдо эрэхэ, харин июнь нара соо манай артистнууд Монгол айлшаха. Тиихэдэ монгол театрай ахамад режиссер Эрдэнбулган 2 жэлэй туршада манай театрта ажаллаха. Үшөө ехэ амжаата гэхэдэ, концертмейстер Россин габьяата артистка Д.Линховоинагай хүтэлбэрлэгэ доро бэлитгэй залуу монгол дуушан Пүрэвжавын Ганбат гэгшэ театртамай ажаллана, Тэрэ хаяхан Чайковскийн нэрэмжэтэ конкурсн лауреат болоо. Саашадаа түрэл театраа бодото дээрэн арадай баяаг гэхэн нэрэ зэргэдэн, мэргэжэлтэ искусствын дээдэ хэмжээндэ хүргэхэ, Эрхүүгэй, Яхадай театруудта адьяар түрэн турын зүгһөө ехэ дэмжэлгэтэй болгожо, мүнгэ зөөрөөр хангаха шухала, - гэжэ оперо болон баледэй директор А.Н.Намсараева хөөрөөд, суг хүдэлдэг нүхэдөө, бүхы театруудай артистнарые, ажалладые мэргэжэлтэ хайндэрөөрн амарналба. Хайндэрөөр, хүндэтэ театрайхид!

Бэлгима ОРБОДОЕВ

«Нютагай домогчулһаа» гэхэн конкурсдо

САРТУУЛАЙ ЮЭН ГОЛНУУД ЯАГААД ИИМЭ ХЭРЭТЭЙНҮҮД БОЛООБ?

Сартуул угаархиной эртэ урданһаа нааша элинсэг хулинсагуудай аман үгөөр дамжуулагдажа ябанан ярыае халта мүлэтшые дуулаһан сартуулай юэн голые, долоон эсгээ, дүшэн юэн омогтон эзэлжэ хуугаа юм гэхэхээ ондоогоор арад зон дуулаал үгы байха. Тэрэ юэн голнуудта Чингис хаанай үгэһэн нэрэ юм гэлсэдэгын мүнөөшье залуу үетэндэ хүртээр дамжахан байдаг ушарын гээбэл, Чингис хаанай Эдэе голоор агнажа ябаханда, эрдэнитэ хара үнэгэн дайралдажа, тэрэнээ мүршэл мүршэлхөөр, нэгэ ехэ бартаатай түхэрэн үндэр хадые гурба дахин төөрнүүлжэ намнаба ха. Тиигэжэ тэрэ хадынгаа ая гангын ариухан үнэрөөр амилһаар, алирһа, нэрһэ, амгай жэмэс умбаһаар, намарта модоной борбосоо хаража хужарлаһаар, хүбэн зөөлөн хүбхэндэ хүлээгөө шабардуулаар, бурьялһан олон булагүүдһаа хөөрһэн бүтүү үдхэн мананда бүтэһөөр, булга хааюу, буга хандгай харайлһаар, эрдэнитэ андаа обтожо ябананда ойлгон гэхэдээ, оройдонь гаршоод байба ха.

хаан Бүрин-Хаандаа дохижо, харбахаяа болөөб гэжэ хэлээд, тэрэ хотогор сагаан дэбсэтые Инзагата гэжэ нэрлээ юм гэлсэдэгт хэн. Одоо тиигээд эрдэнитэ хара үнэгэн Инзагатаһаа баруун урагшаа зүлгэжэ, зугада зугадаһаар, мүнөөнэй Үшөөтэй, Гэгээтэй, Нарин гол, Бургалтай, Баруун Нарин, Оёор, Тоорюу голнуудые ходелжо, юһэдэхи голдонь орожо, саһан шэнги сагаан шулуутай үндэр хадын оройдохи орьёл хабсагайн хярада анхарал ехэ амацагта (агыда) хоргодошоһониинь барижа аахуруйлаад, тэрэ голоо Амацаг гол гэжэ нэрлээд, Амацаг гол хээээ мүнхэ ан бүхэнөөр баян, 6 аршаан булагаар дэлгэржэ байг гэжэ юрөөһэн юм гэдэг. Тиигээд Амацаг-Алцаг нотагта нээрээшье ан бүхэн бии, мүнөөшье болотор халюу булган, хара үнэгэншье дайралдадаг зандаа юм. Тэрэ сагаан шулуутын хаядахи суута аршаанда барятай амаралтын томо гэртэ мүнөөшье олон зон амаржа, аргалуулжа байдаг зандаа. Мүн гайхалтай хэлшэ Аршаанта гэдэг үндэр хадын оройн үбэр дундаһаа ямаршые ган гасуур хабанда, үбэл зун өөрэгүй нэгэл хэмээр гаража байдаг зүрхэндэ туһатай аршаан бии юм. Бэшэ аршаан булагүүдые олон лэ даа. Тиигээд Амацаг болгодошоо юм. Алцаг нотагай голто омогтон гээбэл: сартуул харайтан, булган сартуул, хэрдэгүүд, хүхид, хачанууд, хатигад, бааслойтон, эдэ отогүүд ехэнхидэ 11-12 үе болоод ябана. Хойнохон нотагжаһан омогтон: цонгоол, хурлааг, алуугүй, цагаан нохойтон, урванхай, лэбээнтэн, тахайтан, хүнхээтэн болон үшөө хэдэ хэдэн айлууд бии.

гэдэг Сэсэн хаанай хушуунһаа 1630-аад оноор долоон аха дүү нүхэдөө татажа, хамта табгад омогтон боложо, наашаа гаража, Эдэе голдо урасхаалтай юэн голнуудые эзэлжэ, нотагжаа юм гэжэ бэшэдэгын манай элинсэгүүдэй үе дамжан ябадаг ярыатай топ адли юм. Энэ долоон тоодо Бүхөөнэйн хубүүд бүдүүн Харай гэдэгэй оролсоһониинь лабтай. Харай бол 9 наһатайдаа Янжандулма эжытэйгээ гаража ерһэн түүүхтэй юм. Янжандулма эжы дээдэ Ториин Жаргалантада ажаһууха зуураа булгад изагуурай Цагаадай ноёной Золхон гэдэгтэй хамтаржа, Энхэ Мүнхэ гэжэ хоёр эхир хубүүдтэй боложо, Харай Мүнхэ хоёр Алцагта нотагжаа. Тиигээд Цагаадайн, Золхоной, Мүнхын, Давайн, Шарагайн, Хабтайн, Гармын-Сабсайн, Раднын, Цыренжабай би - 8-дахи үе, миний Чингис, тэрэнэй Коля гээд хубаридаан ошодог. Миний абын аба Гармые Сабсай гэжэ нэрээр нэрэнүүлһэнийн хонин лэ. Гарма гээшэ дунда зэргын хуудалтай, хасаг, монгол гэгээрэлтэй, бэлитгэй, эрэ бэрхэ хүн байгаа ха. Жэл бүри сагаалахада Сартуул изагуурай ёно заншалаар түрэлхидэйн бэрээдүүд ержэ, Гармада хадаг барижа мүргэдэг, юрөөлдэ хүртэдэг байгаа. Тиигээд тэрэ мүргэһэн бэрээдүүд Гарма гэжэ нэрээрн нэрлэхэ ёһогүй хадаа Сабсай гэжэ нэрэнүүлээ ха юм. Тиигэжэ 40 бэрээдүүд мүргэжэ, Сабсай тэрээндэ хүхижэ, би 40 хубүүн, 40 бэритэйб, амида Ямандаг бурхан гээшэб гэжэ, Цангаа баряад ниидэхэм, диваажан ошохоом гэжэ собхордог юм хэн гэлсэдэг. Тиигээд миний хургуулида хуража ябаханда, намайе сэсгээн баатар, саггаа баряад ниидыш гэжэ байжа шоолодог хэн.

Ц.САБСАЕВ.

Дэлхэй оройдо гарашаһан шэнги үзэгдэжэ, дүрбэн зүгтөө дохижо, найман хизаартаа нахинба. Өөдөө хаража, үбгэн Хурмаста тэнгэридээ өөр тухайгаа даадажа, доошоо хаража дохөөд, баян дэлгэр уулада Бүрин-Хаан гэжэ нэрэ үгөөд, үргэжэ мүргэжэ үгэлбэ, эрдэнитэ хара үнэгэ эндэхээ зайсуулхын гоюуба. Одоо тиигэжэ аргадажа, аядажа, адагтань оруулжа, амаржа, адаглажа байтараа, алда үндэр эбэртэй томо булга, эльгэн хүхэ дэлэнтэй эндин томо голоо хараа, харбаха гэжэ байхадань, эрэн соохор толотой, эрбэгэрхэн гурбан инзагад бодоод, эхэ эсэгээ хамгаалһандал эндэ тэндэ хүрээдэн, эрьсэдэн, тойрон собхорлододоб, тиигээд Чингис

Сартуул харайтан болон булган сартууланууд табгад айлууд эрдэмтэн Румянцев ба Цыдендамбаевай бэшэхээр, Сартуул угсаатанай Сайд-Хүлээг

КРОССВОРД crossword puzzle grid with clues in Russian.

ВНИМАНИЕ! 16 марта 1999г. вечером ушел из дома (с записки около с.Тарбагатай Хоринского района в сторону с.Хандагай) и не вернулся БОРОЕВ ЮРИЙ НАМСАРАЕВИЧ, бурят, 1956г.р., среднего телосложения, рост 176. Одет в солдатскую куртку цвета хаки (афганка), серые штаны, кроличью шапку, черные валенки, коричневый свитер. Родные за достоверные сведения о местопребывании Бороева Ю.И. гарантируют хорошее денежное вознаграждение.

Буряад Республикын арадай артистка РАБДАНОВА Базар-Ханда Рабдановнагай саһаа урид наһа бараһан ушараар Агын районной Туяа нотагайхид түрэлхидэнь гүнээгы шаналад гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Е.К.ХАНХАААЕВ (Буряад Республикын Правительство), Б.Ц.СЕМЕНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, А.Л.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, С.Д.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; А.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшэгы хезагайруулаһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.